

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis
byloje UAB „AV Investicija“ v. VĮ Ignalinos atominė elektrinė

Civilinė byla Nr. 3K-3-132/2014

<...> Iš anksto šalių nesuderėta viešojo pirkimo sutarties nuostatų modifikavimo tvarka – ne absoliuti kliūtis, o prielaida (sąlyga) administraciniu būdu (gavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimą) ar teismo procese ją keisti, nepažeidžiant įstatyme įtvirtintų apribojimų. <...>

Pastabos:

Bylos esmė:

Ginčas yra kilęs dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių sutarčių aiškinimą ir draudimą keisti sutarties, sudarytos Viešųjų pirkimų įstatymo¹ nustatyta tvarka, esmines sąlygas, aiškinimo ir taikymo.

¹ toliau – VPĮ

Ieškovė UAB „AV investicija“ (toliau – ieškovė, kasatorė, tiekėja) teismo prašė priteisti iš atsakovės VĮ Ignalinos atominės elektrinės (toliau – atsakovė, perkančioji organizacija) už pavojingų ir nepavojingų atliekų utilizavimo (surinkimo) pervežimą susidariusią skolą, delspinigius bei 6 proc. metinių palūkanų už teismo priteistą sumą nuo bylos teisme iškėlimo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

Šalių ginčas dėl skolos už suteiktas paslaugas yra dėl Sutarties vykdymo – kainos pakeitimo. Byloje nagrinėjamas tiekėjos ir perkančiosios organizacijos nesutarimas iš esmės nulemtas ieškovės išvežtų utilizuoti atliekų *kvalifikavimo* pagal Sutartyje įtvirtintą atitinkamą atliekų kategoriją ir jos kodą. Sutarties kaina pakilo dėl to, kad ieškovė išvežtas utilizuoti atliekas kvalifikavo pagal brangiausių atliekų kodą, 9350 Lt už 1 t.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Šalių ginčas (pagal pirmąjį ieškovės ieškinį) kasacinėje instancijoje jau buvo nagrinėtas anksčiau, dėl jo Lietuvos Aukščiausiasis teismas pasisakė 2013 m. sausio 31 d. nutartyje². Ginčą nagrinėjęs kasacinis teismas nutartyje nurodė jurisprudenciją, pagal kurią vienai iš viešojo pirkimo sutarties šalių (nesant bendro kontrahentų sutarimo) pripažįstama teisė kreiptis į teismą su reikalavimu pakeisti sutarties sąlygas³.

Teismas nurodė, kad sutarties nuostatų aiškinimas, pagal kurį tam tikros joje įtvirtintos kategorijos – bendra sandorio kaina bei utilizuojamų atliekų kiekiai – kasacinio teismo pripažintos fiksuotomis, maksimaliomis, iš esmės reiškia tai, jog 2013 m. sausio 31 d. nutartyje teismas, aptariamų Sutarties sąlygų nekvalifikavo kainodaros taisyklėmis (fiksuotu įkainiu), o laikė, kad jos aiškiai apibrėžtos, tai yra fiksuotos. Teismas nurodė, kad kasacinio teismo dėl VPĮ nuostatų, aktualių ir ieškovės bei atsakovės ginčui spręsti, yra pažymėta, kad įstatyme įtvirtintu reguliavimu⁴ perkančiajai organizacijai suteikta teisė viešojo pirkimo sutartyje kainą nustatyti ir atitinkamai vykdyti pirkimo procedūras dviem būdais – pirkimą vykdyti už konkrečią fiksuotą kainą ar nustatyti kainodaros taisykles, pagal kurias būtų apskaičiuojama kaina⁵.

Nagrinėjamoje byloje **Teismas konstatavo, kad iš anksto šalių nesuderėta viešojo pirkimo sutarties nuostatų modifikavimo tvarka – ne absoliuti kliūtis, o prielaida (sąlyga) administraciniu būdu (gavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimą) ar teismo procese ją keisti, nepažeidžiant įstatyme įtvirtintų apribojimų (VPĮ 18 straipsnio 8 dalis).**

Teismas nurodė, kad kasacinėje praktikoje aiškiai išskiriamos dvi situacijos, kai viešojo pirkimo sutartyje (ne)įtvirtintos kainos perskaičiavimo taisyklės. Priklausomai nuo šių situacijų, skirtingai kvalifikuojamas sutarties kainos perskaičiavimas. Pirkimo dokumentuose ir pirkimo sutartyje įtvirtinus ne tik fiksuotą kainą, bet ir kainodaros taisykles, pagal kurias sutarties kaina koreguotina, atsižvelgiant į tam tikras sąlygas, joms įvykus, sudarytos sutarties kainos perskaičiavimas nekvalifikuotinas sutarties pakeitimu VPĮ 18 straipsnio 8 dalies prasme. Tokiu atveju viešojo

² 2013 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-79/2013

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Iksados“ gamybinis ir techninis centras v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, bylos Nr. 3K-3-75/2013

⁴ VPĮ 18 straipsnio 6 dalies 3 punktas

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Autokausta“ v. VšĮ Kauno regiono atliekų tvarkymo centras, bylos Nr. 3K-3-132/2012

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

pirkimo sutarties nuostatų pakeitimo poreikio nekyla, nes sutarties sąlygos, nustatančios kainą, koreguojamos sutartyje nustatyta tvarka, t. y. sutartis vykdoma pagal iš anksto jos šalių suderintą valią. Tuo atveju, kai viešojo pirkimo sutartyje įtvirtinta tik fiksuota kaina be kainodaros taisyklių, kainos perskaičiavimas kvalifikuotinas sutarties keitimu VPĮ 18 straipsnio 8 dalies prasme, todėl spręstina dėl poreikio pagal atitinkamas naujas aplinkybes perskaičiuoti fiksuotą sutarties kainą tenkinimo galimybių ir teisėtumo a fortiori viešųjų pirkimų principų atžvilgiu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2013). Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Sutartyje įtvirtinta tik fiksuota (maksimali) kaina, taigi ji negali būti perskaičiuojama teismui nekeičiant sutarties pagal VPĮ 18 straipsnio 8 dalį.

Nuosekliai išplėtotoje kasacinėje viešojo pirkimo sutarčių nuostatų keitimo praktikoje, inter alia pagrįstoje Teisingumo Teismo jurisprudencija šiuo klausimu, pažymima, kad, siekiant užtikrinti procedūrų skaidrumą ir vienodą požiūrį į konkurso dalyvius (lygiateisiškumą), sutarties nuostatų pakeitimai yra naujos sutarties sudarymas Europos Sąjungos viešųjų pirkimų nuostatų prasme, jei nustatomos iš esmės skirtingos sąlygos nei pradinėje sutartyje ir taip parodoma šalių valia sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų. Galiojančios viešojo pirkimo sutarties pakeitimas gali būti laikomas esminiu, jei juo: a) nustatomos sąlygos, kurios, jei būtų nurodytos pradinės sutarties sudarymo procedūros metu, būtų suteikusios galimybę dalyvauti kitiems, nei dalyvavo, konkurso dalyviams arba konkurso nugalėtoju pripažinti kito, nei pasirinktasis, asmens pasiūlymą; b) labai išplečiama pirkimo apimtis, įtraukiant anksčiau nenumatytą pirkimo objektą; c) ekonominė sutarties pusiausvyra pasikeičia asmens, su kuriuo sudaryta sutartis, naudai taip, kaip nebuvo nustatyta pirminės sutarties sąlygose; d) pakeičiamas viešojo pirkimo sutarties kontrahentas (ar jo subrangovas, jei jo nurodymas pasiūlyme lėmė šio pasiūlymo pripažinimą laimėjusiu), su kuriuo iš pradžių sudaryta viešojo pirkimo sutartis⁶.

Teisėjų kolegija konstatuoja, kad kaina – viena svarbiausių viešojo pirkimo sutarčių sąlygų, tačiau tai per se nereiškia, kad pagal VPĮ dėl jos apskritai negalimi jokie šių sandorių pakeitimai. Tiek Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, tiek kasacinio teismo praktikoje galimybė keisti viešojo

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal pareiškėjo UAB „Kauno vandenys“ skundą dėl Vilniaus komercinio arbitražo teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimo WTE Wassertechnik GmbH ir

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

pirkimo sutarčių nuostatas, susijusias su sandorio kaina, nors ir pripažinta išimtinė, tačiau iš principo nėra paneigta⁷.

Kasacinio teismo teisėjų kolegija konstatuoja, kad poreikis keisti Sutartį kilo dėl netinkamo atliekų kategorijų nustatymo pirkimo sąlygose, atsakomybė už šį suklydimą priskirtina atsakovei. Kasacinio teismo akcentuota perkančiosios organizacijos pareiga objektyviai ir kruopščiai vykdyti viešojo pirkimo procedūras, užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi ir tikslo pasiekimą. Kasacinio teismo taip pat pažymėta, kad už VPĮ tinkamą vykdymą atsakinga perkančioji organizacija. Jei ši nevykdo ar vykdo netinkamai pareigas, išplaukiančias iš VPĮ, jai turi tekti neigiami padariniai; jei būtų priešingai, galėtų kilti situacijos, kai perkančioji organizacija pasinaudotų ar turėtų naudos iš savo neteisėtų veiksmų; tai suponuotų perkančiosios organizacijos nepagrįsto praturtėjimo grėsmę⁸.

Teismas nurodė, kad nepagrįsti atsakovės argumentai, kad ieškovė sutiko su tokiomis pirkimo sąlygomis, jas suprato ir nekvestionavo. Nėra pagrindo išvadai, kad pirkimo ar Sutarties nuostatos dėl atitinkamų pavojingų ir nepavojingų atliekų eilučių (bendrųjų atliekų kategorijų, kiekio, kainos) tiekėjams objektyviai turėjo kelti abejonių dėl jų turinio, o byloje nenustatyta, kad tiekėjams buvo sudarytos galimybės de facto detalčiai susipažinti su atliekomis, šių chemine struktūra ir pan. Kita vertus, kasacinio teismo ne kartą pasisakyta, kad tiek tiekėjai, tiek perkančiosios organizacijos yra profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių subjektai, kuriems abiem suteikta iniciatyvos teisė siekti pašalinti galimus neaiškumus dėl pirkimo sąlygų turinio: tiekėjų teisė paprašyti paaiškinti pirkimo sąlygas, perkančiosios organizacijos teisė neprašytai jas patikslinti; dėl to, jei nė vienas iš jų nepasinaudojo šia jiems VPĮ 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse įtvirtinta teise, nė vienam jų tik dėl to neturi tekti neigiami padariniai. Taigi perkančioji organizacija prieš tiekėją, nepaprašiusį jos patikslinti ar paaiškinti pirkimo sąlygų, negali tuo remtis pateisindama savo veiksmų neteisėtumą, ypač atsižvelgiant į tai, kad jai, o ne tiekėjui tenka pareiga pagal VPĮ 24 straipsnį tinkamai suformuoti pirkimo sąlygas⁹.

AB „Požeminiai darbai“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos valdymo agentūra, bylos Nr. 3K-7-304/2011)

⁷ Teisingumo Teismo 2008 m. birželio 19 d. Sprendimas Presstext

Nachrichtenagentur, C-454/06, Rink. 2008, p. I 4401; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB Panevėžio statybos trestas v. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, bylos Nr. 3K-3-713/2013).

⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-132/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Akordas 1“ v. Visagino savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-158/2011

**2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 24 d. nutartis
byloje AB „Emsi“ v. VšĮ CPO LT**

Civilinė byla Nr. 3K-3-255/2014

<...> Tiekėjas, kreipdamasis į teismą, turi siekti apginti egzistuojantį turtinį interesą – sudaryti viešojo pirkimo sutartį (arba atkurti turtinę padėtį). Tiekėjui, kuris tokio intereso neturi ar šis nėra pažeistas, nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus<...>

Bylos esmė:

Ieškovė UAB „Emsi“ (toliau – ieškovė, tiekėja, kasatorė) kreipėsi į teismą prašydama pripažinti neteisėtomis atsakovės VšĮ CPO LT (toliau – atsakovė, perkančioji organizacija) organizuojamo viešojo pirkimo „Preliminarioji sutartis dėl degalų į talpyklas užsakymų per CPO“ sąlygas ir nutraukti viešąjį pirkimą.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinis teismas be kitų ieškinio reikalavimų sprendė dėl tiekėjos teisės ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus

Ieškovė ginčijo perkančiosios organizacijos veiksmus, kuriais nustatytos neaiškos, ūkio subjektus diskriminuojančios, juos varžančios pateikti pasiūlymus (pvz., dėl ekonominio pajėgumo kriterijaus) Pirkimo sąlygos. VšĮ CPO LT (atsakovė) atsiliepime į ieškinį nurodė, kad tiekėja pateikė orientacinį pasiūlymą, deklaravo atitiktį Pirkimo sąlygoms. Šių teiginių ieškovė nepaneigė, priešingai, kasacinio skundo argumentais dėl kvalifikacijos reikalavimų juos patvirtino. Be to, iš viešai prieinamos informacijos apie Pirkimo eigą matyti, kad kasatorė kartu su kitais dalyviais pripažinta tinkama tiekėja, t. y. jos orientacinis pasiūlymas atitiko ginčo Pirkimo sąlygas. Be to, iš viešai prieinamų duomenų taip pat matyti, kad ieškovė 2012 m. dalyvavo analogiškame pirkime (tik vykdomame ne per DPS), su ja buvo sudaryta preliminarioji sutartis, ji galėjo varžytis su kitais tiekėjais dėl atitinkamų [degalų] užsakymų, atsakovės teigimu, su ieškove buvo ne tik sudaryta preliminarioji sutartis, ši taip pat vykdė tiekimus įvairioms perkančiosioms organizacijoms. Dėl šios ir panašios patirties darytina išvada, kad kasatorė suvokė savo teisių apimtį ir turinį, t. y., jog ginami interesai nepažeisti. Atsižvelgiant į tai, tiek, kiek ieškovė ginčija Pirkimo sąlygas pasiūlymų pateikimo ir galimybės dalyvauti Pirkime suvaržymo prasme (pavyzdžiui, dėl Pirkimo objekto ir dalyko bei šių sąvokų reikšmės tiekėjų varžymuisi; užsienio ūkio subjektų galimo teisių suvaržymo; ekonominio pajėgumo reikalavimo; Viešųjų pirkimų įstatymo ir Civilinio kodekso tarpusavio taikymo; kt.), atitinkamai dėl šios ieškinio dalies jai nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas.

Nagrinėjamoje byloje teismas nurodė, kad kasacinio teismo praktikoje suformuota nuosekli bendrųjų ir specialiųjų teisės normų (pvz., VPI) aiškinimo praktika dėl asmens teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo laikantis įstatymuose įtvirtintos tvarkos. Viena svarbiausių šios teisės naudojimosi prielaidų – asmens teisinis suinteresuotumas apginti pažeistą ar ginčijamą subjektinę teisę ar įstatymų saugomą interesą. Suinteresuotumas – tai savarankiškas teisinis interesas ir

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

poreikis jį ginti. Teisė kreiptis į teismą nereiškia, kad asmuo gali reikalauti ginti nuo pažeidimų bet kieno teisę, o reiškia galimybę kreiptis į teismą dėl to, jog būtų apginta jo subjektinė teisė ar įstatymų saugomas interesas¹. Taigi teisė į teisminę gynybą pripažįstama tik tokiems asmenims, kurių teisės ar teisėti interesai yra pažeisti ar ginčijami. Tačiau jeigu jie neįrodo, kad turi teisę ar teisėtą interesą dėl ginčo dalyko, tai ieškinys gali būti atmetamas taikant CPK 5 straipsnį dėl to, jog pareikštas netinkamo ieškovo – asmens, kuris neįrodė, kad jam priklauso teisė, kad jo teisė pažeidžiama ar ginčijama, kad jis turi teisinį interesą dėl ginčo dalyko (pirmiau nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009).

Viešųjų pirkimų teisinių santykių kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad dėl tiekėjų teisinio suinteresuotumo ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ir sprendimus šiems kasacinio teismo, inter alia remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) praktika, pripažinta plati teisė ginti interesus teisme. Pagrindinis tiekėjo teisinį suinteresuotumą identifikuojantis kriterijus – siekis sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šio intereso gynimas, kai dėl perkančiosios organizacijos veiksmų atitinkamas tiekėjas neteisėtai ribojamas ar jam neleidžiama sudaryti sutarties, arba turtinės padėties atkūrimas, ypač kai šio intereso jau nebeįmanoma įgyvendinti. Aptariamas kriterijus (interesas viešojo pirkimo sutartimi) aiškintinas plačiai, siekiant tiekėjams užtikrinti pažeistų teisių gynybos veiksmingą įgyvendinimą².

Teisingumo Teismo pažymėta, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra turi būti prieinama bent jau kiekvienam asmeniui, kuris yra ar buvo suinteresuotas, jog su juo būtų sudaryta viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo gali arba galėjo patirti žalą nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškė savo valią, galinčią lemti teisinius padarinius. Tam, kad būtų galima pasinaudoti perkančiosios organizacijos sprendimų, priimtų iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo, peržiūrėjimo procedūromis, pakanka parodyti teisinį suinteresuotumą dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir tiekėjui net nebūtina turėti formaliojo dalyvio ar kandidato statuso³.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė ir kt., bylos Nr. 3K-3-252/2009, ir joje nurodyta Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo ir kasacinio teismo praktika

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „Eurovia Lietuva“ v. Ukmergės rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-7-32/2013

³ Teisingumo Teismo 2005 m. sausio 11 d. Sprendimas Stadt

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinio teismo praktikoje, be pirmiau nurodytų tiekėjų teisinio suinteresuotumo aspektų, konstatuota, kad teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, privalo visada įvertinti, ar toks subjektas yra suinteresuotas skundžiamos viešojo pirkimo sutarties sudarymu, įskaitant ir tuos atvejus, kai, pripažinus skundžiamą sutartį negaliojančia, jis pagrįstai galėtų tikėtis, jog iš naujo vykdomos viešojo pirkimo procedūros leis jam konkuruoti su kitais tiekėjais dėl naujos viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Atsižvelgiant į tai, teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus pripažįstamas ir tokiam tiekėjui, kurio pasiūlymas neatmestas, bet ir neišrinktas laimėjusiu pirkimą⁴, taip pat tokiam, kurio pasiūlyta kaina po šalių grąžinimo į prieš pažeidimą buvusią padėtį kaip pernelyg didelė perkančiajai organizacijai gali būti nepriimtina⁵, bei netgi tokiam, kuris teisėtai pašalintas iš pirkimo procedūrų⁶.

Teismas pažymėjo, kad bet kokių atveju, tiekėjas, kreipdamasis į teismą, turi siekti apginti egzistuojantį turtinį interesą – sudaryti viešojo pirkimo sutartį, kuris reiškia suinteresuotumą gauti finansinį atlygį už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus. Vadinas, tiekėjui, kuris tokio intereso neturi ar šis nėra pažeistas, nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus.

Teismas pažymėjo, kad Tiekėjas, kurio teisės nėra pažeistos, negali ginti kitų tiekėjų teisių, nes taip veikti įgalioja VPT, prokurorai ar kitos valdžios institucijos.

Teismas atkreipė dėmesį, kad kasacinio teismo jau spręsta, kad tiekėjai jiems VPI suteikta teise ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus turi naudotis neperžengdami socialiai atsakingo ieškovo veiksmų ribų, nepažeisdami bendrųjų teisingumo ir sąžiningumo imperatyvų. Platus tiekėjo teisinio suinteresuotumo viešojo pirkimo sutarties sudarymu aiškinimas nepaneigia ieškovo procesinių pareigų elgtis sąžiningai, savo veiksmais nepagrįstai nesukelti neigiamų padarinių kitiems asmenims ar visuomenei.

Halle ir RPL Lochau, C-26/03,
Rink. 2005, p. I-1

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Daikaras“ v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, bylos Nr. 3K-3-656/2013

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Kamesta“ ir kt. v. AB „Klaipėdos vanduo“, bylos Nr. 3K-3-293/2011

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-255/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Kauno keliai“ v. Klaipėdos miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-3-25/2009; Teisingumo Teismo 2003 m. birželio 19 d. Sprendimas Hackermüller, C 249/01, Rink. p. I 6319; 2013 m. liepos 4 d. Sprendimas Fastweb, C-100/12, nepaskelbtas Rinkinyje

**3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 25 d. nutartis
byloje UAB „Pontem“ v. VĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninė**

Civilinė byla Nr. 3K-3-334/2014

<...> Pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą iš principo nedraudžiama dalyvauti ūkio subjektams, kurie susieti tam tikrais ekonominiais, pavaldumo ar kitais ryšiais, tačiau perkančioji organizacija turi išsiaiškinti, ar visi atitinkamame pirkime dalyvavę tarpusavyje susiję ūkio subjektai iš tiesų veikė kaip konkurentai. <...>

Bylos esmė:

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Ieškovė UAB „Pontem“ (toliau – ieškovė, kasatorė, tiekėja) teismo prašė panaikinti atsakovės VŠĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninės (toliau – atsakovė, perkančioji organizacija) Viešojo pirkimo komisijos 2013 m. birželio 4 d. priimtus sprendimus dėl pasiūlymų eilės nustatymo ir pirkimo laimėtojo paskelbimo. Ieškovė reikalavimą grindė VŠĮ „Kretingos maistas“ ir UAB „Sotega“ sąsajos aplinkybe, todėl jų veikla Pirkime nėra konkuruojanti, yra nukreipta bendromis pastangomis ir nesąžiningu būdu ji laimėti su ta tiekėjo pasiūlyta kaina, kuri yra didesnė, nes tai lemia didesnes šių tiekėjų pajamas. Ieškovė nurodė, kad VŠĮ „Kretingos maistas“ ir UAB „Sotega“ pateikė melagingas sąžiningumo deklaracijas bei alternatyvius pasiūlymus, deklaruodami, kad jos viena kitos atžvilgiu Pirkime veikia kaip konkurentės, todėl VŠĮ „Kretingos maistas“ pasiūlymas turėjo būti atmestas, o UAB „Pontem“ – paskelbta pirkimo laimėtoja. VŠĮ „Kretingos maistas“ ir UAB „Sotega“ sutampa buveinės ir korespondencijos adresas, kontaktinių telefonų numeriai. UAB „Sotega“ visos akcijos priklauso UAB „Baltijos paslaugų grupė“, kurios vienintelis akcininkas ir vadovas yra I. N. Jis iki 2013 m. vasario 21 d. vadovavo VŠĮ „Kretingos maistas“, šiuo metu šios bendrovės vadovė yra I. N. sutuoktinė A. N.

Pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą iš principo nedraudžiama dalyvauti ūkio subjektams, kurie susieti tam tikrais ekonominiais, pavaldumo ar kitais ryšiais. Tai, viena vertus, patvirtinama tiekėjų sąžiningumo deklaracijos, kurią Pirkime pateikė visi dalyviai, kuriuo tiekėjas deklaruoja, kad net jei vienas ar keli ūkio subjektai su deklaruojančiuoju susieti KĮ¹ 3 straipsnio 14 dalies (buv. 12 dalies) prasme, visi jie veikia savarankiškai kaip konkurentai. Be to, absoliutaus susijusių ūkio subjektų dalyvavimo pirkimuose draudimo nepateisinamumas išplaukia ir iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) praktikos, kurioje konstatuota nacionalinės teisės normos, griežtai ribojusios vienas kitą kontroliuojančių ūkio subjektų dalyvavimą, neatitiktis proporcingumo principui².

Nagrinėjamoje byloje teismas nurodė, kad sprendžiant dėl sąžiningos tiekėjų *konkurencijos*, kuri pagal kasacinio teismo praktiką yra iš VPĮ implicitiškai išplaukiantis reikalavimas³, *ūkio subjektų tarpusavio sąsajos ir jos naudojimosi prasme*, pirmiausia nustatyti, ar ūkio subjektai yra

¹ Konkurencijos įstatymas

² Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimas *Assitur*, C-538/07, Rink., 2009, p. I-04219

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

tarpusavyje susiję pagal KĮ 3 straipsnio 14 dalį. Jeigu pagal objektyvias, teismų patikrintas ir byloje nustatytas aplinkybes šie tiekėjai laikytini susijusiais KĮ 3 straipsnio 14 dalies prasme, analizuotinos galimos dvi savarankiškos situacijos: a) ar perkančiosios organizacijos paprašytas ūkio subjektas išviešino susijusių ūkio subjektų sąrašą; b) ar visi atitinkamame pirkime dalyvavę tarpusavyje susiję ūkio subjektai iš tiesų veikė kaip konkurentai.

Teisėjų kolegija pažymi, kad reikalavimas viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujančiam ūkio subjektui išviešinti kitų dalyvaujančių ir su juo susijusių ūkio subjektų sąrašą sistemiskai siejasi su imperatyviuoju reikalavimu visiems pirkime dalyvaujantiems ūkio subjektams veikti kaip konkurentams. Tik turėdama informaciją apie ūkio subjektų sąsają, perkančioji organizacija gali imtis efektyvių priemonių išsiaiškinti ūkio subjektų dalyvavimo pirkime aplinkybes (konkuravimą ar nekonkuravimą). Priešingai, deklaravus, kad susijusių asmenų nėra, perkančiąją organizacija klaidina ir gali jai užkirsti kelią įvertinti susijusių ūkio subjektų dalyvavimo aplinkybes.

Dėl VŠĮ „Kretingos maistas“ ir UAB „Sotega“ galimos sąsajos KĮ 3 straipsnio 14 dalies prasme pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai iš esmės sprendė, kad byloje nustatytomis aplinkybėmis tokio ryšio nenustatyta.

Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai netinkamai įvertino byloje surinktus ginčui spręsti svarbius duomenis, pernelyg suabsoliutino tiekėjo sąžiningumo deklaracijos užpildymą, be to, apie trečiųjų asmenų sąsają iš esmės sprendė pagal šių subjektų veiksmus Pirkime (*a fortiori* UAB „Sotega“ neįprastai mažos kainos nepagrindimą), o ne pagal ieškovės pateiktus ir trečiųjų asmenų nenuginčytus duomenis, kurių vertinimui turėjo būti taikomos ir kitos KĮ 3 straipsnio nuostatos.

Pažymėtina, kad pagal KĮ 3 straipsnio 14 dalį ūkio subjektų grupės sąsaja *inter alia* nustatoma, atsižvelgiant į savitarpio kontrolę. KĮ 3 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta *kontrolės* sąvoka, pagal kurią tai – visokios iš įstatymų ar sandorių atsirandančios teisės, suteikiančios juridiniam ar fiziniam

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 24 d. nutartis, priimta civilinėje UAB „Specialus autotransportas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-249/2011

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

asmeniui galimybę daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto veiklai, įskaitant: nuosavybės teisę į visą ar dalį ūkio subjekto turto arba teisę naudoti visą ar dalį ūkio subjekto turto ar kitas teises, kurios leidžia daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto organų sprendimams ar personalo sudėčiai. KĮ 3 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad *kontroliuojantis asmuo* – tai juridinis ar fizinis asmuo, turintis arba įgyjantis ūkio subjekto kontrolės teisę; kontroliuojančiu asmeniu gali būti Lietuvos Respublikos pilietis, užsienietis ar asmuo be pilietybės arba ūkio subjektas, taip pat viešojo administravimo subjektas; *sutuoktiniai, tėvai ir jų nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) laikomi vienu kontroliuojančiu asmeniu*; jeigu du ar daugiau juridinių ar fizinių asmenų, veikdami susitarimo pagrindu, išigyja koncentruojamo ūkio subjekto kontrolę, tai kiekvienas iš šių juridinių ar fizinių asmenų yra laikomas kontroliuojančiu asmeniu.

Teisėjų kolegija konstatuoja, kad sutuoktinių N. veikla (sutuoktinis turi įmonės, kuri yra trečiojo asmens UAB „Sotega“ vienintelė akcininkė, akcijų, o sutuoktinė yra kitos dalyvės VŠĮ „Kretingos maistas“ vadovė) laikytina kontrole KĮ 3 straipsnio 8 dalies prasme, šie asmenys kartu sudaro kontroliuojantį asmenį pagal to paties straipsnio 9 dalį, o tai laikytina savitarpio kontrole 14 dalies prasme, taigi abu tiekėjai – UAB „Sotega“ ir VŠĮ „Kretingos maistas“ – įeina į susijusių ūkio subjektų grupę. Pirmiau nurodytos aplinkybės dėl sutuoktinių N. veiklos perkančiajai organizacijai buvo išviešintos, todėl ji turėjo priimti sprendimą dėl VŠĮ „Kretingos maistas“ veiksmų, t. y. užtikrinimo, kad Pirkime dalyvavo be kitų susijusių ūkio subjektų. Perkančioji organizacija, nesivadovavusi Pirkimo sąlygų 62.3 punktu (*Komisija atmeta pasiūlymą, jeigu pasiūlymas neatitiko konkurso sąlygose nustatytų reikalavimų*) ir neatmetusi VŠĮ „Kretingos maistas“ pasiūlymo, pažeidė tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-334/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 3 d. nutartis
byloje UAB „Raso“ v. AB Lietuvos paštas

Civilinė byla Nr. 3K-3-411/2014

<...> Aplinkybė, jog iš anksto žinomas iš imperatyviųjų teisės normų kylantis reikalavimas nebuvo tiesiogiai įrašytas pirkimo sąlygose, neatleidžia jo dalyvių nuo prievolės turėti atitinkamą licenciją (sertifikatą) ir ją pateikti. Perkančiosios organizacijos turi siekti kuo aiškiau apibrėžti reikalavimus teisei verstis specifine, sertifikuojama (licencijuojama) veikla, nes bet koku atveju dėl jos (nepriklausomai nuo apimties) negalima sudaryti viešojo pirkimo sutarties, jei ūkio subjektas šios teisės neturi<...>

Bylos esmė:

Ieškovė UAB „Raso“ kreipėsi į teismą prašydama panaikinti atsakovės AB Lietuvos pašto Viešojo pirkimo komisijos sprendimus, pripažinti niekine ir negaliojančia nuo sudarymo momento atsakovės ir trečiojo asmens sudarytą viešojo pirkimo sutartį.

Pastabos:

Ieškinyje nurodoma, kad UAB „ASPA“ Pirkimo laimėtoja pripažinta neteisėtai ir nepagrįstai. Techninės specifikacijos 8.1.5 punkte nustatyta, kad tiekėjas turi atlikti senųjų kasos sistemų pakeitimo naujomis kasos sistemomis darbus. Kadangi pagal Kasos aparatų, kompiuterinių kasų sistemų ir su jais susijusių įrenginių techninės priežiūros bei remonto darbų sertifikavimo taisyklių 5 punktą kasos aparatų techninę priežiūrą ir remontą gali atlikti įmonė, kuriai ekspertinės įmonės sprendimu yra išduotas tokių darbų vykdymo sertifikatas, tokia įmonė turi teisę aptarnauti tik tų firmų gamintojų ir tik tuos kasos aparatų modelius, kurie nurodyti sertifikate; pagal Kasos aparatų naudojimo taisyklių reikalavimus kasos aparatų užregistravimą, perregistravimą, išregistravimą teritorinėje VMI, tų aparatų įrengimą, techninį aptarnavimą, remontą ir utilizavimą atlieka tik sertifikuotų kasos aparatų aptarnavimo įmonių darbuotojai, o

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

trečiasis asmuo neturi kasos aparatų techninės priežiūros ir aptarnavimo sertifikato, suteikiančio teisę atlikti ginčo kasos aparatų techninę priežiūrą ir aptarnavimą.

Nagrinėjamoje byloje teismas nustatė, kad pagal specialųjį kasos aparatų naudojimo, priežiūros ir juos aptarnaujančių įmonių veiklos teisinį reguliavimą atitinkamų (konkrečių) kasos aparatų išregistravimo darbai – specifinė, viena iš kasos aparato techniniame pase registruojamų veiklų (pažymėtina, kad svarbiausi su kasos aparato naudojimu susiję veiksmai dėl jų reikšmės ir atsekamumo siekio fiksuojami jo techniniame pase, o šių veiksmų atlikimo faktą turi teisę užfiksuoti tik juos aptarnaujančios įmonės), kurią įgalios valstybės institucijos išankstiniu sprendimu vykdyti gali tik kasos aparatus aptarnaujančios įmonės ir tik dėl tokių kasos aparatų, kurie nurodyti tokių įmonių teisės verstis šia veikla liudijančiame dokumente – sertifikate. Pirmiau nurodytas teisinis reguliavimas įsakmus (imperatyvus), privalomas taikyti, be kitų subjektų, ir perkančiosioms organizacijoms, įskaitant atsakovę. Iš Pirkimo sąlygų matyti, kad ginčo kasos aparatų išregistravimas buvo įtvirtintas kaip vienas iš pagal būsimą pirkimo sutartį atliekinų darbų.

Teismas nustatė, kad tam tikrų prekių tiekimo, darbų atlikimo ir (ar) paslaugų teikimo poreikio galimybė, nurodyta pirkimo dokumentuose, reiškia, kad perkančioji organizacija vykdydama sudarytą sutartį turės teisę pareikalauti atitinkamų veiksmų iš tiekėjo, o tokiu atveju tiekėjas privalės šiuos veiksmus atlikti. Dėl to tokios pirkimo sąlygos negali būti aiškinamos kaip suteikiančios teisę perkančiajai organizacijai nereikalauti iš tiekėjo ar jo pasitelktų subrangovų įrodymų, patvirtinančių jų teisę tiekti prekes, atlikti darbus ar teikti paslaugas, kurių galbūt reikės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Kasacinio teismo VPĮ ir kitų teisės normų subsidiaraus teisės taikymo taisyklė ir skaidrumo principo turinys, be kita ko, išaiškinti taip, kad aplinkybė, jog iš anksto žinomas iš imperatyviųjų teisės normų kylantis reikalavimas nebuvo tiesiogiai įrašytas

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

pirkimo sąlygose, neatleidžia jo dalyvių nuo prievolės turėti atitinkamą licenciją (sertifikatą) ir ją pateikti¹.

Perkančiosios organizacijos turi siekti kuo aiškiau apibrėžti reikalavimus teisei verstis specifine, sertifikuojamą (licencijuojama) veikla, nes bet koku atveju dėl jos (nepriklausomai nuo apimties) negalima sudaryti viešojo pirkimo sutarties, jei ūkio subjektas šios teisės neturi.

Teismas pažymėjo, kad Kasacinio teismo konstatuota, kad nors VPĮ konkrečiai nenurodyta, kokius minimalius kvalifikacijos reikalavimus perkančioji organizacija turi nustatyti konkretaus pirkimo atveju – tai, įvertinusi pirkimo pobūdį ir kitas reikšmingas aplinkybes, sprendžia pati perkančioji organizacija, tačiau bet koku atveju pirkimo sąlygose nustatyti minimalūs reikalavimai tiekėjo kvalifikacijai turi atitikti esminį kriterijų – jie turi būti pakankami tam, kad perkančioji organizacija galėtų būti užtikrinta tiekėjo pajėgumu įvykdyti pirkimo užduotį. Dėl perkančiosios organizacijos pareigos nustatyti pirkimo pobūdį atitinkančius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus ir pagal juos įvertinti tiekėjų kvalifikacijos atitiktį sprendžiama pagal pirkimo sąlygas, VPĮ nuostatas ir kitus pirkimui reikšmingus dokumentus bei įprastinę atitinkamų reikalavimų taikymo praktiką².

Atsižvelgdamas į pirmiau nurodytus argumentus, Teismas sprendė, kad trečiasis asmuo buvo nepajėgus sudaryti ir įgyvendinti Sutarties, todėl, jo pasiūlyme nesant nurodytų kitų ūkio tiekėjų (partnerių ar subtiektų), kurie turėtų teisę išregistruoti ginčo kasos aparatus, perkančioji organizacija privalėjo UAB „ASPA“ kvalifikaciją pripažinti netinkama, o pasiūlymą atmesti. Priešingi atsakovės veiksmai kvalifikuotini neteisėtais, pažeidžiančiais skaidrumo ir lygiateisiškumo principus, o pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimai dėl šios dalies pripažįstami teisiškai nepagrįstais.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Ekovita“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra, bylos Nr. 3K-3-506/2011

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Pireka“, UAB „Vėtrūna“ v. VšĮ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė, bylos Nr. 3K-3-43/2012

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-411/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&b=&rakt=&txt=&kat=&term=>

**5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 3 d. nutartis
byloje UAB „Raso“ v. AB Lietuvos paštas**

Civilinė byla Nr. 3K-3-411/2014

<...> Kai tiekėjas dėl savo nepajėgumo viešajame pirkime nuspręstų dalyvauti kartu su subrangovu ar jungtinės veiklos partneriu, jis jį turėtų ne tik išviešinti, bet ir pateikti šių subjektų su viešojo pirkimo sutarties atliktina dalimi susijusius, jų kvalifikaciją pagrindžiančius duomenis. <...>

Bylos esmė:

Byloje keliama materialiosios teisės normų, reglamentuojančių tiekėjų kvalifikacijos vertinimą, jų teisę pasitelkti subtiektėjus viešojo pirkimo sutarčiai įvykdyti ir pareigą šiuos išviešinti teikiant pasiūlymą.

Ieškinyje nurodoma, kad tuo atveju, jeigu kasos aparatų techninės priežiūros ir remonto darbams atlikti trečiasis asmuo ketino pasitelkti subtiektėjus, tai jis juos turėjo nurodyti Pirkimui pateiktame pasiūlyme, kaip reikalaujama Pirkimo sąlygų 4.5 punkte, tačiau to nepadarius - subtiektėjų dokumentų nepateikimas yra pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą.

Teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasacinio teismo praktika dėl subtiektimo teisinių santykių viešuosiuose pirkimuose suformuota ir nuosekli, todėl teismai privalėjo ja vadovautis sprendami dėl šio ginčo aspekto.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Pažymėtina, kad subtiekimu viešuosiuose pirkimuose aiškinimas apibendrintas bei papildomai plėtotas naujausioje kasacinio teismo jurisprudencijoje¹; joje priminta subtiekėjų išviešinimo pasiūlymuose svarba, jų kvalifikacijos vertinimas, subtiekėjų ir kitų asmenų atskyrimo kriterijai ir pan. Kasacinio teismo taip pat nurodyta, kad subranga – vienas iš ūkio subjektų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose būdų, skirtas inter alia ne išvengti pajėgumo vertinimo, o priešingai, atitikti kvalifikacijos reikalavimus, todėl subtiekėjų pasitelkimo aplinkybė negali lemti nelygiaverčio tiekėjų vertinimo. Su lygiaverčiu tiekėjų pasiūlymų vertinimu nesuderinamos tokios pirkimo sąlygos ir jų taikymas, kai subrangovams, ketinantiems vykdyti dalį viešojo pirkimo sutarties, nekeliami atitinkami kvalifikacijos reikalavimai, todėl skirtingai vertinami tiekėjai, kurie pasiūlymus pateikė su ir be subrangovų (pirmiau nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014).

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. liepos 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Irdaiva“ v. Asociacija „Dzūkų krašto menų inkubatorius“, bylos Nr. 3K-3-376/2014

Teisėjų kolegija konstatuoja, kad, jei tiekėjas dėl savo nepajėgumo Pirkime nuspręstų dalyvauti kartu su subrangovu ar jungtinės veiklos partneriu, jis jį turėtų ne tik išviešinti, bet ir pateikti šių subjektų su viešojo pirkimo sutarties atliktina dalimi susijusius, jų kvalifikaciją pagrindžiančius duomenis.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-411/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

**6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 3 d. nutartis
byloje UAB „4 DEBT“ v. Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas
Civilinė byla Nr. 3K-3-456/2014**

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<...> tam, kad sutarties sudarymui būtų privalu taikyti VPI, nebūtina, jog galutinę naudą iš jos gautų perkančioji organizacija. Tai, kad perkančioji organizacija negauna (ar ne visada gauna) tiesioginės naudos iš viešojo pirkimo sutarties, kaip jos rezultato, ypač kai atlieka viešąsias, įstatymų deleguotas funkcijas, nereiškia, kad sutarties sudarymas jai neturi ekonominės vertės. <...>

Bylos esmė:

Ieškovė UAB „4 DEBT“ pareikštu ieškiniu atsakovui Šiaulių apskrities vyriausiajam policijos komisariatui prašė jį įpareigoti pakeisti supaprastinto atviro konkurso ir Sutarties punktų nuostatas taip, kad Konkurso sąlygos ir Sutarties nuostatos visiškai atitiktų Pavyzdines transporto priemonių priverstinio nuvežimo, pervežimo, jų saugojimo ir ikiteisminio tyrimo metu paimtų transporto priemonių saugojimo paslaugos pirkimo supaprastinto atviro konkurso sąlygas, patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 5-V-618 ir 2013 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. 5-V-518. Ieškovė nurodė, kad perkančiosios organizacijos parengtų ir patvirtintų Konkurso sąlygų nuostatos prieštarauja Pavyzdinėms pirkimo sąlygoms. Ieškovės teigimu, perkančioji organizacija siekia paslaugas iš tiekėjų įsigyti neatlygintinai.

Šalys nesutaria iš esmės inter alia dėl to, ar tokia apmokėjimo už suteiktas paslaugas tvarka teisėta ir ar dėl jos viešojo pirkimo sutartis kvalifikuotina atlygintine.

VPI nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau tiekėjų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų sudarytas sandoris, kurio dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Akivaizdu, kad viešojo pirkimo sutartis – atlygintinis sandoris. Sprendžiant dėl viešojo pirkimo sutarties atlygintinumo, vertinama jos ekonominė nauda perkančiajai organizacijai ir tiekėjui.

Dėl perkančiajai organizacijai tenkančios naudos kaip sutarties atlygintinumo kriterijaus Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pažymėta, kad sandorio kvalifikavimas viešojo pirkimo sutartimi priklauso nuo pirkimo objekto, o ne nuo jo paskirties. Nedaromas skirtumas tarp viešojo pirkimo

¹ Teisingumo Teismo 2010 m. liepos 15 d. Sprendimas

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

sutarčių, kurias perkančioji organizacija sudarė įgyvendindama užduotį tenkinti viešojo intereso poreikius, ir sutarčių, kurios visiškai nesusijusios su tokia užduotimi¹.

Komisija prieš Vokietiją, C-271/08, Rink. 2010, p. I-7091)

Teismas konstatavo kad tam, kad sutarties sudarymui būtų privalu taikyti VPĮ, nebūtina, jog galutinę naudą iš jos gautų perkančioji organizacija. Tai, kad perkančioji organizacija negauna (ar ne visada gauna) tiesioginės naudos iš viešojo pirkimo sutarties, kaip jos rezultato, ypač kai atlieka viešąsias, įstatymų deleguotas funkcijas, nereiškia, kad sutarties sudarymas jai neturi ekonominės vertės, nes būtent viešojo pirkimo sutarties sudarymas jai leidžia pirmiau nurodytas funkcijas įgyvendinti.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pirkimo objektas dėl savo pobūdžio bei Direktyvos 2004/18 sistemos ir tikslų privalo turėti tiesioginę ekonominę vertę perkančiajai organizacijai. Ši ekonominė vertė yra aiški, kai numatoma, kad perkančioji organizacija taps darbų arba darbo, kurie sudaro sutarties dalyką, rezultato savininke. Ši ekonominė vertė taip pat gali būti pripažįstama tuo atveju, kai numatoma, kad perkančioji organizacija įgis teisę, užtikrinsiančią galimybę disponuoti darbo rezultatais, kurie yra sutarties dalykas, tam, kad pasiektų viešąjį tikslą. Ekonominė vertė taip pat gali būti išreikšta ekonomine nauda, kurią galės gauti perkančioji organizacija naudodama darbo rezultatą arba jį perleisdama ateityje, taip pat tuo, kad ji finansavo atliktą darbą arba prisiėmė riziką, jei darbas ekonomiškai nepasiteisino².

Vertinant tiekėjo iš viešojo pirkimo sutarties gaunamą ekonominę naudą, pažymėtina, kad ši nauda pirmiausia yra finansinė, t. y. pinigai. Šiame kontekste kasacinio teismo konstatuota, kad teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu reiškia tiekėjo suinteresuotumą gauti finansinį atlygį už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus³.

Sutarties atlygintinumas – tai priešpriešinis atlyginimas, perkančiosios organizacijos suteikiamas rangovui už atliktus darbus, kuriuos ji jam nurodo. Net ir tais atvejais, kai tiekėjas, teikdamas

² Teisingumo Teismo 2010 m. kovo 25 d. Sprendimas Helmut Müller, C-451/08, Rink. 2010, p. I-2673, ir jame nurodytą Teisingumo Teismo jurisprudenciją

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

prekes, paslaugas ar atlikdamas darbus, iš to gauna papildomą pirkimo sutartyje nenumatytą atlyginimą iš trečiųjų asmenų, su perkančiąja organizacija sudaryta sutartis nepraranda viešojo pirkimo sutarties požymių⁴. Kita vertus, sutarties atlygintinumui ir dėl to jos kvalifikavimui viešojo pirkimo sandoriui neturi reikšmės aplinkybė, kad joje numatytas riboto dydžio atlygis, skirtas tik atlyginti dėl sutartos paslaugos teikimo patirtas išlaidas⁵.

Teiams atkreipė dėmesį į tai, kad sutarties atlygintinumas gali lemti sandorio pripažinimą viešojo pirkimo sutartimi arba koncesija, t. y. atlygintinumas yra ne tik viešojo pirkimo sutarties kvalifikavimo, bet ir atskyrimo nuo koncesijos kriterijus. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją viešojo paslaugų pirkimo sutartis apima atlygį, kurį perkančioji organizacija tiesiogiai sumoka paslaugų teikėjui. Tačiau kai paslaugos teikėjui atlyginimą moka ne atitinkama valstybės valdžios institucija, bet ji (atlygį) sudaro už naudojimąsi infrastruktūra trečiųjų asmenų mokami mokesčiai, toks atlyginimo būdas reiškia, kad paslaugos teikėjas prisiima riziką, susijusią su paslaugos eksploatavimu, ir leidžia manyti, kad tai yra viešųjų paslaugų koncesija⁶. Sutarties kvalifikavimui koncesija būtina nustatyti ne tik atlygio už teikiamas paslaugas ar darbus gavimą iš trečiųjų asmenų bei kartu, bet nebūtinai ir iš sutartį sudariusios institucijos (koncesijoje atlygis už suteiktas paslaugas – tik teisė eksploatuoti paslaugą arba tokia teisė kartu su užmokesčiu), tačiau ir tai, ar ūkio subjektas prisiima su nagrinėjamų paslaugų teikimu susijusią riziką.

Kai neužtikrinama, kad bus padengtos visos vykdant veiklą patirtos išlaidos, atsiranda nors ir labai ribota eksploatavimo rizika, ši sutartis turi būti kvalifikuojama kaip viešoji paslaugų koncesija⁷.

Nagrinėjamoje byloje [tiekėjams] tenkanti sutarties vykdymo rizika, taigi ir sandorio atlygintinumo problema, kyla ne dėl to, kad jie gali suklysti skaičiuodami siūlomą kainą (įkainį), bet kad tiesioginiai teikiamos paslaugos naudotojai su jais dėl vieno ar kitų priežasčių neatsiskaitys. Neatmestina tikimybė, jog po to, kai transporto priemonės nuvežimo (nutempimo) ir saugojimo paslauga bus atlikta, o ikiteisminio tyrimo metu (ar teismo procese) nebus nustatytų jos savininko ar valdytojo kaltų veiksmų, tiekėjui už atliktą darbą nebus atlyginta. Kasacinis

teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, UAB „Statybinių konstrukcijų laboratorija“, bylos Nr. 3K-3-252/2009

⁴ Teisingumo Teismo 2007 m. liepos 18 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-382/05, Rink. 2007, p. I-6657

⁵ Teisingumo Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecce ir kt.*, C-159/11

⁶ Teisingumo Teismo 2005 m. spalio 13 d. Sprendimas *Parking Brixen*, C-458/03, Rink. 2005, p. I-8585

⁷ Teisingumo Teismo 2011 m. kovo 10 d. Sprendimas *Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler*, C-274/09, Rink. 2011, p. I-1335

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

teismas konstatuoja, kad perkančioji organizacija ginčo pirkimo sąlygomis neteisėtai tiekėjams perkėlė visą sandorio vykdymo riziką, būdingą paslaugų koncesijų, o ne viešojo paslaugų pirkimo sutartims.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kasaciniam teismui konstatavus, jog sudaromas sandoris dėl ginčo pirkimo sąlygų laikytinas paslaugų koncesija, atsakovas bet koku atveju neturėjo teisės organizuoti transporto priemonių nutempimo ir saugojimo paslaugos eksploatavimo konkurso (koncesijos), nes pagal Koncesijų įstatymo 3 straipsnį (koncesijos sutarties dalykas) koncesijos sutartis gali būti sudaryta dėl šioje normoje baigtiniu sąrašu išvardytų veiklos ir funkcijų sričių, tarp kurių transporto priemonių nuvežimas ir saugojimas, saugaus eismo ar viešosios tvarkos keliuose užtikrinimas neįtvirtintas. Taigi policijos įstaigos, nors lygiais pagrindais su ūkio subjektais dalyvauja civiliniuose teisiniuose santykiuose, tačiau bet koku atveju negali nustatyti tokios tvarkos, pagal kurią paslaugos teikėjui nebūtų iki galo atlyginta (ar kiltų tokia grėsmė) už suteiktas paslaugas ar jų dalį.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-456/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

**7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis
byloje UAB „Avona“ v. VĮ „OFM Mažesnieji broliai“
Civilinė byla Nr. 3K-3-475/2014**

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<...> pasiūlymo pateikimo etape susiklostę architekto ir tiekėjo santykiai galėtų būti vertinami kaip kvazisubtiekimas: asmuo dar nėra tiekėjo darbuotojas, jis tiesiogiai prisidės prie perkančiosios organizacijos poreikių tenkinimo, tačiau viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu tai darys ne kaip atskiras subjektas, o tiekėjo personalo dalis. <...> Nepaisant to, ar būsimas darbuotojas laikytinas tiekėjo subtiekeju ar kitu ūkio subjektu VPĮ 32 straipsnio 3 dalies prasme, tokį asmenį pasiūlyme reikia išviesinti.. <...>

Bylos esmė:

Byloje kilo ginčas dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių tiekėjo atitiktį kvalifikacijos reikalavimui turėti teisę verstis veikla, reikalinga rangos darbų pirkimo sutarčiai įvykdyti (Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 3 dalis, Statybos įstatymo 14 straipsnio 2 dalis), aiškinimo ir taikymo.

Ieškovė siekdama įrodyti, kad atitinka kvalifikacinius reikalavimus, pretenzija pateikė atsakovei projekto vadovo D. B. kvalifikacijos atestatą, kuriuo įrodoma jo teisė atlikti darbo projektą (Statybos įstatymo (toliau – SĮ) 14 straipsnio 2 dalis).

Pastabos:

Nors su 2013 m. rugpjūčio 9 d. pretenzija ieškovė atsakovei pateikė D. B. kvalifikacijos atestatą Nr. A 968, architektui suteikiantį teisę būti ypatingo statinio projekto vadovu, tačiau nepateikė įrodymų, kad šis architektas pasiūlymą pateikimo dieną (2013 m. liepos 25-ąją) dirbo pas ieškovę darbo sutarties ar kitų sutartinių santykių pagrindu. Be to tiekėjo siūlomas specialistas nebuvo išveišintas pasiūlyme.

Pagrindinis šalių nesutarimo objektas – atsakovės sprendimo atmesti ieškovės pasiūlymą dėl kvalifikacijos neatitikties teisėtumas.

Kasacinis teismas, nurodo, kad teisė parengti darbo projektą Konkurse galėjo būti įrodinėjama ne tik sudaryta darbo sutartimi, bet ir kitokio sandorio pagrindu. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad teismai nepagrįstai (inter alia dėl SĮ 14 straipsnio 2 dalies formuluotės) akcentavo darbo

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

teisinių santykių išskirtinumą įrodinėjant teisę rengti darbo projektą. Pažymėtina, kad pagal byloje nustatytas aplinkybes daugiau aktualūs ne tiekėjos kvalifikacijos įgijimo, jo momento ir kvalifikacijos atitikties vertinimo klausimai, o ieškovės galimybė realiai pasinaudoti kitų ūkio subjektų pajėgumais įrodinėjant teisę atlikti darbo projektą (VPĮ 32 straipsnio 3 dalis). SĮ 14 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad būti ypatingų statinių projektuotojais turi teisę architektai ir statybos inžinieriai, pagal šio įstatymo 10 straipsnio nuostatas turintys teisę būti ypatingo statinio projekto vadovais, taip pat juridiniai asmenys ir kitos užsienio organizacijos, jeigu juose darbo ar kitų sutartinių santykių pagrindu dirba architektai ar statybos inžinieriai, turintys teisę būti ypatingo statinio projekto vadovais. Iš šios nuostatos matyti, kad ypatingų statinių projektuotojais turi teisę būti tiek fiziniai (architektai ir inžinieriai), tiek juridiniai asmenys, tačiau pirmųjų teisė priklauso nuo atskiros valstybės kompetentingų institucijų leidimo išdavimo (atestavimo), antrųjų – nuo teisinių santykių su atestuotais ypatingo statinio projekto vadovais.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad juridinių asmenų teisė būti ypatingų statinių projektuotojais, kurią jie turi įrodyti viešųjų pirkimų konkursuose (jei toks poreikis kyla dėl viešojo pirkimo sutartimi jiems tenkančių prievolių), be atskiros kompetentingos institucijos leidimo veikti kyla iš įstatymo (kai tenkinama atitinkamo teisinio ryšio su atestuotu architektu ar statybos inžinieriumi sąlyga), todėl tokiems tiekėjams turėtų pakakti perkančiosioms organizacijoms įrodyti SĮ 14 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą teisiškai reikšmingą ryšį su atestuotu projekto vadovu ir jo kvalifikaciją. Jei būtų priešingai ir rangovų – juridinių asmenų teisė būti projektuotojais būtų sąlygojama tik darbo sutarties su projekto vadovu, taptų neaišku, kokiais kitais sutartiniais santykiais šie pas juos galėtų dirbti. Dėl to teisėjų kolegija nurodo, kad SĮ 14 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta sąvoka „dirba“ aiškinama plačiai, kaip apimanti ne tik darbo teisinius santykius stricto sensu darbo sutarties sudarymo prasme. Sutiktina su kasatore, kad teisės parengti darbo projektą įrodinėjimo prasme neracionalu architektą ar statybos inžinierių įdarbinti, nežinant, ar jo darbdavys bus išrinktas atitinkamo pirkimo laimėtoju. Kita vertus, tiek SĮ 14 straipsnio 2 dalyje, tiek VPĮ 32 straipsnio 3 dalyje neįtvirtintas išimtinis subjektų pasitelkimo būdas. Atsižvelgiant į

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

tai, darytina išvada, kad preliminarus susitarimas dėl darbo teisinių santykių sukūrimo, juolab kad ir kitose situacijose (ne viešuosiuose pirkimuose) tai savaime nėra draudžiama, yra leistina priemonė tiekėjams įrodinėti teisės rengti darbo projektą turėjimą, inter alia šiuos duomenis tikslinant.

Kasacinis teismas konstatuoja, kad ieškovė netinkamai įformino ir išviešino ketinimą Konkurso laimėjimo atveju įdarbinti D. B. darbo projektui parengti, todėl ginčo Konkurso sąlygos taikymo prasme tinkamai neįrodė teisės verstis veikla turėjimo.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad tiekėjos surašytas ir pasirašytas ketinimų protokolą – vienašalis dokumentas, t. y. jame įtvirtinta tik vieno asmens (darbdavio) valia ateity sukurti darbo teisinius santykius, nors darbo sutartis – dvišalis sandoris (kaip ir preliminarus susitarimas dėl darbo sutarties sudarymo; žr. Civilinio kodekso 6.165 straipsnį).

Teismas konstatavo, kad tiekėjai, norėdami įrodyti teisę parengti darbo projektą, kurį atliktų ateityje įdarbinsimas projekto vadovas, perkančiajai organizacijai privalėjo pateikti dvišalį savo ir būsimo darbuotojo susitarimą dėl darbo santykių sukūrimo, kuriame būtų aiškiai įtvirtintos šalių valia sudaryti darbo sutartį ir jos sąlygos de minimis tiek, kad perkančioji organizacija galėtų nustatyti objektyvią dalyvio galimybę remtis tokio specialisto pajėgumu viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu. Nagrinėjamos bylos atveju, aptariamam ieškovės ketinimu protokolu, nors ir surašytu prieš galutinį pasiūlymų pateikimo terminą, neįrodoma D. B. valia ateity sudaryti darbo sutartį su ieškove. Tik tai, kad šiame dokumente gana painiai daroma nuoroda į Konkursą ir darbo projekto atlikimą, taip pat aplinkybė, jog ieškovė su pretenzija atsakovei pateikė Donato B. atestatą, neįrodo, kad VPĮ 32 straipsnio 3 dalies prasme kasatorei bus prieinamas šio asmens pajėgumas (ištekliai)¹.

Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad ieškovė ne tik netinkamai įformino architekto Donato B. pasitelkimą, bet ir tokios aplinkybės neišviešino pasiūlyme, todėl vėliau, po galutinio pasiūlymo pateikimo termino, ji neturi teisės šios (aplinkybės) tikslinti.

¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2004 m. kovo 18 d. Sprendimas Siemens ir ARGE Telecom, C 314/01, Rink. 2004, p. I 2549

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad byloje nėra ginčo dėl to, kad architektas D. B. galutinę pasiūlymų pateikimo dieną nebuvo įdarbintas pas ieškovę. Nors, kaip nurodyta pirmiau, vien ši aplinkybė tiekėjams neklaido remtis projekto vadovų pajėgumu, o sudaryta darbo sutartis nėra vienintelis tokių asmenų pasitelkimo pagrindas (iš esmės galėtų būti leidžiami ir kiti, pavyzdžiui, rangos, autorinio darbo ir pan.), tačiau bet koku atveju pasiūlymų vertinimo metu būsimi darbuotojai negali būti laikomi tiekėjo personalo dalimi, kurios, jei perkančioji organizacija to atskirai nepaprašė pirkimo dokumentuose, nereikėtų jai iš anksto išviešinti (pvz., pateikti specialistų sąrašo). Taigi bet koku atveju vertinant, ar būsimas darbuotojas laikytinas tiekėjo subtiekeju ar kitu ūkio subjektu VPĮ 32 straipsnio 3 dalies prasme, tokį asmenį vienaip ar kitaip pasiūlyme reikia išviešinti. Tik tokiu atveju tiekėjams pagal VPĮ suteikiama teisė (o perkančiosioms organizacijoms – pareiga) tikslinti kvalifikacijos duomenis.

Teismas sprendė, ar būsimas dalyvio darbuotojas laikytinas subrangovu ar kitu ūkio subjektu VPĮ 32 straipsnio 3 dalies prasme.

Pažymėtina, kad sąvokos „kitas ūkio subjektas“ (fizinis ar juridinis asmuo) ir subrangovas (VPĮ 24 straipsnio 5 dalis) netapačios, tačiau tam tikrais atvejais viena kitą „padengiančios“: subrangovai, kuriuos tiekėjai pasitelkia atlikti dalį viešojo pirkimo sutarties, iš esmės yra kiti (t. y. ne pats tiekėjas) ūkio subjektai VPĮ 32 straipsnio 3 dalies prasme, tačiau tam tikrais atvejais kiti ūkio subjektai nebūtinai perkančiosios organizacijos naudai tiesiogiai vykdo viešojo pirkimo sutartį. Pavyzdžiui, dalyvis gali remtis kito ūkio subjekto techniniu pajėgumu (įranga, pvz., transporto priemone), bet operacijas, veiksmus su šia įranga gali atlikti tik pats tiekėjas. Tokia situacija taip pat galima ir dėl finansinio pajėgumo².

Nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad architektas D. B., kurį ieškovė siekė pasitelkti, viešojo pirkimo sutarties metu veikė aktyviai, tiesiogiai prisidėję prie perkančiosios organizacijos intereso – sutarties rezultato – įgyvendinimo. Nuosekliai suformuotoje kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad subtiekimą kvalifikuojančiais požymiais laikytini atitinkamo subjekto veiksmų (santykių) su tiekėju pobūdis ir jų reikšmė perkančiajai organizacijai: jei toks subjektas veikia

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Viešųjų pirkimų tarnyba v. Vilniaus

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

aktyviai, savo veiksmais prisideda prie perkančiosios organizacijos poreikio pirkimo objektu tenkinimo, t. y. teikia ar vykdo dalį paslaugų arba darbų, jis pripažintinas subtiekiu (arba partneriu, priklausomai nuo ūkio subjektų bendradarbiavimo formos), tačiau jei, vykdant viešojo pirkimo sutartį, tokio subjekto veikla apsiriboja tik prievoliniais santykiais su tiekėju-kontrahentu dėl tam tikrų įrenginių, patalpų ir kt. (panauda, nuoma ir pan.), tai nepripažįstama viešojo pirkimo sutarties dalies vykdymu, t. y. subranga (partneryste)³ (žr. plačiau Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje UAB „CSC Telecom“ v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, bylos Nr. 3K-3-359/2012). Taigi ieškovės ir architekto D. B. teisiniai santykiai ipso iure atitiktų subtiekimą.

Teisėjų kolegija nurodo, vertinant D. B. statusą, svarbesnis ne viešojo pirkimo sutarties vykdymo, bet pasiūlymų vertinimo momentas. Iš esmės pasiūlymo pateikimo etape susiklostę pirmiau nurodyto architekto ir ieškovės santykiai galėtų būti vertinami kaip kvazisubtiekimas: asmuo dar nėra tiekėjo darbuotojas, jis tiesiogiai prisidės prie perkančiosios organizacijos poreikių tenkinimo, tačiau viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu tai darys ne kaip atskiras subjektas, o tiekėjo personalo dalis.

Apibendrinant šios nutarties argumentus, konstatuotina, kad ieškovė, teikdama pasiūlymą, neišviešino aplinkybės, jog architektas D. B. parengs darbo projektą, o šiuo tikslu jis bus įdarbintas pas tiekėją, todėl vėliau jos pateiktas šio asmens kvalifikacijos atestatas ir ketinimų protokolas jį įdarbinti nesudaro pagrindo ginčijamą atsakovės sprendimą ir skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį pripažinti neteisėtais ir juos panaikinti, neatsižvelgiant į tai, kad perkančioji organizacija pagal VPĮ 32 straipsnio 5 dalį nesikreipė į tiekėją kvalifikacinių duomenų tikslinimo.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-475/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&b=&rakt=&txt=&kat=&term=>

miesto savivaldybės administracija, AB „City Service“, bylos Nr. Nr. 3K-3-415/2013

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „CSC Telecom“ v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, bylos Nr. 3K-3-359/2012

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

**8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis
byloje UAB „Pontem“ v. Plungės rajono savivaldybės administracija
Civilinė byla Nr. 3K-3-544/2014**

<...> Ginčo pirkimo sąlygų teisėtumas pirmiausia vertintinas pagal Supaprastintų pirkimų taisykles <...>

Bylos esmė:

Šalys iš esmės nesutaria dėl perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti ieškovės pasiūlymą pagal viešojo pirkimo sąlygas, kuriose reguliuojamas galutinio pasiūlymo pateikimas perkančiajai organizacijai po įvykusių jos ir dalyvio derybų. Ieškovės pasiūlymas buvo atmestas dėl to, kad ji galutiniam pasiūlyme, pateiktame užklijuotame voke, nurodė sumažintą pirkimo objekto (vaikų maitinimo paslaugos) kainą, palyginti su jos ir perkančiosios organizacijos derybų metu sutarta kaina.

Pirkimo sąlygų 76.5 punkte įtvirtinta, kad galutiniai kainų pasiūlymai yra derybų protokolo pagrindu užpildyta forma pagal Pirkimo sąlygų 5 priedą ir kartu su galutinės kainos pasiūlymu pateikiamas užpildytas Techninės specifikacijos 1 priedas. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad Viešojo pirkimo komisija atmeta pasiūlymą, jei pakviestas į derybas tiekėjas neatvyksta arba pateikto galutinio pasiūlymo kaina skirsis nuo kainos, užfiksuotos derybų protokole (toliau kartu šios viešojo pirkimo sąlygos vadinamos – ginčo pirkimo sąlygomis).

Pirkimo sąlygos kvestinuojamos įvairiais aspektais: dėl atitikties SP Taisyklėms, dėl prieštaravimo viešųjų pirkimų principams, pirkimo tikslui, derybų procedūrų esmei ir paskirčiai bei atitinkamoms VPĮ nuostatoms, kuriose reglamentuojamos skelbiamų derybų procedūros bei ribojimai sudarant viešojo pirkimo sutartį.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Šioje byloje kasacinis teismas teisės aiškinimo ir taikymo aspektais iš byloje nustatytų duomenų sprendė dėl: a) ginčo pirkimo sąlygų teisėtumo; b) dėl perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti ieškovės pasiūlymą teisėtumo, atsižvelgiant į tiekėjos veiksmus peržiūros procedūroje.

Kasacinis teismas pirmiausia nurodo, kad pagal VPĮ 85 straipsnio 2 dalį perkančiosios organizacijos supaprastintus pirkimus vykdo pagal pasitvirtintas taisykles, taip pat laikosi šio straipsnio 1 dalyje *expressis verbis* įtvirtintų VPĮ nuostatų. Taigi įstatymų leidėjo įtvirtinta paprastesnė supaprastintų viešųjų pirkimų vykdymo tvarka. Kita vertus, toks supaprastintų pirkimų pobūdis nereiškia, kad šioms procedūroms neaktualios tam tikros bendrosios ir imperatyviosios VPĮ nuostatos, a fortiori viešųjų pirkimų principai ir pirkimo tikslas racionaliai naudoti pirkimui skirtas lėšas (šių nuostatų taikymas, be kita ko, nustatytas ir VPĮ 85 straipsnio 1 dalyje, kuriame daroma nuoroda į VPĮ I skyrių). Šios įstatymo nuostatos kasacinio teismo taip pat pripažintos kaip savarankiški perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo vertinimo pagrindai¹.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ne visada viešųjų pirkimų principų ar kitų pamatinių VPĮ nuostatų taikymas supaprastintiems pirkimams lems analogišką tarptautiniams pirkimams taikomą tvarką, ypač tais atvejais, kai VPĮ šie pirkimai reguliuojami netapačiai. Pavyzdžiui, kasacinis teismas šiame kontekste yra pažymėjęs, kad perkančiosios organizacijos, rengdamos supaprastintus pirkimus, neįpareigojamos visais atvejais tikrinti tiekėjų kvalifikacijos, todėl negalima priešpriešinti tokios pareigos nevykdymo vien remiantis pirkimo objekto svarba viešajam interesui, nes tai būtų VPĮ nuostatų, reguliuojančių kvalifikacijos tikrinimą supaprastintuose pirkimuose (VPĮ 87 straipsnio 2 dalis), *contra legem* aiškinimas, VPĮ nuostatą padarytų netaikytiną, bet ir, priešingai įstatymų leidėjo valiai, supaprastintų mažos vertės pirkimų procedūras priartintų prie kitų pirkimų procedūrų².

Teisėjų kolegija konstatavo, kad ginčo pirkimo sąlygų teisėtumas pirmiausia vertintinas pagal SP Taisykles. Pažymėtina, kad tarptautinius pirkimus reguliuojančios VPĮ nuostatos, jei jos

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 24 d. nutartis, priimta civilinėje UAB „Specialus autotransportas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-249/2011

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Endemik“ v. Kupiškio rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-440/2010

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

neįtvirtintos šio įstatymo 85 straipsnio 1 dalyje, ginčiuose, kilusiuose iš supaprastintų pirkimų teisinių santykių, kaip papildomas teisės šaltinis teismui gali būti aktualios tuomet, jei jų turinys iš esmės atitinka supaprastintų pirkimų taisyklių ir supaprastinto pirkimo sąlygų turinį.

Kolegija pažymėjo, kad pirkimo sąlygų vertinimas pagal teisėtumo ar tikslingumo kriterijus neturi paneigti supaprastintų pirkimų specifikos, inter alia perkančiųjų organizacijų teisės juos organizuoti kitokia nei VPI įtvirtinta tvarka. Kita vertus, supaprastintų pirkimų teisinių santykių reguliavimo subjektams šiame kontekste reikia įvertinti aplinkybę, kad dėl daugumos perkančiųjų organizacijų ekonominio dydžio ir jų vykdomų pirkimų vertės supaprastinti pirkimai užima didelę dalį įsigijimų, todėl pernelyg didelis supaprastintų pirkimų liberalizavimas gali būti nesuderintas su kasacinio teismo praktikoje nurodytais viešųjų pirkimų reguliavimo tikslais³.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-544/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „ERP“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, bylos Nr. 3K-3-583/2008, ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką

9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis byloje UAB „Pontem“ v. Plungės rajono savivaldybės administracija Civilinė byla Nr. 3K-3-544/2014

<...> Perkančioji organizacija įstatymo yra įgaliota nagrinėti tiekėjų pateiktas pretenzijas, iš to išplaukia jos teisės spręsti, ar tiekėjo pateikta pretenzija atitinka reikalavimus, ar ji priimtina ir ar nagrinėtina iš esmės, taip pat teisė spręsti dėl pretenzijos pateikimo termino atnaujinimo<...>

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Bylos esmė:

Šalys iš esmės nesutaria dėl perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti ieškovės pasiūlymą pagal viešojo pirkimo sąlygas, kuriose reguliuojamas galutinio pasiūlymo pateikimas perkančiajai organizacijai po įvykusių jos ir dalyvio derybų. Ieškovės pasiūlymas buvo atmestas dėl to, kad ji galutiniame pasiūlyme, pateiktame užklijuotame voke, nurodė sumažintą pirkimo objekto (vaikų maitinimo paslaugos) kainą, palyginti su jos ir perkančiosios organizacijos derybų metu sutarta kaina.

Perkančioji organizacija, nagrinėdama pretenziją, ją atmetė ir dėl praleistų terminų pirkimo sąlygoms ginčyti.

Kasacinis teismas nagrinėjamoje byloje pasisakė dėl atsakovės veiksmų perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti ieškovės pasiūlymą teisėtumo, atsižvelgiant į tiekėjos veiksmus peržiūros procedūroje.

Lietuvoje įtvirtinta peržiūros procedūra apima privalomą ikiteisminę stadiją (VPĮ 93 straipsnio 3 dalis). Šios teisių gynbos stadijos esmė – prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą leisti tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išspręsti nesutarimus išvengiant teismo proceso, t. y. perkančiajai organizacijai panaikinti jos netinkamus sprendimus arba besiskundžiančiam tiekėjui išsamiau išdėstyti šių sprendimų priėmimo priežastis ir motyvus. Kasacinio teismo ne kartą akcentuota pretenzijos perkančiajai organizacijai padavimo svarba inter alia dėl tiekėjo teisių apimties teismo procese. Tokia privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka įtvirtinta ne tik siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų procedūrų operatyvumą, sudaryti galimybę tiekėjui ir perkančiajai organizacijai

Pastabos:

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Rasa“ v.

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

išsiaiškinti tarpusavio pretenzijų pagrįstumą nepradedant teismo proceso, bet ir nustatyti kilusio ginčo ribas¹.

Teismas pažymėjo, kad pretenzijos padavimo termino turinio analizė suponuoja išvadą, kad tiekėjas viešojo pirkimo ginčų nagrinėjimo procedūrose turi elgtis apdairiai ir paisyti Viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPĮ) nustatytų terminų. Kiekvienas tiekėjas privalo domėtis viešo konkurso eiga, sąlygomis. Jeigu perkančioji organizacija, laikydamasi VPĮ reikalavimų, informavo suinteresuotus asmenis apie vykdomą konkursą, pripažintina, kad kiekvienas tiekėjas apie konkursą informuotas tinkamai ir turėtų operatyviai ginti galbūt pažeistas subjektines teises. Tokiu teisiniu reguliavimu įtvirtinama tiekėjo pareiga domėtis vykdomu konkursu ir operatyviai ginti pažeistas subjektines teises, taip pat siekiama užtikrinti viešojo pirkimo procedūrų operatyvumą. Be to, terminų nustatymas suponuoja teisinės situacijos apibrėžtumą ne tik perkančiajai organizacijai, bet ir tiekėjui, su kuriuo ji rengiasi sudaryti ar jau sudarė viešojo pirkimo sutartį. Naudojimasis perkančiosios organizacijos sprendimų apskundimo teise gali būti ribojamas, jei tiekėjas galėjo ar turėjo nustatyti pažeidimą, veikdamas taip rūpestingai, kaip galima tikėtis iš patyrusio ūkio subjekto. Toks ribojimas tiesiogiai išplaukia iš įstatymo nuostatų (VPĮ 93, 94 straipsniai) ir jo aiškinimo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje².

Teismas konstatavo, kad Perkančioji organizacija įstatymo yra įgaliota nagrinėti tiekėjų pateiktas pretenzijas, iš to išplaukia jos teisės spręsti, ar tiekėjo pateikta pretenzija atitinka reikalavimus, ar ji priimtina ir ar nagrinėtina iš esmės, taip pat teisė spręsti dėl pretenzijos pateikimo termino atnaujinimo. Aplinkybė, kad perkančioji organizacija priėmė ir išnagrinėjo tiekėjo pretenziją, kuri jai buvo pateikta praleidus pretenzijos pateikimo terminą, reiškia ir tai, kad šį terminą perkančioji organizacija atnaujinė.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=2&bnr=3K-3-544/2014&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=&dr=&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=&rakt=&txt=&kat=&term=>

VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninė, bylos Nr. 3K-3-408/2012).

² Teisingumo Teismo 2010 m. sausio 28 d. sprendimas Uniplex, C-406/08, Rink. 2010, p. I-817

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

**1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 24 d. nutartis
byloje „Leonhard Weiss RTE AS“ v. AB „Lietuvos geležinkeliai“**

Civilinė byla Nr. 3K-3-84-248/2015

<...> kelių pirkimo objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimas pirmiausia priklauso nuo to, ar toks perkančiosios organizacijos sprendimas pagrįstas svarbiomis priežastimis (pagrindų pobūdžio vertinimas) ir ar šis sprendimas vienintelis galimas ir būtinas, negalimas pasiekti kitomis, mažiau varžančiomis priemonėmis (proporcingumas) <...>

Pastabos:

Bylos esmė:

Byloje keliami materialiosios teisės normų reikalavimų, keliamų perkančiosios organizacijos naudojantis teise sujungti į vieną kelis pirkimo objektus, aiškinimo ir taikymo klausimai.

Ieškovas „Leonhard Weiss RTE AS“ (toliau – ieškovas) kreipėsi į teismą prašydamas pripažinti negaliojančiomis atviro konkurso „Projekto „Antrojo geležinkelio kelio statyba ruože Šilainiai–Kėdainiai“ rangos darbų pirkimas“ (toliau – Konkursas) sąlygas, kuriomis numatoma įsigyti darbus, susijusius su Signalizacijos ir eismo valdymo (ir kontrolės) sistemomis (toliau – EVKS), įpareigoti AB „Lietuvos geležinkeliai“ (toliau – atsakovė, perkančioji organizacija) nutraukti Konkurso procedūras.

Pagrindinis šalių ginčo elementas – pirkimo objektų – EVKS išplėtimo darbai bei antrojo geležinkelio kelio statyba ir geležinkelio stočių rekonstrukcija – sujungimo į vieną teisėtumas.

Ieškovo vertinimu, Konkurso sąlygų reikalavimai apriboja tiekėjų galimybes dalyvauti Konkurse neturint susitarimo su vienu konkrečiu ūkio subjektu. Užtikrinti reikalaujamą sistemų saugumo lygį galima tik

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

dviem atvejais – būnant (esant) EVKS gamintoju (tiekėju) arba sudarius sutartį su sistemų gamintoju (tiekėju), kuria jis suteiktų teisę atlikti Konkurse numatytus darbus, susijusius su jo įdiegta sistema.

Kasacinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad perkančiosios organizacijos sprendimas nustatyti ginčo Konkurso sąlygas ieškovo kvestionuojamas ne tik pirkimo objektų (ne)hegemoniškumo aspektu, bet ir dėl to, jog atlikti EVKS išplėtimo ir pritaikymo darbus turi teisę tik vienas ūkio subjektas – UAB „Fima“, todėl galimybė dalyvauti Konkurse priklauso nuo susitarimo su šia įmone dėl bendradarbiavimo (ar bendro pasiūlymo pateikimo, ar sandorio dėl subrangos arba kitų susitarimų) atlikti EVKS rangos darbus, kurių vertė siekia apie 20 proc. Taigi ieškovas byloje ginčija nepagrįstą tiekėjų laisvos konkurencijos varžymą.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad, priešingai nei sprendė pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, pirkimo sąlygos, kurios atskirai pripažįstamos teisėtomis, jas vertinant kartu, gali būti kvalifikuotos kaip ydingos. Kasacinio teismo jau konstatuota, kad byloje nustatytų reikalavimų specifiškumas kyla dėl to, kad atskirai vertintini kaip pagrįsti reikalavimai tampa diskriminaciniai ir varžantys tiekėjų konkurenciją po to, kai perkančioji organizacija sujungė atskirus pirkimo objektus, kuriems šie reikalavimai ir yra taikomi, į vieną¹.

Teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, kaip nurodyta pirmiau, atmetė ieškovo argumentus, kad tiekėjų konkurencija buvo suvaržyta, atsižvelgiant į tai, kad dalyvavimas Konkurse priklausė nuo susitarimo su konkrečia įmone; taip pat nurodė, kad VPĮ neįtvirtintas reikalavimas perkančiajai organizacijai skaidyti sudėtinį viešojo pirkimo objektą į dalis, jungtinio pirkimo objekto nustatymas pirkimo sąlygose per se nereiškia VPĮ įtvirtintų principų pažeidimo, tačiau tai nereiškia neribotos perkančiųjų organizacijų diskrecijos; atsakovės argumentai dėl pirkimo neskaidymo yra pagrįsti, nes grindžiami viešuoju interesu, sklandaus projekto įgyvendinimo užtikrinimu, kad įvykus įrangos / sistemų nesuderinamumui arba gedimui būtų vienas atsakingas projekto valdytojas, kuris prisiimtų atsakomybę bei šalintų gedimus per įmanomai trumpiausią laiką, racionalaus lėšų panaudojimo principo užtikrinimu;

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „15 minučių“ v. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos, bylos Nr. 3K-3-126/2010

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

dėl to perkančioji organizacija neperžengė diskrecijos ribų, ginčo Konkurso sąlygos atitinka įstatymų reikalavimus, tiekėjams sudarytos vienodos sąlygos ir nėra ribojama konkurencija. Apeliacinės instancijos teismas su šiais argumentais iš esmės sutiko; pridėjo, kad ginčo Konkurso sąlygos reikšmingos viešajam interesui, nes reikalingos užtikrinti geležinkelio transporto eismo ir keleivių saugumą, o byloje esantys duomenys patvirtina, jog dėl pirmiau nurodytų priežasčių pirkimo objektas turi būti vienas ir negali būti skaidomas; ginčo Konkurso sąlygomis siekiama išvengti grėsmės eismo saugumui, kuri gali kilti įvykus situacijai, kai kelio darbai atliekami anksčiau nei pritaikoma signalizacijos sistema, kadangi tuomet sudaromos nepalankios sąlygos užtikrinti saugumą ir teoriškai galima žmogiškojo faktoriaus įtaka.

Teisėjų kolegija pažymi, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai skundžiamuose procesiniuose sprendimuose iš esmės sprendė dėl galimybės sujungti į vieną pirkimo objektus ir tokį sprendimą pagrindžiančių priežasčių, tačiau, nors dėl to byloje yra duomenų ir šalys teikė argumentus, nepasisakė dėl ieškovo nurodytos aplinkybės, susijusios su išimtinėmis UAB „Fima“ teisėmis atlikti EVKS išplėtimo ir pritaikymo darbus bei šios teisės naudojimosi Konkurse. Dėl šio aspekto, t. y. galimo tiekėjų konkurencijos suvaržymo viešuosiuose pirkimuose, teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad vienoje naujesnių viešųjų pirkimų ginčų bylų², kurioje, inter alia, buvo sprendžiama dėl tiekėjo pajėgumo vertinimo ir subrangos teisinių santykių, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, atsižvelgdami į kelių dešimčių kompetentingų ūkio subjektų vienodo turinio patvirtinimus apie tai, jog jie su pirkimo laimėtoju neturi teisinių santykių, savo iniciatyva konstatavo konkurencijos pažeidimą (su tuo vėliau kasacinis teismas nesutiko), nors šis pirkimo sąlygų neatitinkantis laimėtojas net nebuvo kreipęsis į nė vieną galimą subtiekęją, pagal įstatymą turintį teisę atlikti ginčo darbus.

Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad kasacinio teismo jau konstatuota, jog galimų tiekėjų skaičius konkurse (ar tai būtų vienas, ar keliolika) neturi lemiamos reikšmės nustatant neteisėtą konkurencijos iškraipymą, nes atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną per se tiekėjų varžymąsi riboja³. Vis dėlto tai per se nereiškia, kad dėl tokios aplinkybės teismai neturėtų apskritai spręsti, nes tai – vienas iš pirkimo

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Raso“ v. AB Lietuvos paštas, bylos Nr. 3K-3-411/2014

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimo pagrindų (nors ir ne lemiamų). Be to, kasacinio teismo išaiškinta, kad nesuvaržyta tiekėjų konkurencija – iš VPĮ implicitiškai išplaukiantis reikalavimas, jo neįtvirtinimas įstatyme *expressis verbis* nepaneigia šio perkančiajai organizacijai keliamo reikalavimo, nes vienas svarbiausių viešųjų pirkimų procedūrų reglamentavimo siekių – užtikrinti konkurenciją⁴. Atsižvelgiant į tai, teismai šalių ginčus turi spręsti ir pagal šį pagrindą.

Dėl pirkimo objektų sujungimo į vieną kasacinio teismo sprenda tik vienoje, pirmiau nurodytoje, byloje Nr. 3K-3-126/2010; teismo tąkart pažymėta, kad nei VPĮ, nei kituose teisės aktuose perkančiosioms organizacijoms nenustatyta pareigos išskaidyti sudėtinį pirkimo objektą į kelis, tačiau tai nereiškia, kad jos šioje srityje turi visišką diskreciją; atsižvelgiant į lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, negalimas atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną, jeigu tai grindžiama tik perkančiosios organizacijos finansinių ir žmoniškųjų išteklių administravimo tikslais; atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną turi būti pagrįstas svarbiomis priežastimis, ypač atsižvelgiant į aplinkybę, kad atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną lemia mažesnę dalyvių skaičių, nei jis būtų šiuos pirkimo objektus išskaidžius; pirkimo objektų sujungimo pagrįstumo vertinimui ypač svarbus ir proporcingumo principas; net ir tais atvejais, kai pirkimo objektų sujungimas lems mažesnę dalyvių skaičių, t. y. neleis kai kuriems tiekėjams pateikti pasiūlymų, tai neturėtų būti laikoma neteisėta, jei toks sujungimas ne tik pagrįstas svarbiomis priežastimis, bet ir yra būtinas perkančiosios organizacijos tikslui pasiekti, o kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, pirkimo objektų išskaidymu, šio tikslo nebūtų galima pasiekti⁵.

Nagrinėjamoje byloje Teisėjų kolegija konstatavo, kad kelių pirkimo objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimas pirmiausia priklauso nuo to, ar toks perkančiosios organizacijos sprendimas pagrįstas svarbiomis priežastimis (pagrindų pobūdžio vertinimas) ir ar šis sprendimas vienintelis galimas ir būtinas, negalimas pasiekti kitomis, mažiau varžančiomis priemonėmis (proporcingumas). Atsižvelgiant į tai, tik svarbių priežasčių nustatymas per se nepateisina pirkimo objektų sujungimo į vieną. Atkreiptinas

civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Specialus autotransportas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-249/2011

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

dėmesys į tai, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai akcentavo viešojo intereso svarbą šiame ginče.

Taigi viešojo intereso apsauga – ne besąlygiškai, o viena iš galimų perkančiosios organizacijos teisėtus veiksmus pagrindžiančių aplinkybių, vertintina pagal visus byloje surinktus duomenis. Šią poziciją patvirtina ir palaipsniui griežtėjanti kasacinio teismo pozicija šiuo klausimu. LAT nutartyje akcentuota perkančiųjų organizacijų diskrecija nustatyti pirkimo sąlygas, ši laisvė, inter alia, buvo sąlygota pačios perkančiosios organizacijos įsitikinimu savo sprendimo pagrįstumu, o bendrasis viešojo intereso svarbos išaiškinimas pagrįstas VPI 36 straipsnio 1 dalies 5 punktu, kuriame reguliuojamas tiekėjų techninis pajėgumas⁶. Vėlesnėje praktikoje, kaip nurodyta pirmiau, jau nurodoma apie ribotą perkančiųjų organizacijų diskreciją. Be to, plėtojama praktika dėl viešojo intereso sudėtinių elementų (pirkimo objekto ir tiekėjų varžymosi) konkurencijos, taip pat nuosekliai laikomasi pozicijos, kad socialiai jautrių ar visuomenei labai reikalingų viešųjų pirkimų objektų įsigijimo teisėtumas dėl savo svarbos per se neturi būti vertinamas kitaip nei dėl kitų įsigijimų, o tiekėjų sąžiningas varžymasis dėl to neturi būti vertinamas mažiau palankiai; **galimybė viešąjį interesą pirkimo objektu iškelti aukščiau už viešąjį interesą tiekėjų sąžiningu varžymusi turi būti aiškinama ir taikoma siaurai, išimtinai**⁷.

Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį, kad sklandus projekto įgyvendinimas, atsakomybės paskirstymo tarp skirtingų rangovų problematiškumas, pirmiausia susijusios su organizacinėmis aplinkybėmis, kurios nėra nei išimtinės, nei savaime pateisinančios savo pobūdžiu skirtingų objektų sujungimą didelės vertės pirkime, be to, nepaneigtos teisinės ir administracinės galimybės organizuoti dviejų (pagal atskirus pirkimus ar jų dalis) skirtingų rangovų – konkursų laimėtojų – bendrą darbą.

Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad ginčo Konkurso sąlygomis ir tuo, kad nepateikė aiškaus ir įtikinamo pagrindimo naudotis išimtinę teisę sujungti kelis pirkimo objektus į vieną, atsakovė

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Observis“ v. Kauno miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-3-222/2008

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

pažeidė viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir proporcingumo principus (VPĮ 3 straipsnio 1 dalis).

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=da6b77cc-9dc2-46f7-9449-280044e64413>

**2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis
byloje UAB „Entafarma“ v. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos**

Civilinė byla Nr. 3K-3-96-916/2015

<...> pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės gali būti apibūdinamos tiksliais duomenimis, tačiau pagal nediskriminavimo principą draudžiama perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius prekių pavadinimus, ženklus ar tipus, technines specifikacijas, jei tai suteiktų galimybę pirkime dalyvauti tik konkrečiam tiekėjui<...>

Bylos esmė:

Šalys nesutaria dėl Konkurso Techninės specifikacijos nuostatos, kurioje nurodyta, kad perkamas vaistinis preparatas Infliximab konkrečiu firminiu pavadinimu Remicade 100 mg N1. Pagrindinis ieškovės ir atsakovės nesutarimo objektas – ginčo Konkurso sąlygos teisėtumas VPĮ 25 straipsnio nuostatų taikymo aspektu, atsižvelgiant į aplinkybę, kad tikrinio (firminio) vaisto pavadinimo Remicade nurodymas šalia veikliosios medžiagos Infliximab perkančiosios organizacijos grindžiamas siekiu užtikrinti veiksmingą ligonių gydymo tęstinumą.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinio teiso teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų argumentai dėl VPĮ taikymo, vertinant atsakovės veiksmus ginčo Konkurso sąlygoje nurodyti konkretų (firminį) vaisto pavadinimą, taip pat šalia jo nepridėti įrašo „arba lygiavertis“, nepagrįsti, akivaizdžiai prieštarauja teisiniam reguliavimui ir jį aiškinančiai teismų praktikai.

Kasacinio teismo pažymėta, kad VPĮ 25 straipsnyje perkančiosioms organizacijoms *expressis verbis* įtvirtintas reikalavimas techninių specifikacijų nuostatomis užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų (VPĮ 25 straipsnio 2 dalis). Šie imperatyvai įgauna konkretų turinį kitose šio straipsnio nuostatose, kuriose įtvirtinamos pareigos perkančiosioms organizacijoms nustatant reikalavimus pirkimo objektui ir vertinant tiekėjų pasiūlymų atitiktį šiems reikalavimams: nepažeidžiant privalomų nacionalinių techninių reikalavimų tiek, kiek jie neprieštarauja Europos Sąjungos teisei, techninė specifikacija gali būti parengta, inter alia, nurodant standartą, techninį liudijimą ar bendrąsias technines specifikacijas; kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“ (3 dalies 1 punktas), apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus (3 dalies 2 punktas); apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus modelis ar šaltinis, konkretus procesas ar prekės ženklas, patentas, tipai, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikroms įmonėms ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba jie būtų atmesti; toks nurodymas yra leistinas išimties tvarka, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal standartą, techninį liudijimą, bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus; šiuo atveju nurodymas pateikiamas įrašant žodžius „arba lygiavertis“ (8 dalis).

Dėl VPĮ 25 straipsnio nuostatų taikymo kasacinio teismo konstatuota, kad pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės gali būti apibūdinamos tiksliais duomenimis, tačiau pagal nediskriminavimo principą draudžiama perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius prekių pavadinimus, ženklus ar tipus, technines specifikacijas, jei tai suteiktų

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

galimybę pirkime dalyvauti tik konkrečiam tiekėjui ar keliems tiekėjams, ir apribojant kitų potencialių tiekėjų dalyvavimą; taip perkančioji organizacija yra įpareigojama rinktis iš visų galimų tam tikrus funkcinius reikalavimus atitinkančių pirkimo objektų¹.

Teisėjų kolegija pažymi, kad byloje nenustatyta, jog pirkimo objekto nebuvo įmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus (VPĮ 25 straipsnio 8 dalis), juolab kad kitoms Konkurso dalims perkančioji organizacija nurodė tik vaistų veikliąsias medžiagas. Vadinasi, bendrasis, nenukreipiantis į konkretų gaminių prekės pavadinimas buvo galimas ir šia galimybe atsakovė pasinaudojo kitose Konkurso dalyse, todėl VPĮ 25 straipsnio 8 dalies išimtis netaikytina.

Teismas nurodė, kad net jei ir būtų priešingai (t. y. nebūtų įmanoma suformuoti reikalavimų prekei pagal bendrąsias savybes (žr. VPĮ 3 priedą), perkančioji organizacija bet koku atveju, kaip reikalaujama, nenurodė, kad priimamos lygiavertės prekės. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo konstatuota, kad tai, jog po konkrečios prekės aprašymo specifikacijose nėra pridėti žodžiai „arba lygiavertė“, gali ne tik atgrasyti ūkio subjektus, tiekiančius panašias prekes, nuo dalyvavimo konkurse, bet ir trikdyti importą Europos Sąjungos vidaus prekyboje, galimybę sudaryti sutartį paliekant tik Konkurso dalyviams, ketinantiems naudoti konkrečiai nurodytą prekę².

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytus argumentus, perkančiosios organizacijos nustatyta ginčo Konkurso sąlyga pažeidžia VPĮ 25 straipsnio nuostatas, viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus, todėl kasacinis teismas ją kvalifikuoja kaip neteisėtą. Dėl to pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimai naikinami priimant naują sprendimą tenkinti ieškovės ieškinį.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ba19ca33-a476-4600-b826-fe2485e0b660>

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Viešųjų pirkimų tarnyba v. Akmenės r. sav. administracija, UAB „Affecto Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-507/2011

² Teisingumo Teismo 1995 m. sausio 24 d. sprendimas Komisija prieš Nyderlandus, C-359/93, ECLI:EU:C:1995:14

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis
byloje UAB „Labochema LT“ v. VŠĮ Vilniaus universitetas

Civilinė byla Nr. e3K-3-362-415/2015

<...> tai, jog dėl sutarties sudarymo VPĮ įtvirtintu pagrindu pasibaigė Pirkimo procedūros, nesuponuoja išvados dėl ieškovės teisinio suinteresuotumo praradimo <...>

Bylos esmė:

Nagrinėjamoje byloje kasacinis teismas sprendė dėl tiekėjo, kurio pasiūlymas atmestas dėl to, kad neatitinka reikalavimų pirkimo objektui, teisinio suinteresuotumo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus dėl kito dalyvio pasiūlymo vertinimo ir tinkamo tokios teisės įgyvendinimo.

Teisėjų kolegija pažymi, kad ieškovei pripažintinas teisinis suinteresuotumas ginčyti atsakovės veiksmus dėl trečiojo asmens pasiūlymo vertinimo. Šiuo klausimu nuosekliai suformuota kasacinio teismo tiekėjų teisinio suinteresuotumo praktika¹.

Dėl tiekėjų (ieškovų) teisinio suinteresuotumo kasacinio teismo konstatuota, kad sprendami asmenų procesinio subjektiškumo klausimą teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, privalo visada įvertinti, ar tokie subjektai yra suinteresuoti skundžiamos viešojo pirkimo sutarties sudarymu, įskaitant ir tuos atvejus, kai, pripažinus skundžiamą sutartį negaliojančia, jie pagrįstai galėtų tikėtis, kad iš naujo vykdomos viešojo pirkimo procedūros leis jiems konkuruoti su kitais tiekėjais dėl naujos viešojo pirkimo sutarties sudarymo; teisinis suinteresuotumas, pagrindžiantis teisę į teisminę gynybą, negali būti

Pastabos:

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 22 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Struktūra“ v. VŠĮ „Artkomas“, bylos Nr. 3K-3-326-415/2015

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

paneigiamas argumentais dėl tokio kreipimosi tikslingumo ar besikreipiančio asmens reiškiamų reikalavimų pagrįstumo; sprendžiant, ar asmuo turi teisę kreiptis į teismą, nevertinamos aplinkybės, kurios yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas ir kurių pagrindu teismas sprendžia, patenkinti ar atmesti ieškinį (pvz., tiekėjo galimybė laimėti viešąjį pirkimą); teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutartimi, be kita ko, reiškia ir turtinės padėties atkūrimą, ypač kai sutarties sudaryti jau nebeįmanoma, be to, teisinis suinteresuotumas pripažįstamas tiek iš pirkimo procedūrų teisėtai pašalintiems tiekėjams, tiek tokiems ūkio subjektams, kurie neišrinkti laimėtojai; tiekėjo teisinis suinteresuotumas nebūtinai turi būti nukreiptas į ginčo pirkimo laimėjimą, bet ir siekį (kiek jis teisėtai ir tinkamai įgyvendinamas) atnaujinti tiekėjų varžymąsi dėl to paties pirkimo objekto, kai ginčo pirkime nelieta apskritai ar tinkamų (pvz., priimtinos kainos) pasiūlymų; teismai negali atsisakyti ginti ieškovo teisės kvestionuoti perkančiosios organizacijos sprendimus dėl aukštesnėje eilės vietoje esančių pasiūlymų, jei ieškovas tinkamai įgyvendino savo teisių gynybą, inter alia, siekė gauti informaciją, reikalingą vėliau teisme teiksimiems reikalavimams pagrįsti; tiekėjo teisinis suinteresuotumas negali būti paneigtas dėl to, kad jis dėl pirkimo procedūrų pabaigos įstatyme įtvirtintu sutarties sudarymo pagrindu perkančiajai organizacijai nebegalės teikti pretenzijos, o turės iš karto teikti ieškinį teismui².

Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad ginče dėl dalyvių pasiūlymų vertinimo tiekėjui nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas tais atvejais, kai šis aiškiai išreiškia valią ateityje kvestionuoti ir dėl šios teisės gynybos kreipiasi į teismą ne dėl visų tiekėjų, kurie eilėje yra pirmesni (arba apskritai yra, kai ieškovo pasiūlymas yra atmetamas), pasiūlymų vertinimo teisėtumo; tokiu atveju ieškovas nepagrindžia ir ateityje negalės pagrįsti savo suinteresuotumo konkurso rezultatu ir savo pažeistų teisių gynyba. Nagrinėjamu atveju susiklostė priešinga situacija, t. y. ieškovė ginčija trečiojo asmens pasiūlymo vertinimą, o be šių dalyvių, Pirkime nedalyvavo daugiau kitų ūkio subjektų.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-415/2015

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Teisėjų kolegija taip pat nurodo, kad ieškovės teisinis suinteresuotumas, be kita ko, pagrįstas tuo, kad ši tiekėja savo teisių gynybą inicijavo prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą, o tai, jog dėl šios sutarties sudarymo VPĮ įtvirtintu pagrindu pasibaigė Pirkimo procedūros, nesuponuoja išvados dėl ieškovės teisinio suinteresuotumo praradimo³, juolab kad Pirkimas paskelbtas dėl prekių, dėl kurių iš esmės įmanoma (de jure) ir de facto taikytina restitucija (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 9 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, UAB „KIA AUTO“, bylos Nr. 3K-3-339/2010).

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ce8ddd88-a3e8-4c4b-a34c-90a9caee9c97>

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje „Leonhard Weiss RTE AS“ v. AB „Lietuvos geležinkeliai“, bylos Nr. 3K-3-163-415/2015

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 19 d. nutartis byloje UAB „Asseco Lietuva“, UAB „Sintagma“ v. Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos

Civilinė byla Nr. 3K-3-413-378/2015

<...> tais atvejais, kai tiekėjas reikalauja tiek tiesioginių, tiek netiesioginių nuostolių, teismas gali atkurti tik vienos rūšies praradimus, priešingas teismo sprendimas lemtų dvigubą perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės taikymą<...>

Bylos esmė:

Ieškovės UAB „Asseco Lietuva“ ir UAB „Sintagma“ teisme pareiškė ieškinį atsakovei Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – ir atsakovė, perkančioji organizacija) dėl 258 249,24 Lt (74 794,15 Eur) žalos atlyginimo, 5 proc. procesinių palūkanų priteisimo.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Byloje tarp šalių kilo ginčas dėl to, ar ieškovėms, reikalaujančioms atlyginti netiesioginius nuostolius (negautas pajamas), kartu gali būti atlyginti ir tiesioginiai nuostoliai (patirtos išlaidos). Teisėjų kolegija konstatuoja, kad dėl šios ginčo dalies pirmiausia būtina tinkamai kvalifikuoti kasatorių procese reikalautas atlyginti išlaidas.

Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl tiekėjų pažeistų teisių gynbos atlyginant žalą, atsižvelgdamas į perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros procedūras reglamentuojančias nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės nuostatas bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pažymėjo, kad tiekėjų teisės į žalos atlyginimą reguliavimas, jo taikymas ir aiškinimas neturi iš esmės skirtis nuo kitų panašaus pobūdžio reikalavimų dėl civilinės atsakomybės, be to, šios teisės įgyvendinimas turi būti realus bei veiksmingas¹.

Atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo jurisprudenciją šiuo klausimu, kasacinis teismas konstatavo, kad VPĮ 93 straipsnio 1 dalies 3 punkto taikymo prasme ieškovui (tiekėjui), siekiančiam prisiteisti žalos atlyginimą iš perkančiosios organizacijos, reikia įrodyti tik pastarosios neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp jų².

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad bylos šalis, reikšdama reikalavimą atlyginti netiesioginius nuostolius, turi įrodyti, jog ji patyrė realių nuostolių, t. y. negavo pajamų dėl sutarties kontrahento neteisėtų veiksmų padarinių. Patirti netiesioginiai nuostoliai turi būti pagrįsti realiomis, įrodytomis, neišvengiamomis, o ne tikėtinomis pajamomis. Remiantis [CK 6.249 straipsnio](#) 1 dalimi, turi būti nustatytos realios asmens galimybės gauti konkrečias pajamas, atsižvelgiant į ankstesnes jo gautas pajamas, pasiruošimą ir priemones, kurių jis ėmėsi, siekdamas gauti šių pajamų, ir pan³.

Teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes konstatavo, kad ieškovės viso proceso metu nuosekliai laikėsi pozicijos, jog išlaidos, susijusios su pasiūlymo projekto rengimu, jo vykdymo suderinimu,

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „Eurovia Lietuva“ v. Ukmergės raj. sav. administracija, bylos Nr. 3K-7-32/2013

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 8 d. nutartis, priimta

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

paaiškinimų dėl neįprastai mažos kainos, taip pat draudimo garanto pateikimu, yra jų tiesioginiai nuostoliai.

civilinėje byloje *A. A. v. UAB „Kamintras“*, bylos Nr. 3K-3-199/2007

Teisėjų kolegija vertina, kad ieškovių reikalavimas atlyginti tiek tiesioginius, tiek ir netiesioginius nuostolius ir dėl to procese kilęs ginčas bent iš dalies nulemti teisinio reguliavimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ iš esmės reglamentuojamas tiekėjo tiesioginių išlaidų atlyginimas. VPĮ 96 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad kai reikalaujama atlyginti žalą, kuri yra tokio pat dydžio kaip pasiūlymo parengimo arba dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos, žalos atlyginimo reikalaujantis tiekėjas turi įrodyti žalos dydį, taip pat kad buvo pažeisti šio įstatymo reikalavimai ir kad dėl šio pažeidimo jis neteko galimybės sudaryti pirkimo sutartį. Pažymėtina, kad ši nuostata perkelta iš Tarybos 1992 m. vasario 25 d. direktyvos 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo bei kitos Europos Bendrijos teisės nuostatos (toliau – Direktyva 92/13), 2 straipsnio 7 dalies.

Vis dėlto nei Direktyvos 92/13, kurioje reguliuojamos perkančiųjų organizacijų, veikiančių komunaliniame sektoriuje, sprendimų peržiūros procedūros, nei kitų Europos Sąjungos teisės aktų (pvz., klasikinio sektoriaus peržiūros Direktyvos 89/665) nuostatose *expressis verbis* neįtvirtintas tiekėjų patirtų netiesioginių nuostolių atlyginimas (nors dėl to tai nėra neleistina). Negautų pajamų atlyginimas kaip perkančiųjų organizacijų civilinės atsakomybės forma įtvirtintas bendrosiose teisės normose (CK) ir kasacinio teismo praktikoje⁴. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad nei VPĮ ar kituose teisės aktuose aiškiai nereguliuotas tiekėjų tiesioginių ir netiesioginių nuostolių, sukeltų neteisėtais perkančiųjų organizacijų veiksmais, santykis ir galimybė juos atlyginti kartu. Dėl to šia nutartimi teisėjų kolegija užpildo įstatymo spragą⁵.

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013

Kasacinis teismas konstatavo, kad tais atvejais, kai tiekėjas (ieškovas) reikalauja tiek tiesioginių, tiek netiesioginių nuostolių, teismas gali atkurti tik vienos rūšies praradimus (jei ieškovas

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

reikalauja abiejų, teismas pagal tiekėjų pažeistų teisių gynybos veiksmingumo principą turėtų tenkinti didesnės vertės reikalavimą); priešingas teismo sprendimas lemtų dvigubą atsakovės (perkančiosios organizacijos) civilinės atsakomybės taikymą.

Ši kasacinio teismo pozicija grindžiama netiesioginių nuostolių atlyginimo tikslu – atkurti dėl neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų prarastą ieškovo (tiekėjo) ir atsakovo (pirkėjo) turtinių interesų pusiausvyrą. Šalys de jure grąžinamos į padėtį, kuri de facto jau nebegalės egzistuoti, nes sutartis sudaryta su kitu tiekėju. Tokiu atveju vertinama, kokias pajamas ieškovas būtų gavęs, jei su juo būtų sudaryta sutartis. Pagal šį vertinimą iš esmės turėtų būti daroma išvada, kad, jei sutartis būtų sudaryta su ieškovu ir iš šio sandorio jis būtų gavęs pajamų bei patyręs išlaidų, jo gautu grynuoju pelnu būtų padengiamos ir tiesioginės išlaidos, patirtos rengiantis dalyvauti ir dalyvaujant pirkimo procedūrose. Darytina prielaida, kad tiekėjai, dalyvaudami pirkimo procedūrose ir pateikdami pasiūlymus, galutine pasiūlymo kaina siekia gauti tokios finansinės naudos, kuri būtų didesnė už visas su pirkimo procedūromis ir sutartimi susijusias išlaidas. Pažymėtina, kad šių išvadų nepaneigia ir Konkurso sąlyga (kuri atitinka įprastą praktiką), pagal kurią **visos** išlaidos turi būti įtrauktos į bendrą kainą, nes šių reikalavimų tikslas – apsaugoti perkančiąją organizaciją nuo papildomų neplanuotų išlaidų.

Nors kasatorės pagrindai nurodo Europos Sąjungos Bendrojo Teismo (buv. Pirmosios instancijos teismo) jurisprudenciją, susijusią su tiesioginių nuostolių atlyginimu dėl neteisėtų perkančiųjų organizacijų veiksmų, tačiau jos kartu neatsižvelgia į aplinkybę, kad pagal ligšiolinę Europos Sąjungos teismų jurisprudenciją, taip pat ir kai kurių valstybių narių nacionalinių teismų praktiką tiekėjams dėl priežastinio ryšio stokos iš esmės nepriteisiamos jų negautos pajamos, todėl tiesioginiai nuostoliai iš esmės tampa vienintele finansine ieškovų satisfakcija.

Taigi ieškovėms tiesioginiai nuostoliai nepriteisiami ne todėl, kad, kaip konstatavo apeliacinės instancijos teismas, išlaidos, susijusios su projekto inicijavimo darbais yra įtrauktos į bendrą

skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje M. B. v. V. V., M. Ž., bylos Nr. 3K-7-70/2011

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

pasiūlymo kainą (kaip nurodyta pirmiau, ši apeliacinės instancijos teismo išvada nepagrįsta), bet dėl to, jog vienu metu tiekėjui nepriteisiami tiesioginiai ir netiesioginiai nuostoliai, nes tai neatitiktų jo prarastos turtinės padėties atkūrimo.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0c0a06e6-3015-469a-a19b-e99a7375753b>

**5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 21 d. nutartis
byloje Lietuvos kariuomenė v. UAB „Alytaus duona“, UAB „Molupis ir Ko“**

Civilinė byla Nr. 3K-3-541-690/2015

<...> netapatus atsakovių tų pačių veiksmų vertinimas grindžiamas išankstiniu jų supratimu apie dėl jų veiksmų kilsiančius skirtingus padarinius, taigi ir nevienodą jų prisiimamos rizikos vertinimą <...>

Bylos esmė:

Pastabos:

Ieškovė Lietuvos kariuomenė perkančioji organizacija kreipėsi į teismą, prašydama iš tiekėjų (viešojo pirkimo, vykusio atviro konkurso būdu, laimėtojos ir antros vietos laimėtojos), atsisakiusių su perkančiąja organizacija pasirašyti viešojo pirkimo sutartį, priteisti žalos, kurią sudarė ieškovės vėliau sudarytų sandorių didesnės kainos ir atsakovių pasiūlyimuose nurodytos kainos skirtumas, atlyginimą.

Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas taikė dalinę atsakovių atsakomybę ir ieškinio dalį tenkino.

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Teismas dėl atsakovių atsakomybės kvalifikavimo nurodė, kad neginčytina, kad jog atsakovių veiksmų (atsisakymo pasirašyti sutartį) turinys tapatus, be to, bent iš dalies sutampa ir jų atsisakymo motyvai, t. y. padidėjusios žaliavų kainos, vis dėlto šių veiksmų priežastingumas žalos atžvilgiu skiriasi: atsakovės, išrinktos konkurso laimėtoja, atveju atsisakymas pasirašyti sutartį suponavo Viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPĮ) įtvirtinto reguliavimo dėl sutarties pasirašymo su žemesnėje vietoje esančiu dalyviu taikymą (VPĮ 18 straipsnio 2 dalis), o konkurso antros vietos laimėtojos atsisakymas lėmė konkurso procedūrų pabaigą be sutarties pasirašymo (VPĮ 7 straipsnio 3 dalies 6 punktas (konkurso paskelbimo metu galiojusios įstatymo redakcijos) ir atitinkamai žalą, kilusią dėl padidėjusių perkančiosios organizacijos sąnaudų įsigyjant pirkimo objektą.

Taigi netapatus atsakovių tų pačių veiksmų vertinimas grindžiamas išankstiniu jų supratimu apie dėl jų veiksmų kilsiančius skirtingus padarinius, taigi ir nevienodą jų prisiimamos rizikos vertinimą. Kasacinis teismas dėl žalos dydžio apskaičiavimo darė išvadą, kad perkančiajai organizacijai iš antros vietos laimėtojos nepriteistinas visas jos reikalaujamas nuostolių dydis dėl, pirma, jos pačios (ieškovės) veiksmų, lėmusių padidėjusias išlaidas pirkimo objektui įsigyti, antra, objektyviai pasikeitusios situacijos po konkurso procedūrų pabaigos, kas suponuoja atsakovių nepasirašytos (centralizuoto pirkimo) ir vėliau sudarytų viešojo pirkimo sutarčių (decentralizuotų pirkimų) nepalyginamumą visa apimtimi, taigi ir tikslų nuostolių dydžio nustatymą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad konkurso organizavimo momentas – reikšminga aplinkybė nustatant (mažinant) ieškovei priteistinų nuostolių dydį, nepriklausomai nuo to, kad ji nekvalifikuotina kaip VPĮ nuostatų pažeidimas. Remiantis aptariama aplinkybe sprendžiama apie subjektyvųjų perkančiosios organizacijos veiksmų elementą, t. y. ar ji dėjo visas pastangas, kad būtų galima išvengti ar sumažinti žalos atsiradimo riziką (taip pat ar ji ją numatė), net jei ir vėliau paaiškėtų, kad žala neišvengiamai atsirastų.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo vertinimu, kad, nutrūkus konkurso procedūroms, perkančioji organizacija pasirinko paprasčiausią išeitį skubiai vykdyti decentralizuotus pirkimus.

Kasacinis teismas pakeitė apeliacinės instancijos teismo sprendimą, padidindamas ieškovei iš atsakovės (antros vietos laimėtos) priteisiamų nuostolių dydį (nuo 5792,40 Eur iki 15 000 Eur).

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=17522d2f-6fb1-4fac-88db-572f414c7519>

**6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartis
byloje UAB „G4S Lietuva“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija
Civilinė byla Nr. 3K-3-564-469/2015**

<...> tam, jog kontrahentams kiltų teisės ir pareigos iš sandorio, kuriuo keičiami galiojantys viešojo pirkimo sutartiniai santykiai, šis sandoris turi atitikti ne tik materialiosios teisės reikalavimus – nepažeisti viešųjų pirkimų principų, bet taip pat atitikti sudarymo tvarką ir formą, įtvirtintą specialiajame įstatyme <...>

Bylos esmė:

Kasacinėje byloje sprendžiamas klausimas dėl perkančiosios organizacijos pareigos sumokėti už paslaugas, suteiktas pasibaigus viešojo pirkimo sutarčių terminui.

Šalys, *inter alia*, nesutaria, ar, pasibaigus trims viešojo pirkimo sutartims, tiekėja *de facto* teikė pastatų saugos paslaugas ar ne. Dėl to byloje pirmiausia sprendžiamas faktinio ginčo pagrindas, t. y. šalių valios ir jų galimai pasiekto susitarimo toliau priimti teises ir pareigas pagal besibaigiančias galioti viešojo pirkimo sutartis. Dėl šio ginčo aspekto teismų vertinimai išsiskyrė: pirmosios

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

instancijos teismas sprendė, kad iš byloje surinktų duomenų darytina išvada, jog ieškovė atsakovei paslaugas 2013 m. rugpjūčio 1–12 d. faktiškai suteikė pagal anksčiau sudarytų viešojo pirkimo sutarčių sąlygas; apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad tokia išvada nepagrįsta ir ji negalima daryti tik iš ieškovės atsakovei išrašytų PVM sąskaitų faktūrų.

Šiame kontekste pažymėtina, kad tiek šalys, tiek pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nurodė ne vieną galimą ginčo sandorio kvalifikaciją: naujos sutarties sudarymas, papildomų paslaugų įsigijimas, sutarties keitimas. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į bylos aplinkybes ir proceso šalių argumentus, sprendžia, kad ginčo sandoriu šalys siekė ne sukurti naujus ar panaikinti esamus teisinius santykius, bet šiuos pakeisti.

Dėl ginčo paslaugų įsigijimui ir atsiskaitymui už jas taikytinų teisės normų teisėjų kolegija, atkreipė dėmesį į tai, kad, sprendžiant dėl ginčų, kylančių iš viešųjų pirkimų teisinių santykių, teisinio reguliavimo, pirmiausia atsižvelgtina į VPĮ, kaip specialiojo įstatymo, nuostatas. Šiame kontekste kasacinio teismo suformuota nuosekli praktika, ji aktuali ir nagrinėjamoje byloje: *Lietuvoje tiekėjų parinkimas ir perkančiųjų organizacijų su jais sutarčių sudarymas reguliuojamas VPĮ, į kurią taip pat inkorporuotas Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas (direktyvos); VPĮ – lex specialis tiek Civilinio kodekso, tiek kitų teisės aktų atžvilgiu; VPĮ, kaip specialiojo įstatymo, aiškinimą ir taikymą lemia šio įstatymo tikslai ir juo reguliuojamų santykių pobūdis, o teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, ex officio sprendžia dėl VPĮ taikymo; atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu, t. y. pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPĮ nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPĮ nereguliuoja tam tikro klausimo arba VPĮ normose įtvirtintos blanketinės nuostatos; aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neeliminuoja imperatyviųjų reikalavimų, įtvirtintų ne VPĮ, taikymo*¹.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Teismas pažymėjo, kad nors VPĮ *expressis verbis* nėra įtvirtinta nuostatų apie sandorių (ne)galiojimą, atsižvelgiant į jų sudarymo formos ir tvarkos nesilaikymą, tačiau griežta įstatymo aiškinimo ir taikymo praktika išplaukia iš kasacinio teismo jurisprudencijos, kuria siekiama užtikrinti imperatyviojo viešųjų pirkimų reguliavimo laikymąsi ir prevenciškai užkardyti teisės pažeidimus.

Dėl viešojo pirkimo sutarčių keitimo administracinės tvarkos reikšmės kasacinio teismo nurodyta, kad sutarties pakeitimas priklauso nuo Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo, jam nesant, bet kokie jos nuostatų pakeitimai, reikalaujantys jai pritarti, niekiniai²; dėl šalių susitarimo keisti viešojo pirkimo sutarties sąlygas formos – *viešojo pirkimo sutartis gali būti pakeista tik griežtai laikantis įstatymo reikalavimų, be to, rašytinės formos sutarties pakeitimas turi būti įformintas raštu (CK 6.192 straipsnio 4 dalis); konkludentiniais veiksmais negali būti pakeista sutartis, kurios pakeitimo sąlygos ir pagrindai imperatyviai reglamentuoti įstatymo*³.

Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamas šalių ginčas susijęs su viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimu bendra šalių valia. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytus kasacinio teismo išaiškinimus, darytina išvada, kad tam, jog kontrahentams kiltų teisės ir pareigos iš sandorio, kuriuo keičiami galiojantys viešojo pirkimo sutartiniai santykiai, šis sandoris turi atitikti ne tik materialiosios teisės reikalavimus – nepažeisti viešųjų pirkimų principų, kurie konkretizuojami tam tikruose sutarties keitimo ribojimuose⁴, bet taip pat atitikti sudarymo tvarką ir formą, įtvirtintą specialiajame įstatyme.

Nagrinėjamoje byloje nurodytos aplinkybės sudaro pagrindą spręsti, kad šalių susitarimas pakeisti trijų viešojo pirkimo sutarčių galiojimo terminą neatitiko imperatyviųjų normų, todėl šie keitimai pripažįstami niekiniais sandoriais (CK 1.80 straipsnio 1 dalis). Sandorio pripažinimas niekiniu iš

„Kolegita“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-534/2014

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 20 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Autokausta“ v. VĮ Kauno regiono atliekų tvarkymo centras, bylos Nr. 3K-3-132/2012

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Iksados“ gamybinis ir techninis centras v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, bylos Nr. 3K-3-75/2013

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

esmės reiškia konstatavimą, kad jis *de jure* neegzistuoja (CK 1.78 straipsnio 1 dalis), todėl iš jo šalims negali kilti teisių ir pareigų.

pareiškėjo UAB „Kauno vandenys“ skundą, bylos Nr. 3K-7-304/2011

Pažymėtina, kad kasacinio teismo dėl iš viešųjų pirkimų kylančių ginčų jau spręsta, jog iš imperatyviosios normos pažeidusio šalių susitarimo dėl papildomų darbų perkančiajai organizacijai kyla atlyginimo (atsiskaitymo) tiekėjui prievolė, kiek ši atitinka kitas VPĮ nuostatas dėl papildomo objekto įsigijimo⁵. Pastarojoje nutartyje kasacinio teismo konstatuota, kad *už VPĮ tinkamą vykdymą atsakinga perkančioji organizacija; jei ši nevykdo ar vykdo netinkamai pareigas, išplaukiančias iš VPĮ, jai turi tekti neigiami padariniai; jei būtų priešingai, galėtų kilti situacijos, kai perkančioji organizacija pasinaudotų ar turėtų naudoti iš savo neteisėtų veiksmų; jei perkančiajai organizacijai, pažeidusiai VPĮ, nekiltų pareigos sumokėti už papildomus darbus, kuriuos pati užsakė, o vėliau priėmė, tai suponuotų jos nepagrįsto praturtėjimo grėsmę.*

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „Panevėžio statybos trestas“ v. Panevėžio miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-3-320/2011

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=33416746-507c-4f8f-b607-949ea9fa3a39>

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis byloje UAB „AKIRO“ v. Ugnėsių gelnėjimo mokykla Civilinė byla Nr. 3K-3-654-378/2015

<...> VPĮ 39 straipsnio 1 dalies reguliavimas aiškinamas ir taikytinas siaurai, apima tik išskirtines situacijas, todėl tais atvejais, kai perkančioji organizacija nustato, jog tiekėjo (-ų) pasiūlyme (-uose) yra tokio pobūdžio trūkumų, kuriuos leidžiama paaiškinti ar patikslinti a fortiori nekeičiant pasiūlymo esmės, pirkėja privalo kreiptis į tiekėją jam siūlydama (prašydama) paaiškinti redakcinio pobūdžio, paprastai ištaisytinus ar paaiškintinus netikslumus. <...>

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Bylos esmė:

Byloje tarp šalių kilo ginčas dėl tiekėjos (ieškovės) pasiūlymo trūkumo pobūdžio ir perkančiosios organizacijos (atsakovės) pareigos kreiptis į tiekėją su prašymu jį pašalinti bei tiekėjų teisės atlikti darbo projekto ekspertizę.

Kasacinis teismas nurodė, kad situacija, kai tiekėjui gali būti leidžiama paaiškinti atitinkamus neaiškius pasiūlymo elementus, yra daugiau išimtinio pobūdžio, pasiūlymo trūkumai turi būti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisyтини.

Kasacinio teismo vertinimu, ieškovės pasiūlyme, kuriame pateiktose sąmatose nebuvo, kaip reikalaujama, jokia forma išskirtos tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, nustatytas trūkumas šių nurodytų kriterijų neatitinka, nes jam ištaisyti nepakanka paprasto ieškovės paaiškinimo, o reikia atskiro, gan detalaus ir tikslaus pasiūlymo patikslinimo, iš naujo papildant sąmatas. Be to, nei pats trūkumas, nei jo taisymas nepasižymi objektyvumu ta prasme, kad jis kitų subjektų nebūtinai būtų tapaciai identifiкуotas ir (ar) ištaisyтas, t. y. trūkumo taisymo rezultatas priklausytų nuo subjekto, atliekančio klaidos korekciją.

Kasacinis teismas sprendė, kad, kaip teisingai konstatuota bylą nagrinėjusių teismų, perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjos pasiūlymą yra teisėtas ir atitinka įstatymo nuostatas (Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 39 straipsnio 1 dalis, 2 straipsnio 2 punktą). Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad VPĮ 39 straipsnio 1 dalies reguliavimas aiškinтinas ir taikytinas siaurai, apima tik išskirtines situacijas, todėl tais atvejais, kai perkančioji organizacija nustato, jog tiekėjo (-ų) pasiūlyme (-uose) yra tokio pobūdžio trūkumų, kuriuos leidžiama paaiškinti ar patikslinti *a fortiori* nekeičiant pasiūlymo esmės, ji (pirkėja) privalo kreiptis į tiekėją jam siūlydama (prašydama) paaiškinti redakcinio pobūdžio, paprastai ištaisyтinus ar paaiškintinus netikslumus.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Perkančiosios organizacijos diskrecija taikant VPĮ 39 straipsnio 1 dalies nuostatas iš esmės reiškiasi ne sprendimu leisti arba ne tiekėjui paaiškinti pasiūlymą, o įvertinimu, ar pasiūlymo trūkumo pobūdis leidžia jį pataisyti.

Teismas konstatavo, kad, vis dėlto tiesioginių ir netiesioginių išlaidų išskyrimas (įvertinimas) nėra universali kategorija, jis priklauso nuo daugybės įvairių aspektų, pasiūlymą teikiančio tiekėjo valios nustatyti vieną, o ne kitą kainą, kurioje būtų įskaičiuotas atitinkamas pelno dydis ir pan. Atsižvelgdamas į šiuos nurodytus argumentus, kasacinis teismas sprendė, kad perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjos pasiūlymą teisėtas ir atitinkantis įstatymo nuostatas (VPĮ 39 straipsnio 1 dalis, 2 straipsnio 2 punktas).

Dėl VPĮ 39 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija nustato, jog tiekėjo (-ų) pasiūlyme (-uose) yra tokio pobūdžio trūkumų, kuriuos leidžiama paaiškinti ar patikslinti *a fortiori* nekeičiant pasiūlymo esmės, ji (pirkėja) privalo kreiptis į tiekėją jam siūlydama (prašydama) paaiškinti redakcinio pobūdžio, paprastai ištaisytinus ar paaiškintinus netikslumus. Kasacinio teismo vertinimu, priešingai nei sprendė pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, VPĮ 39 straipsnio 1 dalies 1-ajame sakinyje įtvirtinta sąvoka „gali prašyti“ nereiškia ir neturėtų būti aiškinama kaip perkančiosios organizacijos laisvas apsisprendimas kreiptis ar ne į tiekėją. Perkančiosios organizacijos diskrecija taikant VPĮ 39 straipsnio 1 dalies nuostatas iš esmės reiškiasi ne sprendimu leisti arba ne tiekėjui paaiškinti pasiūlymą, o įvertinimu, ar pasiūlymo trūkumo pobūdis leidžia jį pataisyti.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=da3a320f-d950-435c-be17-f9093a05f58e>

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

byloje UAB „Estravel Vilnius“ v. Mykolo Romerio universitetas
Civilinė byla Nr. 3K-3-122-690/2015

<...>galutinės kainos sudedamosios dalys negali būti atskleidžiamos, nes tokia informacija yra konfidenciali <...>

Bylos esmė:

Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas, ar tiekėjui ginčijant kito tiekėjo siūlomų apgyvendinimo viešbučiuose paslaugų kainas, gali būti leidžiama susipažinti su šiomis kainomis ir tariamais jų pagrįstumo įrodymais, ir ar taip nėra apribojama jo teisių gynyba ir galimybė peržiūrėti perkančiosios organizacijos sprendimą.

Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad pasiūlyme nurodyti duomenys savo turiniu nėra konfidenciali informacija, kai neatitinka CK 1.116 straipsnio nuostatų ir teismų praktikoje pateiktų išaiškinimų, kad komercine paslaptimi laikoma informacija, kurią savininkas saugo protingomis pastangomis, pavyzdžiui, fizinėmis, techninėmis, teisinėmis, organizacinėmis ar kitokiomis priemonėmis; ar asmuo ėmėsi priemonių informacijai saugoti, vertinama pagal tai, ar jis priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir ėmėsi protingų saugos priemonių¹. Teismas konstatavo, kad šiuo atveju negalima sutikti su kasatorės teigimu, kad trečiojo asmens pasiūlymo kaina neatitinka šių kriterijų, nes rezervavimo sistema viešai prieinama visuomenei, nėra slapta, apgyvendinimo kainas nustato viešbučiai, o ne kelionių agentūros, tokios kainos skelbiamos viešai, todėl negali būti trečiojo asmens komercinė paslaptis ir (ar) konfidenciali informacija.

Teismas padarė išvadą, kad perkančioji organizacija nepažeidė VPI 6 straipsnio 1 dalies nuostatų, o galutinės kainos sudedamosios dalys negali būti atskleidžiamos, nes tokia informacija yra konfidenciali. Byloje trečiojo asmens konfidencialia nurodyta informacija (rezervavimo sistema, bendradarbiavimo faktas, sąlygos, leidžiančios tiekėjui konkuruoti rinkoje) nėra viešai žinoma ir

Pastabos:

¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Rūdupis“ v. Varėnos rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-495/2013

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

trečiosioms šalims laisvai prieinama informacija. Dėl to, vadovaujantis VPĮ 19 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 31 straipsnio 7 dalimi, kuriose nustatyta pareiga viešai atskleisti galutinę kainą, neturėtų būti prilyginama pareigai atskleisti ir tos galutinės kainos sudedamąsias dalis, kurios yra dviejų šalių bendradarbiavimo sąlygos ir sudaro galimybę tiekėjams konkuruoti rinkoje.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5704fdb0-df69-4a18-89e6-63b0accf7423>

**9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis
byloje „Būsto švara v. VšĮ Respublikinė Šiaulių ligoninė
Civilinė byla Nr. 3K-3-660-415/2015**

<...> aritmetinė klaida VPĮ 39 straipsnio 1 dalies taikymo prasme yra akivaizdus skaičiavimo apsirikimas, kurio ištaisyimas nekeičia pasiūlymo kainos <...>

Bylos esmė:

Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių tiekėjo teisę ištaisyti pasiūlyme nurodytas aritmetines klaidas, aiškinimo ir taikymo.

Pastabos:

Viešųjų pirkimų įstatymo 39 straipsnio, reglamentuojančio pasiūlymų vertinimą ir palyginimą, 1 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytas kainas apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant vokų su pasiūlymais atplėšimo posėdžio metu paskelbtos kainos. Taisydamas pasiūlyme nurodytas aritmetines klaidas, dalyvis neturi teisės atsisakyti kainos sudedamųjų dalių arba papildyti kainą naujomis dalimis. Jei dalyvis per perkančiosios organizacijos nurodytą terminą neištaiso aritmetinių klaidų ir (ar) nepaaiškina

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

pasiūlymo, jo pasiūlymas atmetamas kaip neatitinkantis pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų.

Aiškinant šio teisinio reglamentavimo tikslus ir atskleidžiant iš jo kylančių perkančiosios organizacijos pareigų bei dalyvio teisių turinį, pažymėtina Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija panašiam kaip šios bylos kontekste aiškinant 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (toliau – ir Direktyva 2004/18) nuostatas. Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, kad Direktyvoje 2004/18 nėra jokių nuostatų, kuriose būtų nurodyta, kaip turi elgtis perkančioji organizacija, nustačiusi, jog tiekėjo pasiūlymas yra neaiškus ar neatitinka techninių specifikacijų. Jei perkančiajai organizacijai būtų leista prašyti tiekėjo, kurio pasiūlymą ji laiko *neaiškiu* ar *neatitinkančiu techninių specifikacijų*, pateikti atitinkamus paaiškinimus, tuo atveju, jei šio dalyvio pasiūlymas galiausiai būtų atrinktas, galėtų atrodyti, kad perkančioji organizacija slapta dėl jo derėjosi kitų tiekėjų nenaudai ir taip pažeidė vienodo vertinimo principą. Tačiau Direktyvos 2004/18 2 straipsniu [„Sutarčių sudarymo principai“] konkrečiai nedraudžiama išimtiniais atvejais taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis dėl to, kad akivaizdžiai būtinas paprastas jų paaiškinimas, arba siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas. Perkančiosios organizacijos prašymas tiekėjui paaiškinti pasiūlymą turi būti susijęs su visais neaiškiais ar techninių specifikacijų neatitinkančiais pasiūlymo aspektais, ir perkančioji organizacija negali atmesti pasiūlymo dėl šiame prašyme nenurodyto neaiškumo¹.

Kasacinis teismas pažymi, kad Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymas (2008 m. liepos 3 d. įstatymo Nr. X-1673 redakcija, taikytina šioje byloje) priimtas įgyvendinant 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 7 tomas, p. 132) su pakeitimais, padarytais 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/97/EB (OL 2006

¹ Teisingumo Teismo 2012 m. kovo 29 d. sprendimas *SAG ELV Slovensko, C-599/10*, ECLI:EU:C:2012:191; jame nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencija

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

L 363, p. 107). Kadangi VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė taisyti pasiūlyme nurodytos kainos apskaičiavimo klaidas pirmiau nurodytose direktyvose tiesiogiai nenustatyta, tai VPĮ 39 straipsnio 1 dalies nuostatos turinys aiškinamas atsižvelgiant į viešųjų pirkimų principus (VPĮ 3 straipsnio 1 dalis), taip pat juos plėtojančią Teisingumo Teismo ir kasacinio teismo praktiką. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija konstatuoja, kad tiekėjų teisė ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas aiškinama tapaciai, kaip Teisingumo Teismo *SAG ELV Slovensko* byloje pateikiamas ES teisės aiškinimas, t. y. VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytos kainos apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant vokų su pasiūlymais atplėšimo posėdžio metu paskelbtos kainos, reiškia dalyvio teisę taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis **siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas**. Taigi aritmetinė klaida VPĮ 39 straipsnio 1 dalies taikymo prasme yra akivaizdus skaičiavimo apsirikimas, kurio ištaisyimas nekeičia pasiūlymo kainos.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b82fa7c6-bf41-446e-9cf1-b0528e31b210>

**10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartis
 byloje A. Žirko UAB v. VŠĮ „Artkomas“
 Civilinė byla Nr. 3K-3-267-916/2015**

<...> teismo sprendimu sumažintos netesybos, net jei jos įtvirtintos viešojo pirkimo sutartyje, apskritai nėra šios sutarties keitimas <...>

Bylos esmė:

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Teismas sprendė dėl netesybų, įtvirtintų viešojo pirkimo sutartyse, mažinimo teisėtumo

Teismas pažymėjo, kad iš teisinio reguliavimo ir jį aiškinančios kasacinio teismo praktikos akivaizdžiai matyti, kad netesybų mažinimas teismo sprendimu nekvalifikuotinas kaip sutarties keitimas pagal CK 6.223 straipsnio 2 dalį. VPĮ 18 straipsnio 8 dalies nuostatų taikymas pirmiausia priklauso nuo to, ar viešojo pirkimo sutartis apskritai keičiama. Iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) ir kasacinio teismo praktikos dėl viešojo pirkimo sutarties keitimo¹ galima daryti sandorio keitimo kvalifikavimo takoskyrą: kiekvienas esminis viešojo pirkimo sutarties pakeitimas, kuris kaip pažeidžiantis tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus yra draudžiamas, kartu yra ir sutarties pakeitimas bendrąja teisine ir ekonomine prasme (nauja oferta ir akceptas) (pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutarties kontrahento pakeitimas: žr. Teisingumo Teismo 2010 m. balandžio 13 d. sprendimą Wall, C-91/08, ECLI:EU:C:2010:182), tačiau ne kiekvienas kontrahentų sutarimas keisti sandorio sąlygas (CK 6.223 straipsnio 1 dalis) bus laikytinas esminiu viešojo pirkimo sutarties pakeitimu pagal VPĮ 18 straipsnio 8 dalį (pavyzdžiui, valiutos konvertavimas ir atitinkamas sutarties kainos suapvalinimas: žr.² Viešojo pirkimo sutarčių teisėto pakeitimo kontrolės tikslu Lietuvos įstatymų leidėjas įtvirtino šių sandorių keitimo tvarką pagal Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimus (leidimus).

Apibendrinamas šiuos argumentus, Teismas pažymėjo, kad teismo sprendimu sumažintos netesybos, net jei jos įtvirtintos viešojo pirkimo sutartyje, apskritai nėra šios sutarties keitimas.

Dėl viešojo pirkimo sutarčių keitimo teisėtumo kasacinio teismo išplėtotą gausi praktika, pagal kurią: perkančioji organizacija negali vienašališkai pakeisti pagrindinių viešojo pirkimo sąlygų, ypač tos, kuri, jei būtų viešojo pirkimo kvietime, būtų leidusi tiekėjams pateikti iš esmės kitus pasiūlymus (arba pasiūlymus pateikti pirkime nedalyvavusiems tiekėjams); jei perkančiajai organizacijai, nesant išankstinio paskelbimo apie viešojo pirkimo sutarties pakeitimo galimybę,

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal UAB „Kauno vandenys“ skundą dėl Vilniaus komercinio arbitražo teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimo, bylos Nr. 3K-7-304/2011

² Teisingumo Teismo 2008 m. birželio 19 d. sprendimas presstext Nachrichtenagentur, C-454/06, ECLI:EU:C:2008:351

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu būtų leista pakeisti pirkimo sąlygas, pastarųjų, tokių, kokios buvo paskelbtos iš pradžių, turinys būtų iškreiptas ir neišvengiamai taip būtų pažeisti lygiateisiškumo ir skaidrumo principai, nes nebūtų užtikrintas viešojo pirkimo sąlygų vienodumas ir procedūrų objektyvumas; siekiant užtikrinti procedūrų skaidrumą ir vienodą požiūrį į konkurso dalyvius (lygiateisiškumą), viešojo pirkimo sutarties nuostatų pakeitimai yra naujos sutarties sudarymas Europos Sąjungos viešųjų pirkimų nuostatų prasme, jei nustatomos iš esmės skirtingos sąlygos nei pradinėje sutartyje ir taip parodoma šalių valia sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų³.

Teismas nesutiko su vertinimu dėl iš anksto išviešintų netesybų svarbos tiekėjams. Viešojo pirkimo sutarties projekte įtvirtintas tam tikriems santykiams (pvz., rangai) įprastas netesybų dydis (kartu su vidutiniais sutarties įvykdymo terminais ir kitomis įprastinėmis sąlygomis) iš principo nelemia tiekėjų apsisprendimo dalyvauti konkurse, taip pat pasiūlymo kainos dydžio. Kasacinio teismo, pavyzdžiui, jau konstatuota, kad sandorio šalių valia sutarties sudarymo metu nėra ir niekaip negali būti veikiami teisės normų, reguliuojančių sutartinę atsakomybę, pasikeitimo ir pasikeitimo galimybės³. Tiekėjai teikdami pasiūlymus iš esmės prognozuoja tinkamą būsimų sutartinių įsipareigojimų įvykdymą, be to, objektyviai neįmanoma nustatyti, ar tiekėjai apskritai ir kokia apimtimi į siūlomą kainą įtraukia ir apskaičiuoja sutarties neįvykdymo ar vėlavimo riziką, o vertinant priešingai, kiltų tiekėjų pasiūlymų nelygiaverčio vertinimo grėsmė⁴.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6e9d6f14-4f4f-45d0-abe1-7a99095651d4>

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013

**1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartis
byloje UAB „Liutenas“ v. UAB „Utenos vandenys“
Civilinė byla Nr. 3K-3-15-248/2016**

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<...> Pasiūlymų atmetimas dėl akivaizdžios kvalifikacijos neatitikties galimas tik tuomet, kai pirkėjui nekyla abejonų, kad pardavėjas negalės pateikti jokių kitų savo pajėgumą įrodančių dokumentų (pvz., kai kvalifikaciją liudijantis dokumentas gali būti tik vienas arba kai jis savo esme netaisytinas) arba pateikti nauji dokumentai suponuos pavėluotą kvalifikacijos įgijimą.<...>

Bylos esmė:

Pastabos:

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl kokio pobūdžio trūkumų tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys duomenys pripažintini netiksliais ar neišsamiais ir, ar tiekėjas savo iniciatyva gali šiuos duomenis tikslinti.

Ieškovė UAB „Liutenas“ (toliau – ir ieškovė, kasatorė) kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti atsakovės UAB „Utenos vandenys“ (toliau – atsakovė, perkančioji organizacija) 2015 m. balandžio 15 d. sprendimą atmesti ieškovės pasiūlymą, 2015 m. balandžio 24 d. sprendimą atmesti ieškovės pretenziją, 2015 m. gegužės 6 d. sprendimą, kuriuo nustatyta pasiūlymų eilė; įpareigoti atsakovę Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPIĮ) nustatyta tvarka įvertinti ieškovės pasiūlymą. Pagrindinis šalių ginčo elementas – pirkimo objektų – EVKS išplėtimo darbai bei antrojo geležinkelio kelio statyba ir geležinkelio stočių rekonstrukcija – sujungimo į vieną teisėtumas.

Ieškovė kartu su jungtinės veiklos partnere UAB „Klaistvita“ pateikė pasiūlymą Konkursui; prie pasiūlymo, be kitų dokumentų, pridėjo savo 2014 m. balansą, parengtą pagal 2015 m. kovo 10 d. turėtus duomenis. Pagal šį balansą ieškovės kritinio likvidumo koeficientas buvo 0,68. Ieškovė 2015 m. balandžio 13 d. pateikė atsakovei prašymą dėl techninės klaidos taisymo, kuriame nurodė, kad prie pasiūlymo pridėtame balanse padaryta techninė klaida, ir pridėjo patikslintą 2014 m.

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

balansą (parengtą 2015 m. balandžio 9 d.) ir pelno (nuostolių) ataskaitą. Pagal pateiktus duomenis ieškovės kritinio likvidumo koeficientas yra 1,27.

Perkančioji organizacija 2015 m. balandžio 10 d. nusprendė atmesti ieškovės pasiūlymą, nes jos kritinio likvidumo koeficientas pagal balanso duomenis buvo akivaizdžiai mažesnis nei vienetas (neatitiko Konkurso sąlygų 17.10 punkto nuostatų). 2015 m. balandžio 15 d. pakartotinai priimtas analogiškas sprendimas, taip pat nuspręsta nevertinti papildomai pateiktų 2014 m. balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų, nes pastebėta klaidų – balanse nurodytas ataskaitinių metų pelnas nesutapo su pelno (nuostolių) ataskaitoje nurodytu grynuoju pelnu.

Ieškinyje nurodoma, kad perkančioji organizacija be pagrindo neleido ištaisyti techninės klaidos; duomenų apie tiekėjų kvalifikaciją tikslinimas nei VPĮ, nei teismų praktikoje neribojamas vokų su pasiūlymais atplėšimu.

Panevėžio apygardos teismas 2015 m. liepos 8 d. sprendimu ieškinį tenkino, panaikino atsakovės sprendimus, kuriais atmesti ieškovės pasiūlymas ir pretenzija bei nustatyta pasiūlymų eilė; įpareigojo atsakovę VPĮ nustatyta tvarka vertinti ieškovės pasiūlymą; paskirstė bylinėjimosi išlaidas.

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės ir atsakovės apeliacinius skundus, 2015 m. spalio 19 d. sprendimu panaikino Panevėžio apygardos teismo 2015 m. liepos 8 d. sprendimą ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė; paskirstė bylinėjimosi išlaidas.

Atsižvelgdamas į tai, kad šioje byloje nustatyta, tikslinant techninę specifikaciją, naujai pateiktuose buhalterinės apskaitos dokumentuose buvo neatitikimai, perkančiosios organizacijos sprendimas

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

atmesti tiekėjos pasiūlymą yra pagrįstas. Kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Kasacinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad aiškus perkančiosios organizacijos įsitikinimas tiekėjo kvalifikacijos neatitiktimi galimas tik jai tinkamai vykdant pareigas pagal Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 32 straipsnio 5 dalį. Perkančiosios organizacijos pagal VPĮ 32 straipsnio 5 dalį iš esmės visuomet privalo iš dalyvių reikalauti patikslinti (paaiškinti) jų kvalifikaciją pagrindžiančius duomenis, jei iš dokumentų, pateiktų su pasiūlymu, negalima spręsti dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties nustatytiems reikalavimams. Kasacinio teismo ne kartą dėl to konstatuota, kad tokiu atveju nepriklausomai nuo to, kiek ir kokius, kokio turinio ir apimties dokumentus, pagrindžiančius tiekėjo kvalifikaciją, konkurso dalyvis pateikė, perkančioji organizacija pagal VPĮ 32 straipsnio 5 dalį privalo pareikalausiti iš dalyvio paaiškinti ar patikslinti duomenis apie kvalifikaciją, jei ji ketina atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą VPĮ 39 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu¹.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmsį į kasacinio teismo išaiškinimą, kad jeigu iš tiekėjo pateiktų dokumentų akivaizdu, jog tiekėjas paraiškos pateikimo metu neatitinka minimalių kvalifikacijos reikalavimų objektyviaja prasme, tai nesant pagrindo taikyti VPĮ 32 straipsnio 5 dalį perkančioji organizacija tokį pasiūlymą turi atmesti².

Teismas akcentavo, kad Pasiūlymų atmetimas dėl akivaizdžios kvalifikacijos neatitikties galimas tik tuomet, kai pirkėjui nekyla abejonių, kad pardavėjas negalės pateikti jokių kitų savo pajėgumą įrodančių dokumentų (pvz., kai kvalifikaciją liudijantis dokumentas gali būti tik vienas arba kai jis savo esme netaisytnas) arba pateikti nauji dokumentai suponuos pavėluotą kvalifikacijos įgijimą.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje VŠĮ Kompiuterinių programų mokymo centras v. Šiaulių miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-311/2011)

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Specialus autotransportas“ v. Klaipėdos miesto

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Iš kasacinio teismo praktikos matyti, kad nepriklausomai nuo to, kiek ir kokie, kokio turinio ir apimties dokumentai pateikti, kai tiekėjas pateikė didžiąją dalį savo kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų arba nė vieno iš jų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. lapkričio 7 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje UAB „Avona“ v. VŠĮ „OFM Mažesnieji broliai“, bylos Nr. 3K-3-475/2014); net ir tais atvejais, kai, pirkimo sąlygose nesant nurodytos neigiamo pobūdžio nuostatos, susijusios su melagingos informacijos pasiūlymo atmetimu (VPĮ 33 straipsnio 2 dalies 5 punktas), ūkio subjekto pateikti duomenys apie jo kvalifikaciją, kurių dalis neatitinka tikrovės, kvalifikuotini kaip netikslūs, tačiau tai lemia kitokį VPĮ 32 straipsnio 5 dalies taikymą (žr. pirmiau nurodytą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011).

Tiekėjui leidžiama pateikti kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą, kurio jis su pasiūlymu nebuvo pateikęs³. Dalyviui, kuris pateikė klaidingai suformuluotą kvalifikacijos dokumentą, tuo labiau turėtų būti leidžiama ištaisyti savo ar perkančiosios organizacijos pastebėtus trūkumus, klaidas. Svarbu, kad kvalifikacija būtų įgyta iki galutinio pasiūlymų pateikimo termino. Praėjusių metų finansinio balanso duomenys šį reikalavimą iš principo atitinka.

Kvalifikacijos duomenų tikslinimo teisės tiekėjas nepraranda ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeidžia VPĮ 32 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą pareigą kreiptis į tiekėją. Kasacinio teismo spręsta, kad tais atvejais, kai perkančiosios organizacijos pagal VPĮ 39 straipsnio 2 dalies 1 punktą atmeta dalyvio pasiūlymą dėl kvalifikacijos neatitikties, tiekėjai savo galbūt pažeistas teises turėtų ginti ikiteisminėje ginčo stadijoje, t. y., skundžiant neteisėtą perkančiosios organizacijos sprendimą, pretenzijoje nepakanka nurodyti netinkamą VPĮ 32 straipsnio 5 dalies taikymą, bet kartu būtina realiai ginti savo teisę – pateikti kvalifikaciją įrodančius dokumentus, nors jų perkančioji organizacija pateikti neprašė⁴.

savivaldybės
administracija, bylos Nr.
3K-3-508/2011).

³ Teisingumo Teismo
2013 m. spalio 10 d.
sprendimą Manova, C-
336/12,
ECLI:EU:C:2013:647

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo
Teismo nutartis, priimta
civilinėje byloje Nr. 3K-3-
475/2014

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad jei patikslintuose duomenyse, vertinant jų visumą, tiekėjas neištaisė visų trūkumų ar padarė naujų klaidų, siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų procedūrų koncentruotumą, šių santykių dalyvių interesų pusiausvyrą ir nepažeisti bonus pater familias principo, pirkėjui ir pardavėjui netaikytinos VPI 32 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos atitinkamai pareiga ir teisė dar kartą tikslinti ūkio subjekto pajėgumo informaciją.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=38a05c7b-1509-414e-a7a1-d350d340f228>

**2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 4 d. nutartis
byloje UAB „Specialus autotransportas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija
Civilinė byla Nr. 3K-3-30-378/2016**

***Dėl perkančiosios organizacijos pareigos sumokėti tiekėjui skolą pagal teismų pripažintus neteisėtus viešojo
paslaugų pirkimo sutarties pakeitimus***

Bylos esmė:

Pastabos:

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl perkančiosios organizacijos pareigos sumokėti tiekėjui skolą pagal teismų pripažintus neteisėtus viešojo paslaugų pirkimo sutarties pakeitimus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tiekėjos (ieškovės) reikalavimus tenkino.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tiekėjos (ieškovės) reikalavimus tenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nors pareiga grąžinti be pagrindo įgytą turtą, kaip teisingai nurodė apeliacinės instancijos teismas, apima ir atvejus, kai prievolės įvykdymas nesusijęs su daikto perdavimu, o tik su tam tikrų paslaugų suteikimu (CK 6.237 straipsnio 5 dalis), bet kokiu atveju turi būti nustatyta, kad viena šalis iš kitos be teisinio pagrindo, *inter alia*, pripažinus jų sandorį negaliojančiu *ab initio*, gavo tam tikrą materialią ar nematerialią gėrybę. Kasacinis teismas

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

nurodė, kad šiuo atveju nenustatyta, jog perkančioji organizacija pagal niekiniais pripažintus papildomus susitarimus iš ieškovės tokią gėrybę būtų gavusi. Kasacinio teismo vertinimu, perkančioji organizacija iš tiekėjos būtų gavusi (ir teisėtai gavo) sulygtas gatvių tvarkymo paslaugas nepriklausomai nuo papildomų susitarimų egzistavimo *de facto* ir *de jure*, nes tokie šalių sutartiniai santykiai išplaukia iš viešojo pirkimo sąlygų ir vėliau pagal jas sudarytos viešojo paslaugų pirkimo sutarties (toliau – Sutarties). Apžvelgiamoje byloje nustatyta, kad tiekėja ir perkančioji organizacija papildomais susitarimais ne išplėtė iš pradžių sulygtų paslaugų mastą ar susitarė dėl kitų (naujų ar papildomų), tačiau išreiškė valią Sutartyje nurodytų paslaugų apimtį sumažinti. Taigi dėl papildomų susitarimų kontrahentų sulygtų paslaugų turinys iš esmės nepasikeitė, jų apimtis ne padidėjo, o, priešingai, – sumažėjo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ginčo šalys pripažino, kad nors papildomais susitarimais buvo sumažinta tam tikrų paslaugų apimtis, bet *de facto* tiekėja ir toliau gatves tvarkė, atsižvelgdama į Sutarties pradinės versijos nuostatas. Atsižvelgdamas į tai kas išdėstyta, kasacinis teismas sprendė, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog pagal papildomus susitarimus, pripažintus niekiniais sandoriais, perkančioji organizacija be teisinio pagrindo būtų gavusi paslaugas, dėl ko tiekėja galėtų reikalauti grąžinti jų piniginį ekvivalentą (CK 6.240 straipsnio 4 dalis).

Kasacinis teismas taip pat sprendė dėl tiekėjos teisėto lūkesčio gauti papildomą atlygį pagal viešojo pirkimo sutartį, kai joje neperkeltos visos viešojo pirkimo sąlygos. Kasacinis teismas sprendė, kad dėl to byloje nustatytos aplinkybės dėl Sutartyje neįtvirtinto kainos keitimo, atsižvelgiant į pasikeitusius mokesčius (VPĮ 15 straipsnio 6 dalies 5 punktas), perkančioji organizacija akivaizdžiai atliko neteisėtus veiksmus, dėl kurių tiekėja galėtų tikėtis tam tikro dydžio atlygio. Vis dėlto konkurso nuostata dėl rinkos kainų pasikeitimo nėra aiški bent jau ta prasme, kad ji gali būti aiškinama įvairiai, todėl tiekėjos lūkestis dėl šios nuostatos nėra (negali būti) stiprus ir teismo ginamas. Kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalis, kuriomis tiekėjos reikalavimai tenkinti ir ieškinį atmetė.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=dbce2738-6e6c-4bf7-93ba-69a7695cd91d>

**3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 24 d. nutartis
 byloje Latvijos įmonės AS „Latvijas tilti“ v. UAB „Kauno keliai“**
 Civilinė byla Nr. e3K-3-112-969/2016

<...> statinio statybos vadovu gali būti skiriamas tik rangovo (kuris įgyvendina visą statybos projektą nuo statybos pradžios iki pabaigos), bet ne subrangovo (subjekto, atliekančio dalį statybos projektą sudarančių darbų) paskirtas asmuo (Statybos įstatymo 2 straipsnio 50 d.) <...>

Bylos esmė:

Ieškovės (tiekėjos) prašė pripažinti negaliojančiu perkančiosios organizacijos (atsakovės) sprendimą atmesti ieškovių pasiūlymą ir įpareigoti vertinti šį pasiūlymą iš naujo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti ne tik į VPI ar pirkimo sąlygas, bet ir į kitų teisės aktų nuostatas, jeigu jose įtvirtintas atitinkamų santykių (pvz., statybos) reguliavimas¹. Dėl to perkančioji organizacija, tikrindama tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus, pagrįstai rėmėsi Statybos įstatymo normomis.

Aiškindamas Statybos įstatymo 2 straipsnio 50 dalyje nurodytą statinio statybos vadovo sąvoką, kasacinis teismas konstatavo, kad statinio statybos vadovas gali būti skiriamas tik rangovo (kuris įgyvendina visą statybos projektą nuo statybos pradžios iki pabaigos), bet ne subrangovo (subjekto, atliekančio dalį statybos projektą sudarančių darbų). Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad galiojančiame teisiniame reguliavime nenustatyta, jog statinio statybos vadovu gali būti tik rangovo bendrovėje

Pastabos:

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Klaipėdos miesto savivaldybės administracija v. UAB*

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

dirbantys asmenys. Tai gali būti ir darbuotojai, paskirti rangovo iš kitų įmonių, kad ir subrangovų (Statybos įstatymo 15 straipsnio 6 dalies 1 punktas).

Taip pat Aukščiausiais teismas šioje byloje atkreipė dėmesį dėl sąvokos „melaginga informacija“. Pagal Viešųjų pirkimų įstatymą (toliau – VPĮ) informacija gali būti pripažinta melaginga tik tuo atveju, jeigu jos atitiktis tiesai patikra nereikalauja papildomo teisinio aiškinimo. Kasacinis teismas išaiškino, kad melagingos informacijos samprata, taikoma VPĮ prasme, neapima galimų tiekėjo atliktos teisinės kvalifikacijos klaidų. Šias klaidas privalo pastebėti perkančioji organizacija pasiūlymų vertinimo metu, o pastebėjusi – spręsti dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, o ne atmesti pasiūlymą remdamasi melagingos informacijos pateikimu. Kadangi šioje byloje nenustatyta aplinkybių, kurios leistų teigti, kad tiekėjų pateikta informacija apie tiekėjų pasitelkiamo trečiojo asmens darbą jo gyvenimo aprašyme minėtuose projektuose yra melaginga (kad jis iš tikrųjų šiuose projektuose iš viso nedalyvavo ir nedirbo kaip subrangovės darbuotojas), kasacinis teismas darė išvadą, jog tiekėjų pateikti dokumentai apie nurodyto asmens patirtį yra neišsamūs, nepatikslingi iki galo, tačiau – nepakankami, siekiant konstatuoti ieškovių pateiktos informacijos melagingumą.

Kasacinis teismas, laikydamasis pozicijos, kad tiekėjas turi prisiimti visą riziką už pasiūlyme nurodytus trečiuosius asmenis, kurių kvalifikacija remiasi, taip pat išaiškino, kad tiekėjo pasiūlyme nurodytas specialistas, atitinkantis perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, atsisakęs savo įsipareigojimo tiekėjui, kurio pagrindu tiekėjas įgijo teisę remtis šio asmens kvalifikacija, negali būti pakeistas į kitą pirminiame pasiūlyme nenurodytą specialistą, atitinkantį kvalifikacijos reikalavimus, pasibaigus pasiūlymo pateikimo terminui. Kasacinis teismas pažymėjo, kad, jeigu pasibaigus pasiūlymo pateikimo terminui perkančioji organizacija būtų leidusi pakeisti pasiūlyme nurodytą specialistą kitu specialistu, būtų buvęs pažeistas tiekėjų lygiateisiškumo principas.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą pasiūlymų atmetimo pagrindai, įtvirtinti VPĮ 33 straipsnio 2 dalies 7 punkte (tiekėjas apie nustatytų reikalavimų atitikimą yra pateikęs melagingą informaciją) ir 39 straipsnio 2 dalies 1 punkte (tiekėjo

„Nuaras“, bylos Nr. 3K-3-297/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis, priimta sujungtose civilinėse bylose AB „Panevėžio statybos trestas“ v. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija ir Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, UAB „Pireka“, bylos Nr. 3K-3-436/2011

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

neatitiktimi kvalifikacijos reikalavimams), negali būti taikomi kartu. Tuo atveju, jeigu tiekėjas pateikia melagingą informaciją, o perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose įtvirtino atitinkamą pasiūlymų atmetimo pagrindą, pasiūlymas toliau nevertinamas ir turi būti atmestas. Atsižvelgdamas į tai, kad perkančioji organizacija ginčijamą sprendimą grindė abiem nurodytais pagrindais, iš kurių bylos nagrinėjimo metu pasitvirtino tik vienas (tiekėjo neatitiktis kvalifikacijos reikalavimams), kasacinis teismas sprendė, kad sprendimas neteisėtas iš dalies – t. y. ta apimtimi, kuria jis grindžiamas teismo nenustatytomis aplinkybėmis (informacijos melagingumu), tačiau tai savaime nesudaro pagrindo jį panaikinti. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=855ad3b9-3966-420c-9e1c-2917b641d380>

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 23 d. nutartis byloje UAB „Trinas“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

Civilinė byla Nr. e3K-3-121-690/2016

<...> Nors ieškovės padaryta klaida – pateikti techniniai pasiūlymo duomenys pagal kitos pirkimo dalies reikalavimus (katilai pateikti ne toms mokykloms, skiriasi jų skaičius, įrenginių charakteristikos ir pan.), yra akivaizdi (techninė), tačiau ji negali būti kvalifikuojama kaip redakcinio pobūdžio ir paprastai ištaisyтина. <...>

Bylos esmė:

Byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių perkančiosios organizacijos teises ir pareigas vertinant viešajam pirkimui pateikto pasiūlymo atitiktį pirkimo sąlygose nustatytiems reikalavimams, tiekėjo teisę paaiškinti (patikslinti) pasiūlymą, aiškinimo ir taikymo, keliamas klausimas dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų tyrimą ir vertinimą, pažeidimo, nukrypimo nuo kasacinio teismo praktikos.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Ieškovė nurodė, kad pateikė pasiūlymus dėl visų septynių pirkimo dalių, tačiau atsakovė ginčo sprendimais atmetė dėl III ir VII pirkimo dalių pateiktus pasiūlymus, kaip neatitinkančius Konkurso dokumentuose nustatytų reikalavimų. Ieškovė, ruošdama pasiūlymą dėl III pirkimo dalies, į katilų technines charakteristikas įrašė, kad katilai degina kurą, kurio drėgnumas iki 15 proc., nors siūlomi CSA modelio katilai degina nuo 20 iki 30 proc. drėgnumo kurą. Perkančioji organizacija nepagrįstai sprendė, kad dėl III pirkimo dalies pateiktame pasiūlyme nurodyti katilai netenkina kuro drėgnumo charakteristikų. Ruošdama pasiūlymą dėl VII pirkimo dalies, ieškovė per klaidą prisegė pasiūlymo A dalį, skirtą ne VII, o II pirkimo daliai.

Vilniaus apygardos teismas 2015 m. rugpjūčio 14 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies – panaikino atsakovės 2015 m. balandžio 20 d. sprendimą atmesti UAB „Trinas“, UAB „Castrade“, UAB „Bright Energy“ ir „D’Alessandro Termomeccanica S. R. L.“ pasiūlymą dėl Konkurso VII dalies; priteisė ieškovei iš atsakovės 444,50 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Teismas nustatė, kad ieškovė dėl III pirkimo dalies pasiūlė biokuro katilus CS 25–950, kurių maksimalus naudojamo kuro drėgnumo procentas – 15 proc., todėl toks pasiūlymas neatitiko nurodytos dalies techninės specifikacijos reikalavimų.

Teismas nustatė, kad ieškovė, teikdama pasiūlymą dėl VII pirkimo dalies, pasiūlymo A dalį „Techninė informacija ir duomenys apie tiekėją“ užpildė pagal II pirkimo daliai skirtą pasiūlymo duomenis; kai atsakovė 2015 m. balandžio 20 d. sprendimu atmetė ieškovės pasiūlymą dėl šios pirkimo dalies, ieškovė pateikė tinkamai užpildytą pasiūlymo VII pirkimo dalies A dalį. Teismas sprendė, kad buvo padaryta aiški pasiūlymo parengimo klaida. Atsakovė nepaprašė ieškovės paaiškinti, ištaisyti apsirikimą, neleido ištaisyti tiekėjos pateiktame pasiūlyme nustatytos techninio pobūdžio klaidos. Tokius atsakovės veiksmus teismas įvertino kaip pernelyg formalius, neatitinkančius viešųjų pirkimų principų, ir atsakovės 2015 m. balandžio 20 d. sprendimą atmesti ieškovės pasiūlymą dėl VII pirkimo dalies panaikino.

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovės Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos apeliacinį skundą, 2015 m. lapkričio 12 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2015 m. rugpjūčio 14 d. sprendimą paliko nepakeistą.

Aukščiausiasis teismas išnagrinėjęs bylą - panaikino Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. lapkričio 12 d. nutarties dalį, kuria paliktas nepakeistas Vilniaus apygardos teismo 2015 m. rugpjūčio 14 d. sprendimas iš dalies patenkinti ieškovės UAB „Trinas“ ieškinio reikalavimus, panaikinti atsakovės Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2015 m. balandžio 20 d. sprendimą, taip pat tarp šalių paskirstyti bylinėjimosi išlaidas, ir dėl šios apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalies priėmė naują sprendimą – ieškovės ieškinį atmesti.

Kadangi perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjos pasiūlymą dėl III pirkimo dalies pirmosios instancijos teismo 2015 m. rugpjūčio 14 d. sprendimu pripažintas teisėtu, dėl šios sprendimo dalies nėra viena ginčo šalių nepateikė apeliacinio skundo, todėl ji įsiteisėjo. Kasacinis teismas sprendė tik dėl perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti tiekėjos pasiūlymą, pateiktą dėl VII pirkimo dalies, teisėtumo.

Šalių ginčas kilo dėl to, ar tiekėjai, kuri pateikė pasiūlymą dėl VII pirkimo dalies A dalį, kurioje, *inter alia*, nurodomi techniniai pirkimo objekto duomenys pagal pasiūlymų dėl II pirkimo dalies A formą, turėtų būti leidžiama ištaisyti šią klaidą.

Kasacinio teismo ne kartą pasisakyta dėl reikalavimų pasiūlymui siaurąja prasme ir atitikties jiems vertinimo¹. Dėl pasiūlymo „siaurąja prasme“ vertinimo ir tiekėjų galimybės aiškinti (tikslinti) jo trūkumus bei atitinkamų VPĮ normų aiškinimo ir taikymo kasacinio teismo praktikoje laikomasi griežtos VPĮ 39 straipsnio 1 dalies taikymo pozicijos, koreliuojančios su proporcingumo ir turinio

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „AKIRO“ v. *Ugniagesių*

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

viršenybės prieš formą principais. Pagal šią praktiką, kai tiekėjo pasiūlyme siaurąja prasme nustatomi reikšmingi trūkumai ir kai net pagal turiningojo vertinimo principą (*inter alia*, atsižvelgiant į dokumentų visumą) perkančiosios organizacijos negali konstatuoti jo atitikties iškeltiems reikalavimams, tuomet tiekėjo paaiškinimai kaip keičiantys pasiūlymą iš esmės yra nepriimtini ir toks pasiūlymas atmestinas VPĮ 39 straipsnio 2 dalies 2 punkto pagrindu².

Jeigu perkančiosioms organizacijoms būtų leista prašyti tiekėjo, kurio pasiūlymą ji laiko neaiškiu ar neatitinkančiu techninių specifikacijų, pateikti atitinkamus paaiškinimus, tuo atveju, jei šio dalyvio pasiūlymas galiausiai būtų atrinktas, galėtų atrodyti, kad jos slapta dėl jo derėjosi kitų tiekėjų nenaudai ir taip pažeidė tiekėjų lygiateisiškumo principą; tačiau nedraudžiama išimtiniais atvejais taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis dėl to, kad akivaizdžiai būtinas paprastas jų paaiškinimas, arba siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas³.

Kasacinis teismas konstatavo, kad situacija, kai dalyviui gali būti leidžiama paaiškinti atitinkamus neaiškius pasiūlymo elementus, yra daugiau išimtinio pobūdžio, pasiūlymo trūkumai turi būti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisytini. Nustatytas trūkumas pirmiau nurodytų kriterijų neatitinka, kai jam ištaisyti nepakanka paprasto ūkio subjekto paaiškinimo, o reikia atskiros, gan detalaus ir tikslaus pasiūlymo patikslinimo, papildymo naujais duomenimis. Be to, pripažintina, kad nei pats trūkumas, nei jo taisymas nepasižymi objektyvumu, jei jo ištaisymo rezultatas priklauso nuo tai atliekančio subjekto⁴.

VPĮ 39 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje įtvirtinta sąvoka „gali prašyti“ nereiškia ir neturėtų būti aiškinama kaip laisvas perkančiųjų organizacijų sprendimas kreiptis ar ne į tiekėją. Tais atvejais, kai pirkėjas nustato, jog tiekėjo (-ų) pasiūlyme (-uose) yra tokio pobūdžio trūkumų, kuriuos leidžiama paaiškinti ar patikslinti *a fortiori* nekeičiant pasiūlymo esmės, jis (pirkėjas)

gelbėtojų mokykla, bylos Nr. 3K-3-654-378/2015.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/1014

³ Teisingumo Teismo 2012 m. kovo 29 d. sprendimas *SAG ELV Slovensko*, C-599/10, ECLI:EU:C:2012:191

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

privalo kreiptis į tiekėją jam siūlydamas (prašydamas) paaiškinti redakcinio pobūdžio, paprastai ištaisytinus ar paaiškintinus netikslumus. Pirkėjų diskrecija taikant VPĮ 39 straipsnio 1 dalies nuostatas iš esmės reiškiasi ne sprendimu leisti arba ne tiekėjui paaiškinti pasiūlymą, o įvertinimu, ar pasiūlymo trūkumo pobūdis leidžia jį pataisyti⁵.

Kasacinis teismas padarė išvadą - akivaizdu, kad ieškovės pasiūlymo siaurąja prasme trūkumas buvo tokio pobūdžio, kad jo kitaip, kaip pateikiant naują pasiūlymą, – tiekėja taip ir padarė, – nebuvo įmanoma ištaisyti. Nors ieškovės padaryta klaida – pateikti techniniai pasiūlymo duomenys pagal kitos pirkimo dalies reikalavimus (katilai pateikti ne toms mokykloms, skiriasi jų skaičius, įrenginių charakteristikos ir pan.), kaip teisingai nurodė apeliacinės instancijos teismas, yra akivaizdi (techninė), tačiau ji negali būti kvalifikuojama kaip redakcinio pobūdžio ir paprastai ištaisyтина.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Komisija prieš Belgiją*, pasisakydamas dėl perkančiosios organizacijos veiksmų, kuriais ji priėmė ir vertino vieno iš tiekėjų papildomai jai atsiųstus duomenis apie pirkimo objekto technines charakteristikas, atitikties Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisei, ypač skaidrumo ir lygiateisiškumo principams, pažymėjo, kad papildomų duomenų priėmimas tik iš vieno tiekėjo ir tokios tvarkos nenumačius iš anksto šiuos principus pažeidžia; be to, tai nepateisinama, priešingai nei įrodinėjo valstybė narė, tikslinamų techninių duomenų objektyvumu ir patikrinamumu⁶.

Teismas nurodė, kad tam tikrais atvejais tiekėjui suteikiama galimybė taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis. Nagrinėjamu atveju ieškovė ištaisė (pateikė naują) iš esmės visą dėl pirkimo VII dalies teikto pasiūlymo techninę pirkimo objekto informaciją. Dėl to taip pat nėra pagrindo taikyti ir spręsti dėl turinio viršenybės prieš formą principo, nes pasiūlymo siaurąja prasme turinio, atitinkančio VII pirkimo dalies reikalavimus, tiekėja apskritai nepateikė.

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015

⁶ Teisingumo Teismo 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas *Komisija prieš Belgiją*, C-87/94, ECLI:EU:C:1994:166

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Todėl Teismas padarė išvadą - kad atsakovė, atmesdama ieškovės pasiūlymą dėl VII pirkimo dalies, nepažeidė nutarties 31 punkte nurodytos perkančiųjų organizacijų vertinimo laisvės. Dėl to kasatorė nesikreipdama į tiekėją dėl nustatytos klaidos ištaisymo, priešingai nei konstatavo apeliacinės instancijos teismas, tinkamai įgyvendino Konkurso organizatorės pareigas, *inter alia*, įtvirtintas VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje, 2 dalies 2 punkte ir Konkurso sąlygų 9.8.9 punkte.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=185468e4-338f-4d4e-803c-64a963894336>

**5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 4 d. nutartis
byloje UAB „Maniga“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija
Civilinė byla Nr. e3K-3-155-415/2016**

<...> kai ūkio subjektai komercinių pasiūlymų sąlygas iš anksto derina prieš juos pateikdami viešuosius pirkimus rengiančiai organizacijai, viešojo pirkimo laimėtoją nulemia ne sąžininga konkurencinė kova, o įstatymui prieštaraujantis išankstinis ūkio subjektų susitarimas<...>

Bylos esmė:

Byloje sprendžiama dėl susijusių ūkio subjektų teisės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Ieškovė nurodė, kad atsakovė vykdė Klaipėdos miesto gatvių važiuojamosios dalies ženklavimo ir eismo saugumo priemonių įrengimo darbų pirkimą supaprastinto atviro konkurso būdu (toliau – ir Pirkimas); Pirkimo laimėtoju buvo pripažintas trečiasis asmuo UAB „Sankryža“ (toliau – ir kasatorė). Nustačiusi, kad kita Pirkimo dalyvė – UAB „Biseris“ yra 100 proc. UAB „Sankryža“ akcininkė, ieškovė 2015 m. balandžio 3 d. pateikė atsakovei pretenziją, prašydama susijusių tiekėjų pasiūlymus atmesti dėl Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – ir VPĮ) ir Pirkimo sąlygų pažeidimo.

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Ieškovė teigia, kad susijusių tiekėjų pasiūlymai, kurie tarpusavyje nekonkuruoja, traktuotini kaip alternatyvūs pasiūlymai, pažeidžiantys skaidrumo ir lygiateisiškumo, konkurencijos principus, todėl, remiantis VPĮ ir Pirkimo sąlygų 39, 63.6 punktais, privalo būti atmesti.

Pirmos instancijos teismas ieškovės ieškinį tenkino. Apeliacinis teismas paliko galioti pirmos instancijos teismo sprendimą.

Kasacinis teismas, vertindamas byloje kilusį ginčą – dviejų tame pačiame konkurse dalyvaujančių ūkio subjektų suderintus veiksmus – pasisakė dėl sąžiningos konkurencijos apsaugos viešųjų pirkimų procese ir sąžiningą konkurenciją pažeidžiančių veiksmų teisinių padarinių šios bylos kontekste.

Teismas, nagrinėdamas bylą, nustatė, kad suderinti veiksmai Pirkime, be kita ko, pasireiškė konkursinių pasiūlymų formų ir kitų pirkimo dokumentų panašumu ir (ar) vienodumu, vienodu šių formų užpildymo ir iš esmės vienodu kainų rašymo būdu, tų pačių asmenų dalyvavimu. Kasatorė nepateikė įrodymų, kuriais remiantis konkursinių pasiūlymų formų ir kitų pirkimo dokumentų panašumą ar vienodumą, iš esmės vienodą kainų rašymo būdą būtų galima paaiškinti kitaip nei suderintų veiksmų egzistavimu. Kasatorė nepateikė ir jokių kitų įtikinamų argumentų, paaiškinančių minėtų dokumentų panašumą ir (ar) vienodumą.

Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento, įskaitant susitarimą tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti (fiksuoti) tam tikros prekės kainas arba kitas pirkimo ar pardavimo sąlygas. To paties straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad konkurentų sudaryti šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 3 ir 4 punktuose išvardyti susitarimai visais atvejais laikomi ribojančiais konkurenciją.

Kasacinis teismas priėjo prie išvados, kad komercinių pasiūlymų turinio derinimas (informacijos, įskaitant kainą, apie būsimų komercinių pasiūlymų turinį atskleidimas konkurentui) prieš juos pateikiant perkančiajai organizacijai prieštarauja Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui. Sąžiningos konkurencijos koncepcija reiškia, be kita ko, ir tai, kad ūkio subjektai, laisvai veikdami rinkoje, varžosi vieni su kitais lygiais teisiniais pagrindais, savarankiškai priima

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

sprendimus dėl ūkinės veiklos ir šiuo požiūriu nepriklauso vieni nuo kitų. Kiekvienas rinkoje veikiantis ūkio subjektas turi nepriklausomai pasirinkti, kaip jis joje elgsis.

Teismas konstatavo, kad dėl to draudžiamas bet koks tiesioginis ar netiesioginis bendravimas tarp ūkio subjektų, kurio tikslas ar pasekmė yra paveikti esamų ar potencialių konkurentų elgesį ar atskleisti reikšmingą (neviešinamą) informaciją ir (arba) ketinimus, susijusius su konkurento planuojamais veiksmais rinkoje, kai tokių kontaktų tikslas arba pasekmė yra nenormalių konkurencijos sąlygų atitinkamoje rinkoje atsiradimas. Rengdama viešuosius pirkimus perkančioji organizacija siekia, kad procedūroje dalyvaujantys ūkio subjektai pateiktų konkuruojančius pasiūlymus. Tais atvejais, kai ūkio subjektai komercinių pasiūlymų sąlygas iš anksto derina prieš juos pateikdami viešuosius pirkimus rengiančiai organizacijai, viešojo pirkimo laimėtoją nulemia ne sąžininga konkurencinė kova, o įstatymui prieštaraujantis išankstinis ūkio subjektų susitarimas, dėl kurio viešųjų pirkimų procedūra tampa neteisėta.

Teisingumo Teismo yra išaiškinta, kad suderintų veiksmų egzistavimo faktą, be kita ko, leidžia patvirtinti situacija, kada tam tikras ūkio subjektų elgesys rinkoje, atsižvelgiant į įprastas atitinkamos rinkos veikimo sąlygas ir kitus rinkos parametrus, negali būti paaiškinamas kitaip nei suderintų veiksmų egzistavimu. Tokia teisinė prezumpcija yra pripažįstama Europos Sąjungos teisminių institucijų praktikoje¹.

Pagal Teisingumo Teismo praktiką draudžiamų suderintų veiksmų egzistavimo faktą kiekvienu konkrečiu atveju reikia įvertinti atskirai tinkamai atsižvelgiant į nustatytas teises ir faktines aplinkybes. Suderinti veiksmai, jei jie nenustatomi kitu būdu, paprastai turi pasireikšti atitinkamoje rinkoje, t. y. turi būti konstatuotas priežastinis ryšys tarp veiksmų derinimo ir tokio derinimo pasireiškimo (ūkio subjektų elgesio) rinkoje. Šį priežastinį ryšį turi paneigti patys antikonkurenciniais veiksmais kaltinami ūkio subjektai.

Teismas išnagrinėjęs bylą pažymėjo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nustatė faktinę aplinkybę dėl trečiųjų asmenų pasiūlymų panašumo.

¹ Teisingumo Teismo sprendimo sujungtose bylose *Ahlström Osaakehtiö ir kt. prieš Komisiją*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ir C-125/85 iki C-129/85, ECLI:EU:C:1988:447, 61–72 punktus

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Pripažintina, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepažeidė įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančių civilinio proceso taisyklių (CPK 176, 185 straipsniai) ir yra pagrindas konstatuoti, jog tretieji asmenys UAB „Sankryža“ ir UAB „Biseris“ derindami savo veiksmus šiame Pirkime pažeidė sąžiningos konkurencijos imperatyvą (VPĮ 3 straipsnis) Perkančioji organizacija, neatmesdama šių tiekėjų pasiūlymų, taip pat pažeidė konkurencijos skatinimo tikslą pirkimuose, neužtikrino Pirkimo procedūrų skaidrumo, todėl jos sprendimai dėl trečiųjų asmenų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų pagrįstai pripažinti neteisėtais ir panaikinti.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=e1685735-e998-4702-b23f-09fbd277eb35>

**6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 30 d. nutartis
byloje UAB „AKIRO“ v. Trakų ligoninė
Civilinė byla Nr. 3K-3-177-916/2016**

<...>pagal VPĮ 94¹ straipsnio 3 dalį perkančioji organizacija motyvuotą atsakymą apie išnagrinėtą pretenziją privalo išsiųsti tik pretenziją pateikusiam tiekėjui, o visus kitus pirkimo dalyvius ji informuoja apie gautos pretenzijos išnagrinėjimo rezultatą (jos atmetimą ar patenkinimą) ir tolesnę procedūrą eigą<...>

Bylos esmė:

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl prašymo susipažinti su kitų tiekėjų pasiūlymais ir tiekėjo pretenzijos pateikimo terminų skaičiavimo, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos suteiktos informacijos momentą. Šalys taip pat nesutarė, kiek išsamiai turėtų būti pranešama konkurso procedūrose dalyvaujantiems tiekėjams apie kito dalyvio pretenzijos išnagrinėjimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad perkančioji organizacija teisėtai atsisakė nagrinėti

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

ieškovės (tiekėjos) vėlesnę pretenziją, nes buvo praleistas terminas jai pateikti, o dėl kitos dalyvės pretenzijos atmetimo motyvų nepateikimas nepažeidė ieškovės teisių.

Ieškovė UAB „AKIRO“ (toliau – ieškovė, kasatorė) prašė panaikinti atsakovės VŠĮ Trakų ligoninės (toliau – atsakovė, perkančioji organizacija) 2015 m. balandžio 22 d. ir 2015 m. balandžio 30 d. sprendimus dėl ieškovės 2015 m. balandžio 21 d. ir 2015 m. balandžio 29 d. pretenzijų bei šiomis pretenzijomis ginčytus atsakovės 2015 m. balandžio 7 d. sprendimus dėl pirkimo pasiūlymų eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo; grąžinti šalis į prieš pažeidimą buvusią padėtį; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Be kitų byloje nagrinėjamų klausimų Kasacinis teismas sprendė dėl *tiekėjos teisės susipažinti su kitos Pirkime dalyvavusios dalyvės pateiktos pretenzijos atmetimo pagrindais (VPĮ 6 straipsnis, 94¹ straipsnio 3 dalis)*

VPĮ 94¹ straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija privalo išnagrinėti pretenziją ir priimti motyvuotą sprendimą ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pretenzijos gavimo dienos, o apie priimtą sprendimą ne vėliau kaip kitą darbo dieną raštu pranešti pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams, taip pat juos informuoti apie anksčiau praneštų pirkimo procedūros terminų pasikeitimą.

Šalių ginčas iš esmės kilo dėl to, kiek išsamiai turėtų būti pranešama konkurso procedūrose dalyvaujantiems tiekėjams apie kito dalyvio pretenzijos išnagrinėjimą.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad pagal teisinį reguliavimą kitiems (ne atitinkamą pretenziją pateikusiam) tiekėjams, be konkretaus perkančiosios organizacijos

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

sprendimo patenkinti arba atmesti pretenziją, **neteiktina papildoma informacija. Su tokiu VPĮ 94¹ straipsnio 3 dalies aiškinimu kasacinis teismas sutinka.**

Vien tai, kad apie vieno tiekėjo pretenzijos išnagrinėjimo rezultatus informuojami visi dalyviai, savaime nereiškia vienodos jų visų informavimo apimties. Tokia išvada išplaukia iš pačios VPĮ 94¹ straipsnio 3 dalies turinio, iš kurio matyti skirtingas motyvavimo išsamumas priimamo sprendimo ir informavimo apie jį atžvilgiu. Šis skirtumas pagrįstas, priešingai nei nurodė apeliacinės instancijos teismas, ne siekiu užtikrinti skaidrumą, bet skirtingais konkurse dalyvaujančių tiekėjų interesais (išskyrus atvejus, kai dalyvio pretenzija paduota dėl kito dalyvio pasiūlymo vertinimo ar konkurso sąlygų nustatymo).

Kasacinis teismas nagrinėjamoje byloje nurodė, kad tais atvejais, kai tiekėjas ginčija perkančiosios organizacijos veiksmus dėl savo paties pasiūlymo vertinimo, atsakymo į pretenziją turinys pirmiausia susijęs su jo interesų gynyba, **kitiems dalyviams iš esmės svarbus tik pats sprendimas (pretenzija atmesta ar patenkinta) ir informacija apie tolesnę procedūrą eigą.** Kita vertus, tai nereiškia, kad atsakymo į pretenziją turinys yra slaptas, juolab kad kiti tiekėjai vėliau gali įstoti į teismo procesą, ginčyti ieškovo reikalavimų pagrįstumą.

VPĮ 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dalyvių reikalavimu perkančioji organizacija turi juos supažindinti su kitų dalyvių pasiūlymais, išskyrus tą informaciją, kurią dalyviai nurodė kaip konfidencialią. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakymo į pretenziją motyvai (t. y. informacija apie tai, dėl kokių priežasčių perkančioji organizacija ir toliau laikosi pozicijos, kad tam tikro tiekėjo pasiūlymas neatitinka konkurso sąlygų, arba priešingai, pradinė vertinimo pozicija keičiama) tiesiogiai susiję su pasiūlymu, su kuriuo teisė susipažinti, išskyrus konfidencialią informaciją, įtvirtinta įstatyme¹.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Rūdupis“ v. Varėnos rajono

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Nagrinėjamoje byloje Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, suformulavo tokią teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę: ***pagal VPĮ 94¹ straipsnio 3 dalį perkančioji organizacija motyvuotą atsakymą apie išnagrinėtą pretenziją privalo išsiųsti tik pretenziją pateikusiam tiekėjui, o visus kitus pirkimo dalyvius ji informuoja apie gautos pretenzijos išnagrinėjimo rezultatą (jos atmetimą ar patenkinimą) ir tolesnę procedūrą eigą; su pretenzija ir motyvuotu atsakymu į ją kiti pirkimo dalyviai gali susipažinti pagal VPĮ 6 straipsnio nuostatas, jei perkančiajai organizacijai pateiks atskirą prašymą susipažinti ir jei prašoma išviešinti pretenzija ir atsakymas į ją (ar pretenzijos ar atsakymo į ją dalis) nepažeis atitinkamo ūkio subjekto teisės į konfidencialios informacijos apsaugą.***

savivaldybės
administracija, bylos Nr.
3K-3-495/2013

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e8f09b10-6194-480d-b7b8-ccf20c670fc5>

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 30 d. nutartis
byloje UAB „VIA Media“, „VIP Viešosios informacijos partneriai“ ir „Indiana.Lt“ v. UAB Lietuvos parodų ir kongresų centras „Litexpo“
Civilinė byla Nr. e3K-3-175-415/2016

<...> Tam, kad kasatorė būtų pripažinta perkančiąja organizacija VPĮ 4 straipsnio 2 dalies taikymo aspektu, jos veikla, bent jau tam tikra dalimi turi būti susijusi su viešojo intereso, kuris nėra komercinio ar pramoninio pobūdžio, tenkinimu <...>

Bylos esmė:

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės – Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 4 straipsnio nuostatų, reglamentuojančių viešųjų ir privačiųjų juridinių asmenų pripažinimą perkančiąja organizacija, aiškinimo ir taikymo, taip pat dėl teismo teisės savo iniciatyva peržengti šalių ginčo ribas.

Nagrinėjama byla aktuali dėl Teismo argumentų teikiant išaiškinimus dėl veiklos (jos dalies), kuri yra skirta specialiai viešiesiems interesams, kurie yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, sąvokos aiškinimo (VPĮ 4 straipsnio 2 dalis).

Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktas, įtvirtinta, kad perkančioji organizacija yra viešasis ar privatusis juridinis asmuo (išskyrus valstybės ar savivaldybių valdymo institucijas), jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta specialiai viešiesiems interesams, kurie yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, tenkinti ir atitinka bent vieną iš šių sąlygų nurodytų įstatymo 4 str. 2 dalyje.

Teismas konstatavo, kad atliekant kasatorės teisinio statuso vertinimą VPĮ 4 straipsnio taikymo prasme, visų pirma pažymėtina, kad VPĮ yra įgyvendintas Europos Sąjungos viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo teisinis reglamentavimas, todėl aiškinant į Europos Sąjungos teisės normas panašias arba tapačias nacionalinės viešųjų pirkimų teisės nuostatas remiamasi ir oficialiuoju Europos Sąjungos teisės normų aiškinimu.

Teisingumo Teismas priimtuose prejudiciniuose sprendimuose yra nurodęs, kad sąvoka „viešieji interesai, neturintys komercinio ar pramoninio pobūdžio“ priklauso Europos Sąjungos teisei ir turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai visose valstybėse narėse, atsižvelgiant į normos, kurioje ji įtvirtinta, kontekstą ir jos siekiamą tikslą¹.

¹ Teisingumo Teismo
2003 m. vasario 27 d.
sprendimas *Adolf Truley*,
C-373/00,
ECLI:EU:C:2003:110

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Europos Sąjungos įstatymų leidėjas turėjo tikslą išskirti tokius interesus, kurie yra ne komercinio ar pramoninio pobūdžio, t. y. nurodytas pobūdį yra tikslinantis, o ne apibūdinantis viešųjų interesų kriterijus; dėl to esama ir tokių viešųjų interesų, kurie yra komercinio ar pramoninio pobūdžio ir todėl dėl jų subjektas neįgyja perkančiosios organizacijos statuso².

Sprendžiant dėl veiklos pripažinimo pramoninio ar komercinio pobūdžio veikla, būtina atsižvelgti į visas svarbias teises ir faktines aplinkybes, pavyzdžiui, aptariamo subjekto įsteigimo aplinkybes ir sąlygas, kuriomis jis vykdo savo veiklą (pvz., pirmiau nurodytas Teisingumo Teismo sprendimas *Adolf Truley*, C-373/00), ypač į tai, kad jo pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas, tai, kad jam netenka rizika, ir nagrinėjamos veiklos valstybinį finansavimą. Šiuo požiūriu svarbu patikrinti, ar aptariama organizacija savo veiklą vykdo konkurencijos sąlygomis³.

Šiame kontekste Teisingumo Teismo pažymėta, kad, kalbant apie ekonomines sąlygas, į kurias reikia atsižvelgti, arba, kitaip, apie atitinkamą rinką, kurią reikia išnagrinėti siekiant patikrinti, ar aptariamas subjektas savo veiklą vykdo konkurencijos sąlygomis, taikant funkcinę sąvokos „viešosios teisės reglamentuojama įstaiga“ aiškinimo metodą, reikia atkreipti dėmesį į veiklos sritį, kurioje veikti šis subjektas buvo įsteigtas⁴. Šiame sprendime Teisingumo Teismas kaip svarbią aplinkybę vertino tai, ar subjektas vykdo veiklą išplėtotoje konkurencinėje aplinkoje, ar ši veikla yra visiškai ar iš dalies monopolinė (konkurentų skaičius, ekonominis pajėgumas ir pan.), taip pat ar ūkinės veiklos sritis pasižymi pakankamai didele autonomija ir galimybe ją pakeisti kito pobūdžio veikla, galiausiai – ar vykdomos veiklos būtų galima lengvai atsisakyti, atsižvelgiant į steigėjo ir visuomenės interesus. Pagal Teisingumo Teismo praktiką išplėtota konkurencija gali būti požymis, patvirtinantis, kad tai nėra visuotinės svarbos poreikis, neturintis pramoninio ar komercinio pobūdžio (pirmiau nurodytas Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose *Agorà ir Excelsior*, C-223/99 ir C-260/99).

Teisingumo Teismo pažymėta, kad sąlyga, jog organizacija turi būti įsteigta turint konkretų tikslą tenkinti visuotinės svarbos interesus, neturinčius pramoninio arba komercinio pobūdžio, nereiškia, kad ji gali

² Teisingumo Teismo 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas sujungtose bylose *Agorà ir Excelsior*, C-223/99 ir C-260/99, ECLI:EU:C:2001:259

³ Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas *Korhonen ir kt.*, C-18/01, ECLI:EU:C:2003:300

⁴ Teisingumo Teismo sprendimas *Ing. Aigner*, C-393/06

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

tenkinti tik šiuos poreikius ir negali verstis kita veikla, net jei tokios užduotys sudaro didžiąją jos veiklos dalį, nes teisiniu apibrėžimu neatsižvelgiama į santykinę tokių užduočių svarbą jos visam verslui⁵. Šiame sprendime ir vėlesnėje praktikoje Teisingumo Teismas išplėtojo vadinamąją **infekcijos (užkrato) teoriją, iš esmės reiškiančią, kad net ir maža vykdomos veiklos dalis, jei ji atitinka visuotinės svarbos poreikius, neturinčius komercinio ir pramoninio pobūdžio, suponuoją tokio subjekto pripažinimą perkančiąja organizacija, nepriklausomai nuo to, kad likusi veiklos dalis yra grynai komercinė, nešanti pelną.**

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad veiklos pelningumas, jei tai iš tiesų nėra pagrindinis subjekto įsteigimo ir veiklos tikslas, o tai nustatyti ne tik pagal steigimo dokumentų nuostatų formuluotes, bet pagal ginčui svarbių faktinių aplinkybių visumą, nepaneigia galimybės, kad šio subjekto veikla bent jau tam tikra dalimi susijusi su viešojo intereso, kuris nėra komercinio ar pramoninio pobūdžio, tenkinimu⁶.

Kasacinis teismas, nagrinėjamoje byloje konstatavo, kad pagal pristatytą oficialųjį Europos Sąjungos teisės aiškinimą vertinant apeliacinės instancijos teismo nustatytų faktinių aplinkybių, kuriomis kasacinis teismas remiasi (CPK 353 straipsnio 1 dalis), visumą, yra pagrindas konstatuoti, kad kasatorės veikla, kurios tikslai, nustatyti skundžiamame procesiniame sprendime nurodytuose teisės aktuose, be kita ko, yra ir Lietuvos valstybės reprezentavimas Lietuvoje ir užsienyje, organizuojant parodas, muges, konferencijas, taip pat valstybinės reikšmės renginius, skatinant Lietuvos žinomumą ir turizmą, kvalifikuotina kaip veikla (jos dalis), kuri yra skirta specialiai viešiesiems interesams (VPĮ 4 straipsnio 2 dalies taikymo aspektu).

Pažymėtina ir Teisingumo Teismo teisinė pozicija dėl veiklos organizuojant muges, parodas ir panašaus pobūdžio renginius atitikties sampratai „veikla, skirta specialiai viešiesiems interesams“, kuri išdėstyta sprendime, priimtame sujungtose bylose⁷. Teisingumo Teismas nurodė, kad tokių renginių organizatorius, suvesdamas vienos geografinės vietovės gamintojus ir prekybininkus, sudarydamas sąlygas jiems reklamuoti savo prekes ir skatinti prekybą, veikia ne vien tenkindamas jų asmeninius

⁵ Teisingumo Teismo 1998 m. sausio 15 d. sprendimas *Mannesmann Anlagenbau Austria ir kt.*, C-44/96, ECLI:EU:C:1998:4

⁶ Teisingumo Teismo sprendimas *Korhonen ir kt.*, C-18/01

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

interesus, bet ir suteikia vartotojams, dalyvaujantiems tokiuose renginiuose, informaciją, reikalingą pasirinkti optimaliausiomis sąlygomis; šios prekybos paskatos patenka į viešojo intereso sritį.

Kasacinis teismas, pažymėjo, jog tam, kad kasatorė būtų pripažinta perkančiąja organizacija VPĮ 4 straipsnio 2 dalies taikymo aspektu, jos veikla, kaip nurodyta pirmiau, bent jau tam tikra dalimi turi būti susijusi su viešojo intereso, kuris nėra komercinio ar pramoninio pobūdžio, tenkinimu. Apeliacinės instancijos teismas nustatė (CPK 353 straipsnio 1 dalis), kad sprendime nurodytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pagrindu valstybė turi teisę nuspręsti dėl LITEXPO organizuojamų konferencijų bei reprezentacinių renginių. Tokia išvada yra pagrįsta.

⁷ *Agorà ir Excelsior*, C-223/99 ir C-260/99

Dėl Vyriausybės 2008 m. vasario 13 d. (Nr. 136), 2008 m. spalio 8 d. (Nr. 994), 2012 m. balandžio 11 d. (Nr. 406), 2014 m. liepos 14 d. (Nr. 665) ir kitų nutarimų turinio, priėmimo tikslų ir taikymo kasacinio skundo argumentais nepaneigta apeliacinės instancijos išvada, kad dalis LITEXPO veiklos nėra komercinio pobūdžio, ši veikla nėra vykdoma laisva jos valia, o yra viešosios valdžios sprendimų rezultatas. Kasacinio teismo išvadai dėl atsakovės veiklos pobūdžio savaime nedaro įtakos tai, kad galbūt ši veikla LITEXPO komerciškai pelninga.

Taigi, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo išaiškinimus, pateiktus pirmiau nurodytame sprendime *Mannesmann Anlagenbau Austria ir kt.*, konstatuotina, kad nepaisant to, jog didžioji LITEXPO veiklos dalis yra grynai komercinė, nešanti pelną, kasatorei pripažintinas perkančiosios organizacijos statusas, nes dalis jos veiklos yra skirta specialiai viešiesiems interesams, kurie yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e58ee954-6868-43e1-85e4-43baa5aee744>

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

- 8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis
byloje UAB „Efektyvios investicijos“ v. Vilniaus apskrities vyriausiajam policijos komisariatui UAB ATEA v.
Kauno miesto savivaldybės administracija
Civilinė byla Nr. e3K-7-89-378/2016**

<...> tuo atveju, kai tiekėjas pareiškia ieškinį perkančiajai organizacijai dėl apmokėjimo už suteiktas paslaugas pagal sutartį, kuri pripažįstama niekine, ieškovo reikalavimas (atsiskaitymo pagal sandorį klausimas) nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir nustatius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos faktiškai buvo suteiktos, taikytinos be pagrindo įgytą turtą ar nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos (CK 6.237 straipsnio 1 dalis, 6.240 straipsnis, 6.242 straipsnio 1 dalis<...>)

Bylos esmė:

Apžvelgiamoje byloje sprendžiama dėl skolininko (perkančiosios organizacijos) pareigos sumokėti kreditoriui (tiekėjui) skolą už suteiktas paslaugas pagal sandorį, kuris įsiteisėjusiu teismo sprendimu kaip prieštaraujantis imperatyviosioms įstatymo normoms pripažintas niekiniu. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio dalį tenkino.

CK 1.80 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad imperatyviosioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja. Pagal nuoseklią kasacinio teismo praktiką viešojo pirkimo sutartys, kurių teisėtumas kvestionuojamas dėl ydingų konkurso sąlygų, neteisėtų perkančiosios

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

organizacijos veiksmų pirkimo procedūrų metu ar sudarant sutartį (ar kitais atvejais), iš esmės pripažįstamos negaliojančiomis kaip niekiniai sandoriai (CK 1.78 straipsnio 1 dalis)¹.

Tai, kad sandoris negalioja ab initio (nuo jo sudarymo momento), reiškia, kad jis jo šalims nesukuria teisinių padarinių, išskyrus tuos, kurie susiję su jo negaliojimu. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad sandorio pripažinimas niekiniu dėl prieštaravimo imperatyviosioms įstatymo normoms iš esmės reiškia konstatavimą, kad jis de jure neegzistuoja (CK 1.78 straipsnio 1 dalis). Tokiu atveju teismai sprendžia dėl negaliojančio sandorio padarinių (restitucijos) ar dėl kitu pagrindu atsiradusios šalių tarpusavio prievolės².

Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija suformulavo tokią teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę: tuo atveju, kai tiekėjas pareiškia ieškinį perkančiajai organizacijai dėl apmokėjimo už suteiktas paslaugas pagal sutartį, kuri pripažįstama niekine, ieškovo reikalavimas (atsiskaitymo pagal sandorį klausimas) nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir nustačius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos faktiškai buvo suteiktos, taikytinos be pagrindo įgytą turtą ar nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos (CK 6.237 straipsnio 1 dalis, 6.240 straipsnis, 6.242 straipsnio 1 dalis).

Pagal bendrąją taisyklę niekiniai sandoriai negalioja ab initio (nuo jų sudarymo momento), tačiau tai savaime nereiškia, kad įvykę juridiniai faktai nesukėlė jokių pasekmių. Iš esmės ir niekiniai sandoriai sukelia tam tikrus materialius (faktinius) padarinius, kadangi net ir niekiniai sandoriai jau galėjo būti įvykdyti, nes jų pagrindu galėjo būti perleistas turtas ar, kaip yra nagrinėjamos bylos atveju, suteiktos paslaugos. Nagrinėjamos bylos atveju **konstatuotina, kad Sutartis, nors ir buvo sudaryta nesilaikant imperatyviųjų VPI normų, vis dėlto sukėlė tas pasekmes, kurių šalys**

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Mindoza“ v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, bylos Nr. 3K-3-145/2010

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „G4S Lietuva“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-564-469/2015

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

siekė – ieškovė transportavo ir saugojo transporto priemones, t. y. neįmanoma paneigti šių paslaugų teikimo fakto.

Atsižvelgdama į prieš tai nurodytus argumentus, Kasacinis teismas konstatuoja, kad ieškovės reikalavimas nagrinėjamoje byloje iš atsakovo priteisti užmokestį (skolą) už suteiktas paslaugas kvalifikuotinas kaip reikalavimas išspręsti niekinio sandorio padarinių klausimą.

Pagal Lietuvos Aukščiausiojo teismo suformuotą praktiką - sandorį pripažinus negaliojančiu nėra viena jo šalis negali nieko įgyti ar sutaupyti kitos sandorio šalies sąskaita³.

Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad dėl sandorio pripažinimo niekiniu tarp šalių gali būti taikomi pirmiau nurodyti negaliojančio sandorio padariniai (restituciją, nepagrįstą turto gavimą ar praturtėjimą bei kitus padarinius reglamentuojančios nuostatos), konstatavo, jog tiek nagrinėjamos bylos, tiek kitais atvejais būtina aiškiai nustatyti, kokios teisės normos, kuriomis šie padariniai reglamentuojami, atitinkamu atveju turi būti taikomos. Tai svarbu ne tik siekiant užtikrinti tinkamą teisės normų taikymą ir teisingą ginčo sprendimą, bet kartu ir kreditoriui priteisiant adekvatų jo naudai vykdytinos piniginės prievolės dydį (apimtį).

Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje byloje restitucija laikytina netinkamu (netaikytinu) ieškovės teisių gynbos būdu, spręstina dėl subsidiarių teisės gynbos būdų, t. y. dėl kitais pagrindais atsiradusios prievolės, a fortiori nepagrįsto praturtėjimo (CK 6.242 straipsnis) ar be pagrindo įgyto turto grąžinimo (CK 6.237 straipsnis).

Kasacinio teismo konstatuota, kad viešojo pirkimo sutartis – atlygintinis sandoris, sprendžiant dėl jo atlygintinumo, vertinama jos ekonominė nauda perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams; dėl perkančiosioms organizacijoms tenkančios naudos pažymėtina, kad sandorio kvalifikavimas kaip viešojo pirkimo sutarties priklauso nuo pirkimo objekto, o ne nuo jo paskirties; nedaromas

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Vilniaus universiteto Onkologijos institutas v. UAB „Senasis sodas“, bylos Nr. 3K-3-53-701/2016

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

skirtumas tarp viešojo pirkimo sutarčių, kurias perkančiosios organizacijos sudarė įgyvendindamos užduotį tenkinti viešojo intereso poreikius, ir sutarčių, kurios visiškai nesusijusios su tokia užduotimi; dėl to tam, kad sutarties sudarymui būtų privalu taikyti VPĮ, nebūtina, jog galutinę naudą iš jos gautų perkančioji organizacija; tai, kad perkančioji organizacija negauna (ar ne visada gauna) tiesioginės naudos iš viešojo pirkimo sutarties, kaip jos rezultato, ypač kai atlieka viešąsias, įstatymų suteiktas funkcijas, nereiškia, kad sutarties sudarymas jai neturi ekonominės vertės, nes būtent viešojo pirkimo sutarties sudarymas jai leidžia pirmiau nurodytas funkcijas įgyvendinti⁴.

Dėl pirmiau nurodytų priežasčių Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjamoje byloje dėl ieškovės reikalavimo spręstina taikant nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančias teisės normas (CK 6.242 straipsnis).

Kasacinio teismo konstatuota, kad nepagrįsto praturtėjimo institutas taikomas ne tik tais atvejais, kai asmuo nepagrįstai gauna turto, bet ir tais atvejais, kai nepagrįstas praturtėjimas atsiranda nepagrįstai sutaupius; tenkinant ieškinį dėl nepagrįsto praturtėjimo (actio de in rem verso), turi būti nustatytos nepagrįsto praturtėjimo prielaidos.

Kasacinis teismas ne kartą savo nutartyse akcentavo perkančiosios organizacijos pareigą užtikrinti tinkamą VPĮ reikalavimų vykdymą, viešųjų pirkimų principų laikymąsi ir tikslo pasiekimą, objektyviai ir kruopščiai vykdyti viešojo pirkimo procedūras. Jei ši nevykdo ar vykdo netinkamai pareigas, išplaukiančias iš VPĮ, jai turi tekti neigiami padariniai; jei būtų priešingai, galėtų kilti situacijos, kai perkančioji organizacija pasinaudotų ar turėtų naudos iš savo neteisėtų veiksmų; tai suponuotų perkančiosios organizacijos nepagrįsto praturtėjimo grėsmę⁵.

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „Panevėžio statybos trestas“ v.

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Kasacinio teismo taip pat pažymėta, kad tiekėjai turi teisėtą lūkesčių dėl viešojo pirkimo procedūrų ir sutarties vykdymo teisėtumo bei perkančiosios organizacijos sutartinių įsipareigojimų tinkamo įvykdymo; šie lūkesčiai teismo ginami tiek, kiek jų neriboja VPĮ ar kitas teisės aktas.

Ankstesniame kasaciniame procese, kuriame buvo sprendžiama dėl šalių Sutarties teisėtumo ir galiojimo, konstatuota, kad bet koku atveju pirkimo laimėtojo išrinkimas negalėjo būti vykdomas paprastos apklausos būdu, apie konkursą iš anksto nepaskelbus įstatymų nustatyta tvarka. Tokiais pirkimą organizavusios institucijos veiksmais šiurkščiai pažeistos VPĮ nuostatos, neužtikrinta tiekėjų konkurencija⁶.

CK 6.242 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad be teisinio pagrindo nesąžiningai praturtėjęs kito asmens sąskaita asmuo privalo atlyginti pastarajam tokio dydžio nuostolius, koks yra nepagrįstas praturtėjimas. **Plėtodama nurodytą kasacinio teismo praktiką Teismas šioje byloje suformavo tokią teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę:** tuo atveju, kai tiekėjas pareiškia ieškinį perkančiajai organizacijai dėl apmokėjimo už suteiktas paslaugas pagal sutartį, kuri pripažįstama niekine, ieškovo reikalavimas (atsiskaitymo pagal sandorį klausimas) nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir nustačius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos faktiškai buvo suteiktos, taikytinos be pagrindo įgyto turto ar nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos (CK 6.237 straipsnio 1 dalis, 6.240 straipsnis, 6.242 straipsnio 1 dalis).

Išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasatorius, kaip viešąjį interesą tenkinantis subjektas, įgyvendindamas jam įstatymų priskirtas funkcijas, turėjo pareigą administruoti sulaikytas, konfiskuotas ar paimtas transporto priemones ir, vykdydamas šią pareigą, turėjo teisę sudaryti atitinkamas sutartis, užtikrinančias minėtų funkcijų įgyvendinimą, todėl tai, kad viešojo pirkimo

Panevėžio miesto sav. administracija, bylos Nr. 3K-3-320/2011; 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Daikaras“ v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, bylos Nr. 3K-3-656/2013

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-90-469/2016, 47 punktas

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

sutartis pripažintina niekine, savaime nereiškia, kad už ieškovės suteiktas paslaugas neturi būti atlyginta, nes tai reikštų kasatoriaus nepagrįstą praturtėjimą (sutaupymą) ieškovės sąskaita.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b87caf53-5856-46db-a470-30648541873d>

**9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 3 d. nutartis
byloje Lietuvos kariuomenė v. UAB „Teksnija“ ir Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Fizinių ir
technologinių mokslų centras
Civilinė byla Nr. 3K-3-235-690/2016**

<...> jei procese dėl tiekėjų sutartinės atsakomybės pastarieji pareiškia argumentuotus prieštaravimus arba teismas savo iniciatyva sprendžia netesybų mažinimo klausimą, perkančiosios organizacijos, įrodinėdamos priteistinių netesybų santykį su realiai patirtais nuostoliais, gali įrodinėti ne tik tiesioginę ekonominę praradimų, negautų pajamų ar papildomų išlaidų vertę, bet ir nurodyti kitokio pobūdžio nepatogumus, suvaržymus ir kt., kurių finansinė vertė, jų nuomone, atitinka apskaičiuotų netesybų dydį. <...>

Bylos esmė:

Ieškovė prašė priteisti solidariai iš jungtinės veiklos partnerių (atsakovų) netesybas už pavėluotai pristatytas prekes.

Ieškinyje nurodoma, kad atsakovai įsipareigojo per 60 dienų nuo Sutarties įsigaliojimo suderinti su ieškove ir patvirtinti prekių darbinius etalonus, kurie atitiktų Sutarties reikalavimus, ir per penkis mėnesius nuo Sutarties įsigaliojimo pristatyti ieškovei ne mažiau kaip 250 vienetų lauko

Pastabos:

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

uniformos komplektų, t. y. iki 2013 m. vasario 4 d. suderinti ir patvirtinti darbinį etaloną ir iki 2013 m. gegužės 6 d. pristatyti uniformos komplektus.

UAB „Teksnijs“ raštu kreipėsi į ieškovę, prašydama pratęsti produkcijos pateikimo terminą iki rugpjūčio / rugsėjo mėnesių, tačiau buvo atsisakyta tai padaryti, nurodant, kad pavėlavus pristatyti prekes bus taikoma Sutarties 11.1 punkte nurodyta atsakomybė. Sutarties specialiosios dalies 9.1.3 punkte ir bendrosios dalies 3.4.1, 11.1 punktuose atsakovai įsipareigojo, laiku nepristačius prekių, mokėti 0,2 proc. dydžio delspinigius nuo nepristatytų prekių vertės už kiekvieną pavėluotą dieną bei 20 Lt šalių iš anksto sutartų minimalių nuostolių atlyginimą už kiekvieną pavėluotą dieną, jeigu atsakovai per 60 dienų po Sutarties įsigaliojimo neparengia, nepagamina, nesuderina ir nepatvirtina su pirkėja prekių darbinių etalonų.

Laiku neįvykdžius sutartinių įsipareigojimų ieškiniu buvo prašoma priteisti 522 314,02 Lt (151 272,60 Eur) Lietuvos kariuomenės naudai patirtų šalių iš anksto sutartų minimalių nuostolių, kuriuos turi solidarčiai atlyginti atsakovai.

Vilniaus apygardos teismas 2015 m. sausio 13 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies – priteisė ieškovei iš atsakovės UAB „Teksnijs“ 423 Eur nuostolių atlyginimą ir 5 proc. dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; kitą ieškinio dalį atmetė. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad nėra pagrindo atsakovams taikyti solidariąją civilinę atsakomybę už ginčo šalių viešojo pirkimo sutartyje nustatyto termino prekėms pristatyti pažeidimą. Teismas padarė išvadą, kad perkančioji organizacija pakeitė perkamų prekių techninius reikalavimus, kuriems įgyvendinti objektyviai nepakako Sutartyje nustatyto termino. Atsakomybė dėl susidariusios situacijos tenka perkančiajai organizacijai, netinkamai nustačiusiai viešojo pirkimo sąlygas ir laiku nesureagavusiai į atsakovės pastabas dėl nepakankamų techninių reikalavimų. Atsakovė pažeidė Sutarties specialiosios dalies 4.4 punkte nustatytą įsipareigojimą per 60 dienų nuo Sutarties įsigaliojimo pagaminti, parengti,

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

suderinti su pirkėja ir patvirtinti perkamų prekių darbinius etalonus, nes iki 2013 m. vasario 4 d. nepateikė nustatytus reikalavimus atitinkančio etalono.

Apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai – atsakovams taikė solidariąją civilinę atsakomybę už nurodytos sutarties pažeidimą. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, 2015 m. lapkričio 3 d. nutartimi pakeitė Vilniaus apygardos teismo 2015 m. sausio 13 d. sprendimą – priteisė ieškovei iš UAB „Teksnija“ 423 Eur minimalių nuostolių atlyginimą, solidariai iš atsakovų – 87 457,22 Eur minimalių nuostolių atlyginimą, priteisė iš atsakovų 5 proc. dydžio metines palūkanas už priteistą sumą.

Atsakovai (kasatoriai) kasacinių skundų esminiais argumentais prašė sumažinti apeliacinės instancijos teismo priteistų netesybų dydį, teigiant, kad netesybos yra aiškiai (neprotingai) per didelės.

Kasacinio teismo konstatuota, kad netesybos yra nukreiptos į minimalių kreditoriaus nuostolių atlyginimą ir negali būti kreditoriaus pasipelnymo šaltinis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „Lietuvos dujos“ v. AB „Kauno energija“, bylos Nr. 3K-7-378/2005) bei negali leisti nukentėjusiai šaliai piktnaudžiauti savo teise bei nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita¹. Bendroji netesybų priteisimo taisyklė – jos yra laikomos minimaliais kreditoriaus nuostoliais, kurių dydžio ar realumo kreditoriui pareiškus reikalavimą jas atlyginti nereikia įrodinėti.

Kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad tam tikrais atvejais kreditorius privalo pagrįsti netesybas įrodinėdamas nuostolius – jeigu skolininkas pareiškia reikalavimą mažinti netesybas ar kyla netesybų mažinimo teismo iniciatyva klausimas. Tokiais atvejais kreditorius turėtų įrodinėti tikėtinus nuostolius, tačiau tik tam, kad pagrįstų protingą netesybų dydį².

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Škotijos firma „Forthmill Limited“ v. UAB „Pakrijas“, bylos Nr. 3K-3-85/2007

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

CK 6.258 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti du savarankiški pagrindai, kada teismas gali mažinti netesības – jeigu jos (bauda, delspinigiai) neprotingai didelės, taip pat jeigu skolininkas įvykdė dalį prievolės.

Teisams pažymėjo, kad, nors pagal kasacinio teismo praktiką teismas gali (turi teisę) mažinti delspinigių, apskaičiuotų pagal viešojo pirkimo sutarties sąlygas, sumą (pirmiau nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-916/2015), **tačiau, sprendžiant dėl netesybės dydžio, atsižvelgtina į viešojo pirkimo sutarties pobūdį, vertinant tiekėjo veiksmus pirkimo procedūrose, netesybės dydžio išviešinimo aplinkybę iki sutarties sudarymo (ar iš sutarties projekto ar pirkimo sąlygų buvo aiškus jų dydis) ir pan.** (pirmiau nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-562/2013). **Atsižvelgiant į tai, Teismas atmetė kaip teisiškai nepagrįstus kasatorių argumentus, kad viešojo pirkimo sutartyje įtvirtintas 0,2 proc. delspinigių dydis per se neprotingai didelis.**

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad mažindamas netesības teismas taiko esminį kriterijų – netesybės santykį su nuostoliais, nes tik įvertinęs skirtumą tarp nuostolių ir prašomų netesybės teismas gali nuspręsti, ar netesybės suma nėra pernelyg didelė ir nepagrįsta. Kasacinis teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog kreditorius (ieškovė) šioje byloje yra viešasis juridinis asmuo, vykdomas visuomenines funkcijas – Lietuvos kariuomenė, esant pareikštam argumentuotam reikalavimui mažinti netesības, *per se* nesudaro pagrindo priteisti ieškiniu reikalaujamą netesybės dydį, neįvertinus jo santykio su nuostoliais. Kita vertus, kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose dėl jų specifikos, *inter alia*, susijusios su unikaliais pirkimo objektais (prekėmis, paslaugomis ar darbais), kurie paprastai nenaudojami komerciniais tikslais, kreditorėms (perkančiosioms organizacijoms), jei atsakovai (tiekėjai) pareikštų prieštaravimus (ar pats teismas savo iniciatyva pradėtų nagrinėti šį klausimą), neretai būtų pernelyg sunku ar apskritai neįmanoma tiksliai įrodyti pagal viešojo pirkimo sutartį apskaičiuotų netesybės santykį su kilusiais realiais nuostoliais. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas suformulavo šią teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę: jei procese dėl tiekėjų sutartinės atsakomybės pastarieji pareiškia argumentuotus prieštaravimus arba teismas savo iniciatyva sprendžia netesybės mažinimo

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal UAB „Istpro“ prašymą, bylos Nr. 3K-3-446/2013; 2013 m. lapkričio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Dujų sfera“ v. Kretingos rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-562/2013; kt.).

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

klausimą, perkančiosios organizacijos, įrodinėdamos priteistinių netesybų santykį su realiai patirtais nuostoliais, gali įrodinėti ne tik tiesioginę ekonominę praradimą, negautų pajamų ar papildomų išlaidų vertę, bet ir nurodyti kitokio pobūdžio nepatogumus, suvaržymus ir kt., kurių finansinė vertė, jų nuomone, atitinka apskaičiuotų netesybų dydį. Teismas dėl tokių įrodymų sprendžia pagal bendruosius civilinės teisės principus (CK 1.5 straipsnio 1 dalis), atsižvelgdamas į atitinkamų bylos aplinkybių visumą. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į teismų nustatytas faktines bylos aplinkybes, tai, kad ginčo šalių sutartis buvo įvykdyta, o ieškovė aiškiai nepagrindė, jog dėl praleistų prekių pristatymo terminų patyrė nuostolių, kurių dydis atitinka ieškiniu prašytą priteisti netesybų dydį, sprendė sumažinti ieškovei iš atsakovų priteistiną netesybų dydį.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad, sprendžiant dėl jungtinės veiklos partnerių solidariosios atsakomybės, tinkamas ar ne kiekvienam iš skolininkų tenkančių prievolių vykdymas neturi teisinės reikšmės jų solidariajai atsakomybei prieš kreditorius. Tačiau tokia aplinkybė gali turėti įtakos vėlesniems jų tarpusavio santykiams (atsiskaitymams), pavyzdžiui, jei teismas kreditoriaus reikalavimu prievolės vykdymą priteistų tik iš vienos šalies, taip pat sprendžiant dėl kreditoriaus nuostolius atlyginusio jungtinės veiklos partnerio regreso teisės apimtį (CK 6.9 straipsnio 1 dalis). Atsižvelgdamas į tai, kad abu atsakovai ieškovės organizuotame viešajame lauko uniformų komplektų pirkime dalyvavo bendrai jungtinės veiklos sutarties pagrindu bei pagal bendras prievoles, susijusias su jungtinės veiklos sutartimi, partneriai įsipareigojo atsakyti solidariai, kasacinis teismas sprendė, kad abu atsakovai atsako solidariai.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a5aae882-7819-47f7-85a2-e04969b24864>

10.

**Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 2 d. nutartis
byloje UAB „Versina“ v. Šiaulių rajono savivaldybės administracija
Civilinė byla Nr. e3K-3-291-969/2016**

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

<...> pirkimo sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos sistemiškai, nesuabsoliutinant lingvistinio aiškinimo metodo, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią bei į kituose teisės aktuose įtvirtintas normas <...>
Bylos esmė: **Pastabos:**

Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas dėl Konkurso sąlygų 20.11 punkto (žr. šios nutarties 5.2 papunktį) (toliau – ir ginčo Konkurso sąlyga) aiškinimo, ar jame nustatytas reikalavimas, kad tiekėjas taikytų kokybės vadybos užtikrinimo priemonės statybos darbų srityje, reiškia, jog tokios priemonės turi būti laikomos tik bendriesiems statybos darbams ar bendriesiems ir specialiesiems statybos darbams.

Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad Konkurso sąlygų 20.11 punkte reikalaujama, jog tiekėjas taikytų kokybės vadybos užtikrinimo priemonės bendriesiems ir specialiesiems statybos darbams.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuoja nuoseklią praktiką dėl viešojo pirkimo dokumentų aiškinimo¹.

Kasacinio teismo ne kartą pažymėta perkančiosios organizacijos pareiga laikytis skaidrumo principo, inter alia, reiškiančio pirkimo sąlygų aiškumą, tikslumą, nedviprasmiškumą, tam, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia. Tai pasiekama tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai šias atitinka².

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Estravel Vilnius“ v. VŠĮ Vilniaus turizmo informacijos centras ir konferencijų biuras, bylos Nr. e3K-3-39-690/2015

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „G4S Lietuva“ v.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Nagrinėjamoje byloje Teismas konstatavo, kad vien iš Konkurso sąlygų 20.11 punkto formuluotės negalima nustatyti, kokiems konkrečioms statybos darbams jis taikomas. Tam, kad naudojant lingvistinį aiškinimo metodą Konkurso sąlygomis nebūtų taikomas neproporcingas reikalavimas ir nebūtų sukuriama nepagrįsta konkurencijos ribojimas, siekiant nustatyti, kokie konkretūs statybos darbai patenka į Konkurso sąlygų 20.11 punkto apimtį, šio punkto reikalavimą būtina aiškinti sistemiškai, kartu su pirkimo objektą apibrėžiančiomis sąlygomis.

Teismas padarė išvadą – atsižvelgiant į tai, kad Konkurso sąlygų 9 punkte nurodyta, kad pirkimo objektą sudaro darbai vykdyti reikalingo darbo projekto parengimas, Gruzdžių gimnazijos pastato rekonstravimo darbai (tiek bendrieji, tiek specialieji), kadastrinių matavimų atlikimas ir kadastrinių matavimų bylos parengimas, tai, nenukrypstant nuo ginčo Konkurso sąlygos lingvistinės išraiškos (kurioje nenurodyta konkreti statybos darbų sritis), darytina išvada, kad reikalavimas taikyti kokybės vadybos užtikrinimo priemones taikytinas tiek bendriesiems, tiek specialiesiems Konkursu perkamiems statybos darbams.

Priešingas aiškinimas (kad kokybės vadybos užtikrinimo priemonės privalo būti taikomos tik bendriesiems statybos darbams) prieštarautų lingvistinei Konkurso sąlygų 20.11 punkto reikšmei, lemtų nukrypimą nuo atsakovės iš anksto paskelbtų reikalavimų, neatitiktų kasacinio teismo praktikos dėl kvalifikacijos reikalavimo taikymo konkrečioms statybos darbų sritims³.

Kalėjų departamentas
prie Lietuvos Respublikos
teisingumo ministerijos,
bylos Nr. 3K-3-94/2013.

³ Lietuvos Aukščiausiojo
Teismo nutartis, priimta
civilinėje byloje Nr. 3K-3-
376/2014

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2753dc88-3ae4-443d-9561-8b111f1f70ab>

11.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 7 d. nutartis

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

byloje UAB „Oslo namai“ v. AB „Energijos skirstymo operatorius“ (akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ teisių perėmėjai)

Civilinė byla Nr. e3K-3-372-248/2016

<...> nors Techninės specifikacijos nuostatose buvo nurodyti tam tikri automobilių stovėjimo aikštelių reikalavimai, tačiau ginčo Pirkimo objektas – ne prekė (daiktas), o paslaugos. Dėl to atsakovės valia ir turėjo būti vertinama, atsižvelgiant į jos poreikį statyti ir saugoti jai ar jos darbuotojams priklausančias transporto priemones, o ne įsigyti tinkamai įregistruotą nekilnojamąjį daiktą.<...>

Bylos esmė:

Pastabos:

Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas dėl trečiojo asmens pasiūlymo siaurąja prasme atitikties vertinimo atitinkamoms Techninės specifikacijos nuostatomis. Ginčo šalys iš esmės (be kitų aspektų dėl trečiojo asmens pasiūlymo vertinimo) nesutaria dėl dviejų tarpusavyje susijusių klausimų:

1. pirma, ar pagal Pirkimo sąlygas transporto priemonių stovėjimo paslaugos turėjo būti teikiamos tokiose aikštelėse, kurios būtų įregistruotos kaip savarankiški nekilnojamojo turto objektai „aikštelės“;
2. antra, ar pagal specialiuosius statybą reglamentuojančius teisės aktus visos automobilių stovėjimo aikštelės pripažintinos inžineriniais statiniais, todėl, be kita ko, turėtų būti išasfaltuotos ar turėti kitokias laikančiąsias konstrukcijas. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad Konkurso sąlygų 20.11 punkte reikalaujama, jog tiekėjas taikytų kokybės vadybos užtikrinimo priemones bendriesiems ir specialiesiems statybos darbams.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Pirmos ir antros instancijos teismai sprendė, kad pagal Pirkimo sąlygas tiekėjų siūlomos aikštelės kaip atskiri objektai turėjo būti registruotos Nekilnojamojo turto registre, o tokios aplinkybės nenustatę, konstatavo, jog trečiojo asmens pasiūlytos aikštelės žemės sklypuose Nr. 1 ir Nr. 2 neegzistuoja de jure, todėl šiuo aspektu trečiojo asmens pasiūlymas neatitinka Pirkimo sąlygų.

Kasacinis teismas nesutinka su teismų atliktu Pirkimo sąlygų aiškinimu, jį vertina kaip teisiškai nepagrįstą.

Pagal nusistovėjusią kasacinio teismo praktiką pirkimo sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos sistemiškai ir lingvistiškai, tačiau nesuabsoliutinant pastarojo aiškinimo metodo, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią bei į kituose teisės aktuose įtvirtintas normas, taip pat į kitas nuostatas (pvz., Viešųjų pirkimų tarnybos teisės aktus); tačiau sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimo rezultatas neturi lemti visiškai priešingos išvados, palyginus su lingvistine jų išraiška¹.

Nagrinėjamoje byloje Teismas padarė išvadą - nors Techninės specifikacijos nuostatose buvo nurodyti tam tikri automobilių stovėjimo aikštelių reikalavimai (šios nutarties 3 punktas), tačiau ginčo Pirkimo objektas – ne prekė (daiktas), o paslaugos. Dėl to atsakovės valia ir turėjo būti vertinama, atsižvelgiant į jos poreikį statyti ir saugoti jai ar jos darbuotojams priklausančias transporto priemones, o ne įsigyti tinkamai įregistruotą nekilnojamąjį daiktą.

Teismas pažymėjo, kad Teismų nustatytas atsakovės siekis, kad tiekėjai pasiūlytų automobilių aikšteles, turėjo būti kvalifikuotas ne kaip savarankiškas tikslas, o kaip priemonė patenkinti Pirkimo sąlygose apibrėžtą jos poreikį. Pagal VPĮ perkančiosios organizacijos paslaugų pirkimuose

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

neribojamos kelti proporcingus reikalavimus dėl techninių priemonių, kuriomis perkamos paslaugos bus teikiamos².

Dėl pirmo klausimo Kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovė byloje neįrodė, kad transporto priemonių stovėjimo ir saugojimo paslauga gali būti teisėtai teikiama tinkamai įregistruotame žemės sklype (paskirtis „kitos paskirties žemė“ ir naudojimo būdas „susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos“). Atsižvelgiant į tai, nėra teisinio pagrindo konstatuoti, kad ieškovės pasiūlytos automobilių aikštelės Pirkimo sąlygų taikymo prasme neegzistuoja de jure, o pasiūlymas šiuo aspektu neatitinka Techninės specifikacijos 5.11 punkto nuostatų (šios nutarties 3 punktą).

Dėl antrojo klausimo teismai, palaikydami ieškovę poziciją, vertino, kad visos automobilių stovėjimo aikštelės – statiniai, todėl šia aplinkybe papildomai pagrindžiamas reikalavimas registruoti aikšteles registre kaip atskirus nekilnojamojo turto objektus. Kasacinis teismas su tokiu vertinimu taip pat nesutinka.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus kasacinio teismo argumentus, antrojo klausimo vertinimas iš esmės praranda reikšmę, nes pagal šios srities ūkinės veiklos teisinį reguliavimą tiekėjai automobilių stovėjimo (saugojimo) paslaugas gali teikti ne tik inžineriniame statinyje, bet ir tinkamai įregistruotame žemės sklype, jei atitinkamo viešojo pirkimo sąlygomis stovėjimo aikštelė papildomai neapibrėžta, nustatant konkrečius reikalavimus (pvz., dėl asfalto dangos).

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=94e8c67c-afc6-4c4a-b496-9c8711ec651e>

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis
byloje UAB „Panama“ v. Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos
Civilinė byla Nr. e3K-3-546-469/2016

<...> užsienio (Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos<...>.

Pastabos:

Ieškovė prašė teismo panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimą atmesti jos pasiūlymą viešajame pirkime. Ieškovės teigimu, atsakovė neteisėtai ir nepagrįstai sprendė, kad teisė būti ypatingo statinio statybos rangovu atsiranda tik nuo teisės pripažinimo dokumento išdavimo dienos. Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas, ar atsakovė (užsienio ūkio subjektas) savo kvalifikaciją – teisę verstis veikla – įgijo ne vėliau kaip galutinę pasiūlymų pateikimo dieną, atsižvelgiant į tai, kad Latvijos kompetentinga institucija teisę verstis veikla suteikiantį dokumentą išdavė prieš galutinį pasiūlymų pateikimo momentą, o Lietuvos kompetentinga institucija šią teisę patvirtinantį dokumentą išdavė šiam momentui pasibaigus. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad Sertifikavimo centro išduodami dokumentai tik patvirtina užsienio tiekėjų anksčiau įgytą kvalifikaciją, o ne naujai ją suteikia. Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: rangovų kvalifikacijos atitiktis viešojo pirkimo sąlygoms, atitinkančioms Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 34 straipsnio nuostatas, įrodinėtina specialiaisiais teisę verstis atitinkama statybos veikla suteikiančiais dokumentais (jei pagal pirkimo paskelbimo metu galiojančius Lietuvos teisės aktus jie reikalingi), kurie kompetentingų

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE

Lietuvos ar užsienio institucijų privalo būti išduoti iki perkančiosios organizacijos nustatyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino; tokiu būdu užsienio (Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad užsienio tiekėjas turi pareigą po supaprastinto viešojo pirkimo paskelbimo kaip įmanoma greičiau per protingą laiką kreiptis į Sertifikavimo centrą su prašymu išduoti teisės pripažinimo dokumentą.

Kasacinis teismas išaiškino, kad kitų valstybių (Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų (ar bendrus su Lietuvos ūkio subjektais) pasiūlymus dėl užsienio tiekėjų laiku įgytos kvalifikacijos perkančiosios organizacijos privalo vertinti kaip atitinkančius pirkimo sąlygas, išskyrus atvejus, jei bus nustatytas aiškiai socialiai neatsakingas ar nesąžiningas tokių tiekėjų elgesys, darantis įtaką procedūrų operatyvumui, ar dėl pirkimo objekto svarbos ir terminų perkančioji organizacija objektyviai negalės laukti, kol užsienio rangovui bus pripažinta jo teisė veikti Lietuvoje.

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=50aea9cd-213f-4d4c-b1a7-6f32a910823d>

LIETUVOS AUKŠČIAUSOJO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ BYLOSE